

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

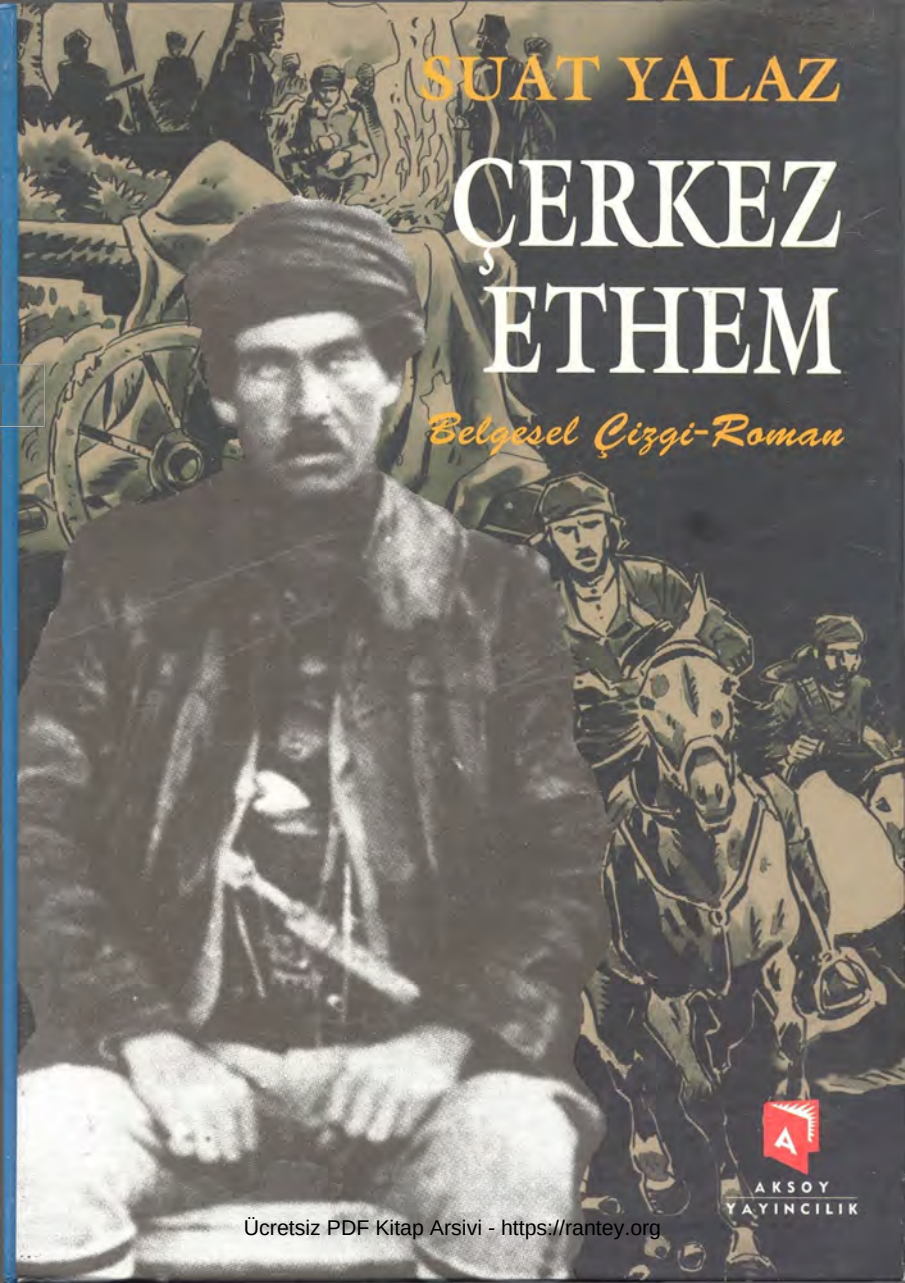
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SUAT YALAZ

ÇERKEZ & ETHEM

Belgesel Çizgi-Roman

AKSOY
YAYINCILIK

**bu vatan için canını
vermekten çekinmeyen
yiğitlere...**

**bu uğurda şehit düşen
kahramanlara...**

**ve onları doğuran analara,
yetiştiren babalara...**

**kucak dolusu sevgiler
ve
teşekkürler...**

"Ethem Bey de bir insandı. Büyük hizmetlerinin yanında hataları da çoktur. Son ana kadar çırpınmasına rağmen; iradesi dışında 'Büyüğünün sözü yarı Tanrı sözüdür' diyen Çerkes geleneğinin, çevresindekilerinin, o günün şöhretini kullanmak isteyen sol siyasi eğilimlerin, karşısındakilerin, cahilliğinin, kurallarını bilmediği ve bilmesi de mümkün olmayan politikanın ve nihayet kadersizliğinin kurbanı olmaktan kendisini kurtaramamıştır.

- Dost bildiği ve çok güvendiği Rauf Bey, Kazım ve Ali Fuad Paşalar birazcık cesaretli olabilseler ve zaferden sonra yazdığı mektuplardan Mustafa Kemal Paşa'ya bahsedebilmiş olsalardı, inanıyoruz ki, bu yara çoktan kapanırdı.

- Ethem'in mektubunu Gazi'ye verebilseydiler, bugün o ailenin çocukları altı ayrı soyadı kullanarak saklanma gereği duymayacaklar ve yıllardır ızdırıp çekmeyeceklerdi. "Hain Çerkes Ethem..." gibi kavramlar okul kitaplarında boy göstermeyecekti."

Muhiddin Ünal

Kafkas Dernekleri Başkanı

*ETHEM Bey,
1920 yılı baharında
Ankara'ya tedavi için
geldiği günlerde...
Savaşın ve hastalığın verdiği
yorgunluk izleri yüzünden okunuyor.*

MUSTAFA KEMAL Paşa, Ankara Garı'nda Ethem Bey'i karşıladığı günlerden birinde. Ön sırada oturanlar Kuvve-yi Seyyare birliklerinden seçme bir grup sol başta, Çerkez Bekir Sami ve Kâzım (Özalp) Beyler...

ÖNSÖZ

ÇERKEZ ETHEM (ya da Çerkes ETEM) günahıyla sevabıyla, eksisiyle artısıyla, bu vatanın çocuğudur. Sizler gibi, benim gibi, içimizden biridir.

Sabah gazetesinde, onun yaşam öyküsünü yazıp çizmeye başlarken amacım onun "hain"mi, yoksa haksızlığa uğramış bir "milli kahraman" mı sorusunu eşelemek ve bir yanıt bulmak değildi.

Çünkü, ÇERKEZ ETHEM, yakın tarihimize damgasını vurmuş, Kurtuluş Savaşı-mızın yolunu açmış, yeni Türk Devleti'nin kuruluşunda çok önemli görevler üstlenmiş, yaman bir savaşçıdır. Yaptığı yapmadığı, belgelerle tanıklarla ortadadır.

Genel inanç şudur ki, ETHEM Bey, Milli Mücadele'nin başladığı günlerde, Bandırma dağlarında küçük çapta "eşkıyalık" yaparken -İzmir Valisinin çocuğunu kaçırap fidye alması bunlardan biridir- İran'da AFGAN-TURAN SEFERİ'nde kumandanı olan Çerkez asıllı (ABHAZA) RAUF BEY'in yönlendirmesiyle Salihli'ye geçip ilk savaş birliklerini kurmuş, Yunan'a karşı ilk direnişçilerden biri olmuş, Ankara'yı, yani Yeni Türkiye'nin doğuşunu tehdit eden Adapazarı, Düzce, Yozgat isyanlarını bastırmış, fakat, sonraları, elde ettiği zaferlerin sarhoşluğu içinde MUSTAFA KEMAL'e karşı politikacıların -başta ağabeylerinden REŞİD Bey- eline düşürmüştür.

Böylece, o günlere kadar, ülkenin kurtuluşu için el ele vermiş insanlar iki cepheye ayrılınca, bir yanda "milis"çiler, öbür yanda "düzenli ordu"cular karşı karşıya gelince, iş politik bir çekişmeye, daha sonra da çatışmaya dönmüştür.

ÇERKEZ ETHEM, bu politik kavgada, seçtiği MUSTAFA Kemal'le saydığı ağabeylerinin arasında kalmış, sonunda Çerkes geleneğine boyun eğerek, büyüklerinin sözüne uymuş ve bir dizi hatalar işlemiştir.

ÇERKEZ ETHEM'e, "asi" diyebiliriz amma, "hain" demek, haksızlık olur.

Zaman ilerledikçe, bu "hain" tanımlaması da gittikçe etkinliğini yitirecek, biz de ETHEM BEY'i, daha çok Kurtuluş Savaşı'mızdaki yararlılılarıyla, MUSTAFA KEMAL PAŞA'ya, dolayısıyla YENİ TÜRK DEVLETİ'nin kuruluşuna verdiği paha biçilmez desteğiyle ve şükranla anacağız.

Suat Yalaz

MUSTAFA KEMAL Paşa, Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinde çok değerli iki silah arkadaşı Çerkes Hüseyin Bey ve Çerkes Ali Fuad Paşa arasında...

MUSTAFA KEMAL (ATATÜRK) Amasya'da yine Çerkesler arasında... Sağ başta Yazar Ruşen Eşref (Ünaydın) Hüseyin Bey ve ilk Dışişleri Bakanımız Bekir Sami (Kunduk) Bey.

Babası Ali Bey, Emre köyünde değirmeni ve geniş arazisi olan varlıklı, hatırı sayılır bir toprak adamıydı. İkinci Meşrutiyet ayaklanmasında İTTİHAD VE TERAKKİ'ci Dr. NAZİM Bey'in Ege'de kurduğu gizli teşkilatta görev almıştı. En küçük oğlu ETHEM'i çok severdi.

OĞULLARIMIN HEPSİ ASKER
OLDU. İLK İKİSİ YUNAN
ÇETELERİYLE ÇARPIŞIRKEN ŞEHİD
OLDU. ONUN İÇİN BU ÇAKIRI*
YANIMDAN HIÇ AYIRMAM!

(*) ETHEM'in gözleri açık maviydi.

REŞİT Bey, ALİ Bey'in yaşayan
3 oğlundan büyük olanıydı.
1901 yılında Harbiye'yi piyade
subayı olarak bitirmişti.

TEVFİK Bey, ETHEM'in küçük ağabeyiydi.
O da 1902 yılında piyade subayı olarak
orduya katılmıştı. İkisi de 1906'da
Makedonya dağlarında eşkiya takibinde
görev aldı.

ÇERKEZ ETHEM, Bandırma
yakınlarında Emre köyünde 1881 yılında
doğmuştu. Soylu Çerkez boylarından
Şapşah Oymaklı Ali Bey'in 5 oğlunun en
küçüğüydü. 1,96 boyunda, sırim gibi,
canlı, cesur, yakışıklı bir genç adamdı.
Az amma öz konuşurdu. Osmanlı
geleneklerine bağlı,
büyüklerine saygılı, örnek bir askerdı.
(Tarihçi CEMAL KUTAY'dan)

Küçük ETHEM büyüyünce ağabeylerine özenmeye başlamıştı.

BABA, İZİN VER, BEN DE
GİDİP ZABİT* OLAYIM!

(*) Zabit: Subay

A BE ÇAKIR'IMI!
SEN DE İSTANBUL'A GİDER-
SEN BEN NE YAPARIM?
YALNIZ KALMAZ MIYIM?
ÇİFTLİĞE KİM BAKAR?

ETHEM'in fikri subaylıktaydı.

Emre köyünün tekdüze yaşamı ona göre değildi. 18 yaşın bitiminde evden kaçtı, başkentin yolunu tuttu...

Genç ETHEM, İstanbul'da tam aradığını bulamadı. Rüştüye* mezunu olduğu için ancak Asteubay okuluna girebiliyordu. Amma ETHEM buna da razıydı. Bakırköy Süvari Asteubay Okulu'nda pek istediği askerlik yaşamı başlıyordu...

(*) Rüştiye: Ortaokul.

ÇERKEZ ETHEM, Bakırköy Astsubay Süvari Okulu'ndan birincilikle mezun olunca Çürüksulu MAHMUT PAŞA'nın Kolordu Muhafız Bölüğü'ne alındı.

Süvari Kıt'ası Kumandanı olarak çarpışırken yaralandı. Kıdem zammı ve madalya aldı.

Bulgar Cephesinde çarpıştı.

Birinci Dünya Savaşında kendisi gibi Çerkez olan RAUF Bey'in (Orbay) maiyetinde...

...ENVER Paşa'nın emriyle çıkılan İran - Afgan Keşif Seferine katıldı.

İLERİİİ!

Daha sonra... Hemedan Fatihi ALİ İHSAN Paşa'nın, Kabil üzerine yapılacak ileri hareketin öncüleri olarak saldıran akıncıların başında bulundu.

Birinci Dünya Savaşı'nın artık son günleriydi. Almanya bütün cephelerde yenilmiş, Bulgaristan savaştan çekilmiş, biz, "yedi düvel" karşısında tek başımıza kalmıştık... Kafkasya'da HALİL Paşa'nın Süvari alayında görevli ETHEM Bey, ağabeyi REŞİT Bey'in çağırısı üzerine birkaç adamıyla Anadolu'ya geçmeye karar vermişti...

HALİL PAŞA PEK BIRAKMAK İSTEMEDİ AMMA, REŞİT BEY AĞAM ÇAĞIRINCA AYYALIK'A DÖNMEM ŞART OLDU. SAĞ-LIĞIM DA İYİ DEĞİL!

SAVAŞI YİTİRDİK SAYILI!

Filistin'den sonra Şam da İngilizlerin eline geçmişti. 10 yıldır, 10 cephede çarpışan, yorgun, bıkkın, aç, susuz, mermisiz MEHMETÇİK için teslim olmaktan başka yapacak şey kalmamıştı.

Türk ordularını kızgın Arap çöllerinde bozuk para gibi harca-yan Alman generalleri bir bir görevlerini bırakıp yurtlarına dönüyorlardı. LIMAN VON SANDERS de Adana'da YILDIRIM ORDULARI BAŞKUMANDANLIĞI'nı MUSTAFA KEMAL Paşa'ya devredip gitmişti.

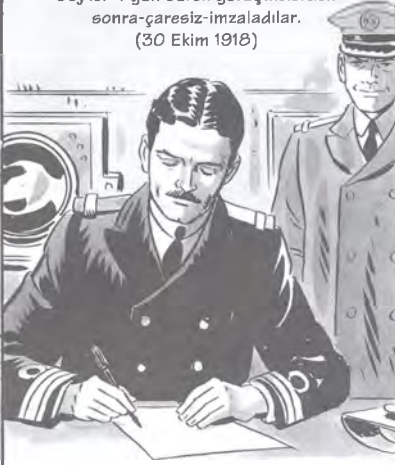

TÜRK SUBAY VE ERATINI SAYGIYLA SE-LAMLİYORUM!

26 Ekim 1918... İngiliz savaş gemisi Liverpool savaşın galibi İTİLAFLI devletleriyle "ateşkes" anlaşmasını imzalayacak Osmanlı heyetini Mondros limanında bekleyen Agamemnon kruvazörüne götürüyordu...

Mondros'ta AGAMEMNON savaş gemisinde
"ATEŞKES" anlaşmasını, OSMANLI DEVLETİ
adına Bahriye Nazırı RAUF (Orbay) Bey,
Meclis Reisi REŞAT HİKMET ve SADULLAH
Bey'ler 4 gün süren görüşmelerden
sonra-çaresiz-imzaladılar.
(30 Ekim 1918)

RAUF Bey, HAMİDİYE kruvazörü kaptanı
olarak düşmanlarımızın çok iyi tanıdığı ve
saydığı bir milli kahramandı. İngilizceyi de
bir İngiliz kadar iyi konuşurdu.

SİZE, İNGİLTERE ADINA DENİZCİ SÖZÜ
VERİYORUM RAUF BEY. BU GİBİ
ÇILGINLIKLARA ASLA FIRSAT
VERİLMEMEKTİR!

MÜTTEFKİ'leri (İngiltere, Fransa ve İtalya) adına
İngiliz amirali GALTHROP temsil ediyordu.
RAUF Bey bu meslekdaşından bir şeref sözü
almaya çalışıyordu.

AMİRALİM, DÖRT YILDIR AKAN KAN SELİNİ DUR-
DURMAK İÇİN, ŞARTLARI ÇOK AĞIR BİR ANLAŞMA
İMZALADIM. UMARIM, YUNANLILARIN BUNU FIR-
SAT BİLİP EGE KIYILARINA SAHİP ÇIKMAYA
KALKIŞMALARINA İZİN VERMEZSİNİZ?

GALTHROP; İngiltere adına söz vermişti amma,
İngiltere o günlerde Londra'da ağırladığı Yunan
Başbakanı VENİZELOS'la bambaşka şeyler
konuşuyordu.

SAYIN VENİZELOS!
GÜNÜ GELİNÇE
ELBETTE İZMİR VE EGE
BÖLGESİNİ SİZE
BIRAKACAĞIZ. VE
BUNUN İÇİN SİZE
ELİMİZDEN GELEN
YARDIMI YAPACAĞIZ.
LÜTFEN SABIRLI OLUN!

ÇERKEZ ETHEM, Bandırma yöresindeki Emre köyünde hem dinleniyor (*) hem de REŞİT Bey'in toplantılarında konuşulanlardan son durumu anlamaya çalışıyordu.

PADİŞAH NE YAPMAK İSTİYOR?
RAUF BEYE, "ŞARTLARI NE OLURSA OLSUN
MÜTAREKEYİ İMZALAI" DEMİŞTİ. ŞİMDİ DE
"GEÇİCİ OLARAK BAZI ŞEHİRLERİ İŞGAL
EDECEKLER, SAKIN KARŞI
KOYMAYINI" DİYORİ

(*) ETHEM; Hemedan çatışmalarında yaralanmış, istirahate
alınmıştı.

VALLAHİ, DURUM ÇOK KÖTÜ! GALİP
HOCA'DAN (*) DUYDUĞUMA GÖRE,
İZMİR AÇIKLARINDA DEMİRLEYEN
DÜŞMAN GEMİLERİ ARASINDA
YUNAN SAVAŞ GEMİLERİ DE YARMIS.
HIÇ İYİYE ALAMET DEĞİL BUI!

(*) GALİP HOCA; CEMAL PAŞA'YLA

SARAYA ADAMLARINI YERLEŞTİREN
İNGİLİZLER "İTTİHADÇI" AVINA ÇIKMIŞLAR.
TALAT PAŞA SADRAZAMLIKTAN
ÇEKİLMİŞ. FAKAT, İTİLAFF DEVLETLERİ
ONUNLA BİRLİKTE ENVER VE CEMAL
PAŞA'LARIN KENDİLERİNE TESLİMİNİ
İSTİYORLARMIŞ.

EŞREF BEY'DEN
(*) SES SEDA
YOKI NE YAPI-
YOR ACABA?

İNGİLİZLER İLK
ÖNCE ONU TUTUKLAYIP
MALTA ADASI'NA SÜR-
GÜN GÖNDERMİŞLER.

(*) Kuşçubaşızade
EŞREF, Teşkilat-ı Mah-

Padişah VAHDETTİN, düşmanla "ateşkes" anlaşması imzalanınca, İngilizlerle can-cığır dost oluvermişti. Şimdi bir türlü yıldızı barışmadığı İTTİHAD VE TERAKKİ yöneticilerine kancayı takmıştı... İlk işi, sadrazamlığı TALAT Paşa'dan devralan RAUF Bey'i, Dahiliye Nazırı FETHİ Bey'i ve Maliye Nazırı CAVİD Bey'i kabinesinden çıkarmasını istedi. Bu üç değerli devlet adamının tek suçu "İTTİHATÇI" olmaktı.

RAUF
Bey

FETHİ
Bey

CAVİD
Bey

Müşir İZZET Paşa, padişahın isteğini yerine getirmektense kabinesiyle birlikte toptan istifa etmeyi yeğledi...

ENVER, TALAT ve CEMAL Paşa'lar, soğuk, ıslak bir kış gecesi (2 Kasım 1918) kendilerini Büyükdere açıklarında bekleyen Alman denizaltısına götürecek motora binerek yurdu gizlice terkettiler. (*) Yoksa, işgal kuvvetleri "Harp Suçlusu" olarak yargılayıp cezalandırmak istiyorlardı.

(*) Bu kaçı, istifasından önce Dahiliye Nazırı FETHİ Bey, Alman büyükelçisiyle düzenlemişti.

Birkaç gün sonra, Adana'daki Yıldırım Orduları Grubu da hizmetten kaldırılınca, açıkta kalan MUSTAFA KEMAL Paşa, at, deve sırtında geldiği Kon-ya'da ilk trene binmiş, İstanbul'a, "vatan için bir şeyler yapmaya" geliyordu.

MUSTAFA KEMAL Paşa'yı, Konya treninden Haydarpaşa'ya indiğinde, çok acı bir manzara bekliyordu. (13 Kasım 1918)

BUNLAR BURADAN AŞLA ÇEKİLİP GİTMEZLER ARTIK PAŞAMI!

İşgal kuvvetlerinin 60 gemilik donanması, Marmara'dan boğazın içerilerine kadar uzanıp gidiyordu.

GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER!

Yaverini inanç dolu tek bir cümleyle susturdu.

"ÇANAKKALE KAHRAMANI"nın bir düşündüğü, bildiği vardı hiç kuşkusuz. Onun için, Şam'dan Adana'dan ALİ FUAT Paşa'ya "İç Anadolu'ya silah kaçıran, ordunuza sahip olun!" diye sürekli uyarılarda bulunmuştu.

Ege'de, aydınlar, efeler, zeybekler örgütlenmiş, el ele vermişlerdi.

VAHDEDDİN BÜTÜN ORDULARA SİLAHLARIN BIRAKILMASINI FERMAN EYLEMİŞ. BÖYLE BİR TESLİMİYETİ KABUL EDEMEYİZ. FERMAN PA-DİŞAHINSA DAĞLAR BİZİMDİR, EFENDİLERİ!

Eski İTTİHAD ve TE-
RAKKİ FİRKASI'nın Ege
sorumlusu MAHMUD
CELAL Bey *, "GALİP
HOCA" takma adıyla
Kuvay-i Milliye adı al-
tında toplanan dire-
nişçi vatanseverleri ör-
gütlemeye çalışıyordu.
DEMİRCİ MEHMED
EFE'ye danışman ol-
muştı. Cahil fakat
gerçek bir vatansever
olan efe de o ne derse
onu yapıyordu.

(*) CELAL BAYAR

ESKİ SADRAZAM MÜŞİR
AHMET İZZET PAŞA GÜVENDİĞİ
BÜTÜN DEĞERLİ KUMANDANLARI;
MUSTAFA KEMAL PAŞA'YI, KARABEKİRİ,
ALİ FUAT PAŞA'YI,
RAUF BEYİ İSTANBUL'A
BOŞUNA ÇAĞIRMADI.

Çerkez ETHEM de sağlığına
kavuşmuş, yeniden atına binmiş,
yakın dağlarda avlanıyor bir
yandan da düşünüyordu...

TÜRK ORDUSU PADİŞAHI DİNLER SİLAHINI
BIRAKIRSA YUNAN GAVURU USLU DURMAZ,
SALDIRIR. AVRUPALI DÜŞMANLARIMIZ DA BU
PALIKARYALARA "DURİ" DEMEZLER!

ŞİMDİ HALİL PAŞA * YA DA
KUŞÇUBAŞI EŞREF BEY
BURADA OLSALARDI NE
GÜZEL ÇALIŞIRDIKI!

(*) ENVER Paşa'nın genç amcası.

MUSTAFA KEMAL Paşa önce Pera Palas Otel'i'ne yerleşti. Baktı ki çok gözünü... Çevre yabancı subay ve casus dolu, şehir dışında, Şişli'de sakin şirin bir köşke taşındı. Ve bütün silah arkadaşlarıyla burada buluşmaya başladı.

En umutsuz, en zor çarpışmaların başarılı paşası artık savaş istemiyordu.

KARABEKİR PAŞA,
SEVGİLİ KARDEŞİM! BEN ARTIK
HALKIMDAN ULUSUMDAN SAVAŞA-
ÇAK ER KİŞİ İSTEYEMEM. BUNA
YÜZÜMÜZ YOK. 10 YILDIR MEHMETÇİĞİ
BOŞ AMAÇLAR UĞRUNA KIRDIRDIK,
TÜKETTİK!

BEN, BİR DE
SAVAŞMADAN MASA
BAŞINDA TÜRK'ÜN HAKLARINI
KORUMAYA ÇALIŞACAĞIM.
BUNUN İÇİN İSTANBUL'DA
KALMALIYIM. İZZET PAŞA'YI
YENİDEN SADRAZAMLığA
GETİREBİLİRSEK, O DA BENİ
HARBİYE NAZIRI YAPARSA...

VAHDEDDİN'in şehzadeliği sırasında, ENVER Paşa'nın ısrarı üzerine ona Almanya gezisinde yaverlik yapan genç paşa, başta HINDENBURG, bütün Alman kumandanları savaş bilgisiyle şaşkına çevirmiş, açmazlara sokmuştu. Şimdi galip devletler yöneticileri ile bu kez diplomatik alanda kıran kırana bir kavgaya girmek istiyordu. Hepsine "TÜRK'Ü EZMEKLE ÇOK YANLIŞ BİR İŞ YAPMIŞ OLACAKLARINI" bir tarih ve politika dersi verir gibi açıklamayı, onları barışçı yollardan hizaya getirmeyi düşünüyordu.

Bu sırada Ege'de kan kokusu almış, vatansever efeler, zeybekler, dağlara çıkmışlar, siviller silahlanıp 'Kuvay-ı Milliye' adıyla toplanmaya başlamışlardı.

Çerkez ETHEM, çok saydığı iki abisini sıkıştırıp duruyordu.

REŞİT AĞAM, SEN TRABLUS'TA, DERNE'DE, ENVER PAŞA'YLA, MUSTAFA KEMAL'LE BİRLİKTE ÇARPIŞMIŞ ADAMSIN. SÖYLE, BİZ BÖYLE ELİMİZİ KAVUŞTURUP OTURMUŞ, NE BEKLİYORUZ?

BİRAZ DAHA SABRET, ETHEM! RAUF BEY'DEN BİR MEKTUP ALDIM...

İSTANBUL'DA UMUT KALMADI. ANADOLU'YA GEÇMEYE KARAR VERDİM. İLK İŞİM, EGE'Yİ DOLAŞIP BAZI YAKIN DOSTLARLA GÖRÜŞMEK OLACAK..." DİYOR!

RAUF BEY DE BİZİM GİBİ ÇERKEZİ YİNE ÇERKEZ OLAN BEKİR SAMİ BEYE (*) UĞRAYIP SONRA BURADAN GEÇECEKMİŞ. BÜYÜK ADAMDIR HAMİDİYE KAHRAMANII O NE DERSE BİZ DE ÖYLE YAPARIZ!

(*) Daha sonra, ilk Hariciye Nazırımız.

RAUF Bey, Şişli'deki kökte...

PAŞAM, İSTANBUL'DA FAZLA OYALANMASANIZ İYİ OLUR! HER AN SİZİ DE TUTUKLAYIP MALTA'YA SÜREBİLİRLER. ONLAR İÇİN TEHLİKELİ BİR KOMUTANSİNİZ!

14 Mayıs 1919 Çarşamba günü, Amiral GALTROPE, İzmir 7. Ordu Kumandanı ALİ NADİR Paşa'ya: "Mondros Mütarekesi"nin 7. Maddesi gereğince İzmir ve çevresinin yarın işgal edileceğini bildiren notayı veriyordu... Padişah VAHDEDDİN'le damadı FERİD Paşa halka ve askere "işgalin geçici olduğunu, hiçbir şekilde karşı konulmamasını" emrederken durumu öğrenen bütün vatanseverler bunu kesinlikle kabul etmeyeceklerini bildirip savunma savaşı için silaha sarılıyorlardı...

Albay Ali Bey, Ayvalık'a çıkartma yapmaya kalkan düşmana "HAYIR!" diyordu....

İngiliz, Fransız, İtalyan, Amerikan Deniz Birlikleri

GALTROPE

VENİZELOS

GALTROPE, öğleye doğru gönderdiği ikinci bir notayla, işgalin 15 Mayıs günü sabah saat 9'da karaya ayak basacak Yunan Birliklerince yapılacağını bildiriyordu. Oysa, mütareke imzalanıncan Yunan'a fırsat vermeyeceği konusunda RAUF Bey'e "denizci sözü" vardı...

"Kel" ALİ

Balıkesir MÜDAFAAİ HUKUK ve REDD-İ İLHAK direniş örgütleri.

MAHMUT CELAL Bey (Bayar)

HASAN TAHSİN

İZMİR

İzmir'e çıkan Yunan birliğine ilk kurşunu sıkacak ve şehid düşecek gazeteci.

Aydın

Demirci MEHMET Efe Aydın-Denizli cephesini elde tutuyordu.

TEVFİK Bey

Bandırma

REŞİT Bey

ETHEM'in abileri henüz kararsızdılar.

Akhisar

"GALİP HOCA", Akhisar savunma cephesini düzenliyordu.

Kuşçubaşızade EŞREF Bey'in Salihi'deki çiftliği silah dolu idi.

RAUF Bey

Esir değişimi yoluyla Malta'dan kurtulup yurda dönen RAUF Bey, Anadolu'ya geçip milli mücadeleyi başlatmaya karar vermişti.

Denizli

ÇERKEZ ETHEM, Balkan savaşında, Kafkasya'da Turan yolu seferlerinde başarıyla yürüttüğü çete savaşlarının en zorlusunu vereceğini sezmiş gibiydi...

İstanbul'da İTİLAH Devletleri (Fransa, İngiltere, İtalya ve Amerika) temsilcileri padişahı ve sadrazam "damad" FERİD'i sıkıştırıyorlardı.

BU PAŞALAR USLU DURACAK KİMSELER DEĞİLLER. HELE MUSTAFA KEMAL PAŞA.. BİLİYORSUNUZ, SON OLARAK FİNDIKLI'DA (*) SİVİL KILIKTA KULİS YAPIP HÜKÜMETİ DEVİRMİYİ DENEYİ!

(*) Fındıklı: Osmanlı Millet Meclisi'nin toplandığı saray.

ŞEHZADELİĞİM SİRASINDA AVRUPA GEÇİSİNDE, MUSTAFA KEMAL PAŞA YAVERLİĞİMİ YAPMIŞTI.

ONU VE DÜŞÜNCELERİNİ İYİ BİLİRİM!

Ateşkes'in imzalanmasıyla, Samsun yöresindeki Rumlar iyice azmışlardı. Onlara göre, bağımsız Rum-Pontus Devleti"ni gerçekleştirmenin tam zamanıydı. Çünkü, Türkler bitmişti. Zafer Yunan'ın, gün Rumlarındı(!).

Bu inanca silahlı çeteler halinde Türklerle saldırınca, dinine, ailesine, vatanına son derece bağlı, Karadeniz uşağı da dağa çıkıp Rum'lara, aynı biçimde karşılık vermekte gecikmemişti...

General ALLENBY, İstanbul'da Sadrazam Damat FERİD'e ateş püskürüyordu.

PAŞA PAŞA! SAMSUN'DA HALEN SİLAHLAR PATLIYOR, TÜRKLER RUM HALKA SALDIRIYORI BU MÜTAREKE ŞARTLARINA TECAVÜZDÜ! DERHAL BİR ÇARE BULMAZSANIZ...

Dolmabahçe Sarayı...

ALLENBY: "BU SALDIRGAN TÜRK ÇETELERİNİN BİR AN ÖNCE KAFALARINI EZMEZSENİZ, BÜTÜN ANADOLU'NUN İŞGALI İÇİN EMİR VERMEK ZORUNDA KALACAĞIM!" DEDİ, HAŞMETMEABİ!

BU İŞİ ANCAK MUSTAFA KEMAL PAŞA BAŞARABİLİR. BU BAHANEYLE DE ONU PAYITAHTTAN UZAKLAŞTIRMIS OLURUZ!

15 MAYIS 1919!.. Türk'ün en kara günlerinden biri... Çünkü tebaası Yunan'ın işgal ordusu (!) Kutsal topraklarımıza ayak basıyordu.

Amm, gazeteci HASAN TAHSİN'in sıkıştığı kurşunlarla bizim de KURTULUŞ SAVAŞI-MIZ başlamış oluyordu.

16 MAYIS... İstanbul'da, MUSTAFA KEMAL Paşa, 9. Ordu müfettişi olarak istediği bütün yetkileri elde etmiş halde, VAHDEDDİN'e veda edip Samsun'a doğru yola çıkıyordu...

PAŞA PAŞA!
İSTERSEN VATANI
KURTARABİLİRSİNİ!

ELİMDEN GELENİ
YAPACAĞIMDAN EMİN
OLABİLİRSİNİZ!

Yorgun, bakım isteyen Bandırma vapuru aynı günün akşamı kötü hava şartlarına rağmen, paşanın kesin emriyle limandan ayrıldı...

PUSULAMIZ
BOZUK!

ÖYLEYSE KİYİ KİYİ
GİDERİZ KAPTAN!
TAM YOL İLERİ!

İngiliz İlgal Kuvvetleri kumandanı Samsun'a gönderilen kumandanın kim olduğunu biraz geç öğrenmişti. Öğrenince de kıyametler koptu.

ÇANAKKALE'DE BİZİ VE
FRANSA'YI BÜTÜN
DÜNYAYA REZİL EDEN BU
PAŞAYI BEN MALTA
ADASINA SÜRMİYİ
DÜŞÜNÜRKEN SİZ ONU
GENİŞ YETKİLERLE
ANADOLU'YA GÖNDERİ-
YORSUNUZ! TEZ GERİ
ÇEVİRİN ŞU VAPURU!
OLMAZSA İÇİNDEKİLERLE
BİRLİKTE BATIRINI!

Hemen hafif toplarla donanmış bir savaş gemisi, Bandırma vapurunu zorla geri çevirmek için Karadeniz'e açıldı, amma hava gittikçe bozmuş, ortalık kararmış, hızlı hücumbot, pusulası bozuk olduğu için kıyı kıyı giden yağlı Bandırma vapuruna rastlayamamıştı.

Çerkez ETHEM'e, hemen her gün İzmir'in işgaliyle ilgili, birbirinden kötü haberler geliyor, genç adam, çete savaşlarının başarılı kumandanı, eli-kolu bağlı durmanın hincından kendi kendini yiyip bitiriyordu...

56. TÜMEN KOMUTANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEY 17. KOLOR-DU KOMUTANLIĞINA GETİRİLMİŞ (20 Mayıs). ACABA ONA MI BAŞVUR-SAM? O DA ÇERKEZDİR!

ETHEM'in sıkıntılı gezilerini iki abisi endişeyle izliyordu.

KEŞKE ONU KAFKASYA'DAN HALİL PAŞA'NIN YANINDAN ÇAĞIRMASAYDINI!

EVET! KURŞUN YARALARI İYİLEŞTİ AMMA, MÜTAREKE VE SON İŞGALLER ONU YENİDEN YATAĞA DÜŞÜRECEK!

İzmir'in işgali bitmiş, uydurma bahanelerle bine yakın Türk öldürülmüş. Askerlik Şubesi Başkanı Albay FETHİ Bey, "ZİTO (yaşasın) VENİZELOS! Diye bağırmadığı için süngülenmişti. Yunan ordusuyla birlikte, yerli Rumlar kendilerini kaybetmişler, köylerde kasabalarda, çocuk-ihiyar, kadın-kız demeden her türlü cinayeti işlemekte birbirleriyle yarışa girmiş gibiydiler.

18 MAYIS... Bandırma vapuru batmadan, karaya vurmadan Sinop'a yanaşmıştı. Samsun'a karayolundan bir an önce ulaşmak isteyen MUSTAFA KEMAL Paşa'ya böyle bir imkan olmadığı bildirilince, çaresiz, yeniden gemiyle denize açıldı.

İzmir'in işgalini protesto mitingleri yurdun her yanında, Türk ulusunun öfke ve itirazının sesi olarak gökleri çınlatıyordu. HALİDE EDİP Hanım, İstanbul'da, Sultanahmet Meydanı'nda bunun en güzel örneğini vermişti.

Çerkez ETHEM; çok geçmedi, ister istemez, iki abisiyle atlanıp silahlanıp "dağa çıkmak" zorunda kaldı.

Sadrazam "Damat" FERİD Paşa, İngilizlerin zoruyla İTTİHATÇI'ların "Teşkilat-ı Mahsusa" Reisi EŞREF Bey'i yakalatıp Malta Adasına sürmüş, şimdi de onun emrinde çalışmış olan 3 Çerkez kardeşin ardına bir tabur asker salmıştı.

ETHEM; hem atını topukluyor hem de söyleniyordu.

ŞU ALLAH'IN İŞİNE BAK! BİZ VATANI NE YAPSAK, NASIL ETSEK DE YUNAN'DAN KURTARSAK DİYORUZ, DAMAD FERİD HAINİ KALKMIŞ BİZİ TUTUKLAMAYA ÇALIŞIYOR!

Takipten kurtulmak için zaman zaman arkadan gelenlere ateş etmek zorunda kalıyorlardı.

AMAN TEVFİK AĞAM, DİKKAT ET! KURŞUN GARİPLERE YAKIN DÜŞSÜN AMMA, DOKUNMASINI! EMİR KULU ONLAR!

Devletle, Jandarmayla ilk tanışması, daha gencecik bir çocuk irisiyken, babası Çerkez ALİ Bey'le birlikte tutuklanıp eller kelepçeli, İstanbul'a getirilip sorgulandıkları zaman olmuştı...

KUŞÇUBAŞIZADE EŞREF BANDIR-
MA'DA MOLLA GARİP PAŞA'NIN ÖL-
DÜRÜLMESİNDEN SORUMLU. ONA
YARDIM EDENLER ARASINDA SİZİN
DE ADINIZ GEÇİYOR NE DİYOR-
SUNUZ?

Baba Çerkez ALİ Bey, ilk Teşkilat-ı
Mahsusa üyelerindendi. Onu teşkilata
Reis EŞREF Bey almıştı. ALİ Bey de
verilen tüm görevleri başarıyla yerine
getirmiş inançlı bir vatanseverdi.

Sorgu yargıcına yanıt yerine kısa bir
tarih dersi vermişti.

REİS BEYEFENDİ, AFFINIZA SİĞİNARAK BELİRTMEK
İSTERİM Kİ, TEŞKİLAT-I MAHSUSA ENVER PAŞA'NIN
EMRİYLE KURULMUŞ BİR DEVLET ORGANIDIR, YOKSA,
BİR GİZLİ CİNAYET ŞEBEKESİ DEĞİL!

ETHEM; babası konuştuğca
savcının renkten reнге
giren yüzünü anımsadı,
dudakları ince bir
gülümsemeyle gerildi...

KUŞÇUBAŞIZADE EŞREF BEY,
ENVER PAŞA'NIN EMRİYLE TEŞKİLAT-ı
MAHSUSANIN BAŞKANI OLDU. EĞER
SELANİK'TEKİ İTTİHAD VE TERAKKİ FIRKASI
MERKEZİ, BANDIRMA'DA HALKIN KANINI
EMEN BU MOLLA GARİP PAŞA'NIN
TENKİLİNE KARAR VERMİŞSE...

EŞREF BEYE DE BU
EMRİ YERİNE GETİRMEK
DÜŞMEZ Mİ? BEN EŞREF
BEY'İN EMRİNDE ÇALIŞTIM,
AMMA MOLLA GARİP PAŞA
İŞİNE HİÇ BULAŞMADIM.

BU, EN KÜÇÜK OĞLUM ETHEM İSE EŞREF BEY
BİZE GELDİĞİNDE ONA KARLI AYRAN HAZIR-
LAMAKTAN ÖTE BİR HİZMET VERMEMİŞTİR.

BÜYÜK
OĞLUM
REŞİD'E
GELİNCE...

O, EŞREF BEY'İN YANINDA TRABLUSGARİB
SAVAŞINA KATILMIŞ, MUSTAFA KEMAL PAŞA'YLA
DERNE'DE İTALYANLARA KARŞI ÇARPIŞMIŞTIR.

Dağda iyice bunaldıkları gün, Emre
köyüyle bağlantıyı sağlayan bir haberci,
atı köpükler içinde, telaşla geldi.

REŞİD BEYİ
İZMİR'DEN
MEKTUP VARI

RAUF Bey'den.
"İzmir'deyim. Salihli'de
EŞREF Bey'in
çiftliğinde buluşalım."
DİYOR. HEPİMİZE
SELAM EDİYOR,
GÖZLERİMİZDEN
ÖPÜYOR.

ÜÇÜMÜZÜN BİRDEN
BANDIRMA'DAN AYRIL-
MASI İYİ OLMAZ! EVİMİZ
OCAĞIMIZ ERSİZ KALA-
MAZ. SEN BEKARSIN.
HELE GİT GÖR
BAKALIMI

ETHEM, RAUF Bey'in çağırısına çok sevin-
mişti. Atını tepelerden aşağı toplukladı.
Akşam karanlığında, Kızıksa köyünde kalan
hasta babasına uğradı, hayır duasını aldı,
vedalaştı...

ABİLERİMİN İKİSİ DE NİZAMI
ORDU PIYADE SUBAYI. BENİM GİBİ
ÇETECİLİKTEN YETİŞME DEĞİLLER.
OYSA, YUNAN ORDUSUNA ANCAK
"VUR-KAÇ"LA ZARAR VEREBİLİRİZ!

Ertesi gün, akşama doğru, Salihli... Kanlıboğaz vadisi ve EŞREF Bey'in çiftliği...

RAUF BEY'E BİRKAÇ ZİYARETÇİ GELİYOR. BAŞINA ÇERKEZ İŞİ SARMIŞ HEPSİ DE. HELE ŞU EN ÖNDE GELENE BAKI

ALLAH NAZARDAN SAKLASIN. BOYLU POŞLU BİR KIZANI!

ETHEM'i tanımayan konak gözcüleri onu dışarda beklettiler. RAUF Bey kapıda görününce ETHEM koştu, elini yakaladı öptü eski kumandanının.

ESTAĞFURULLAH ETHEM BEY! REŞİD BEY, TEVFİK BEY NEREDELERİ!

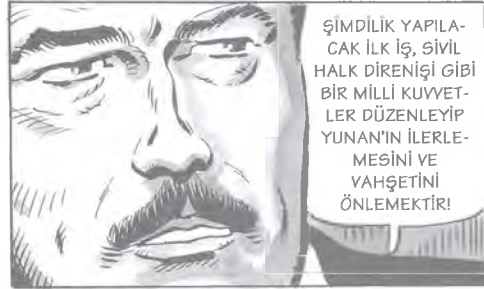
BANDIRMA'DA EMRİNİZİ BEKLERLER! BABAM ARTIK YAŞLANDI. ONUN YANINDALARI!

ANLIYORUM!

AHMET BEY'LE TANIŞMIYORSUNUZ, DEĞİL Mİ? EŞREF BEYİN KÜÇÜK KARDEŞİ. BUNUN BÜYÜĞÜ HACI SAMİ TÜRKİSTAN'DA BOLŞEVİSTLERİN İÇİNE DÜŞÜYOR.

(Bazı tarihçiler; RAUF ORBAY'ın, ÇERKEZ ETHEM'i Bandırma'da Emre köyündeki baba evinde ziyarete geldiğini, bu konuşmaların orada geçtiğini yazarlar. Oysa Çerkez ETHEM; kendi hatıralarında: "BEN O ZAMANLAR HÜKÜMETÇE TAKİP ALTINDA OLDUĞUM İÇİN DAĞLARDAYDIM!" diyor. -Zaten, Şubat ayı ortalarında İzmir Valisi'nin oğlunu kaçırp fidye almak suçundan da aranıyordu. Bu nedenle buluşmanın EŞREF Bey'in Salihlî'deki çiftliğinde olması akla daha yakın geliyor.)

Odayı dolduran efeler, zeybekler ve Salihli'li gençler HAMİDİYE KAHRAMANI RAUF Bey'i Soluk almaksızın dinliyorlardı.

MUSTAFA KEMAL PAŞA SAMSUN'DAN İTİBAREN TÜRK KURTULUŞ SAVAŞINI BAŞLATMAK BÜTÜN ASKERİ DEHAŞINI ORTAYA KOYACAK, BEN DE, EGE'DE GÜVENDİĞİM KİMSELERLE GÖRÜŞÜP MİLLİ MÜCADELENİN BAŞLADIĞINI BİLDİRECEĞİM.

Hüseyin RAUF Bey, 28 Ekim 1918'de Mondros'ta silah bırakışma anlaşmasını Bahriye Nazırı olarak imzalamıştı.. Sonra kurulan yeni hükümet içinde bakanlık görevi verilmeyince o da MUSTAFA KEMAL Paşa gibi Türk halkının arasına katılıp, İstiklal Savaşımıza varını yoğunu koymuştu.

BEN BANDIRMA'DAN GELİRKEN MANYAS YOLUNDA EŞREF BEY'İN AİLESİNİ DAYI EVİNE GÖTÜREN 10-15 KİŞİLİK SİLAHLI BİR GRUBA RASTLADIM. ATLILARI ALDIM BURAYA GETİRDİM.

EŞREF BEY'İN AİLESİNİ DE TRENLE BANDIRMA'YA, DAYILARININ YANINA GÖNDERDİM. BU ATLILAR SALİHLİ CEPHESİNİN ÇEKİRDEĞİNİ OLUŞTURACAK!

* Müfrez: Küçük askerî birlik.

BU MÜFREZEYİ* AHMET BEY'LE BİRLİKTE GÜÇLENDİRİN. BEN BURADAN MİRALAY (Albay) BEKİR SAMİ BEYE GİDECEĞİM. SONRA ANKARA'DA ALİ FUAT PAŞA'YI GÖRECEĞİM... VE AMASYA'DA MUSTAFA KEMAL PAŞA İLE BULUŞACAĞIM.

RAUF Bey ve arkadaşlarının Ankara'ya doğru yola çıkma zamanı gelmişti. Yaylı arabalar hazırlanırken o; Çerkez ETHEM'i kolundan tutup biraz uzağa çekti...

DAHİLİYE NAZIRI ALİ FET-Hİ (Okyar) BEY, ÜSTÜNE ASKER GÖNDERECEKTİ, BEN ENGEL OL-DUM. "ONA NA-SİHAH EDERİM, BENİ DİNLER." DEDİM. GÖRE-YİM SENİ, BENİ UTANDIRMA!

HER DUYDUĞUZA
İNANMAYIN KUMAN-
DANIM. İFTİRA BUNLARI!

RAHMİ BEY'İN(*)
OĞLUNU KAÇIRIP FİDYE
ALMAN DA MI İFTİRA
ETHEM BEY?

* RAHMİ BEY: İzmir Valisi.

İNGİLİZLERE
ÇOK DOSTÇA
DAYRANIYORDU.
ONA BİR CEZA
VERMEK İSTEDİM.
YOKSA ŞAHSİ
çıkarm için yap-
madım bunu!

ETHEM BEYÇİĞİM, İNGİLİZLERLE DOST
DEDİĞİN KİMSEYİ AYNI İNGİLİZ
YUNAN'A ZORLUK ÇIKARIYOR, DİYE
TUTUKLAMIŞTI.

HAPSE ATILMIŞ VALİNİN ÇOCU-
ĞUNU KAÇIRIP KARŞILIĞINDA
PARA İSTEMEKLE SEN ONA CE-
ZA VERMİYORSUN, ONU HAPSE
ATTIRAN YUNAN'IN EKMEĞİNE
YAĞ SÜRMÜŞ OLUYORSUN
YANLIŞ MI?

RAUF Bey'le yanındaki değerli 5 silah arkadaşını kapalı bir yaylı arabayla, ardına önüne ikişer koruma atlısı koyarak, Afyon yoluna kadar uğurladılar. Şimdi ETHEM'in yaşamında yepyeni, acılı-sevinçli, beklenmedik olaylarla dolu bir dönem başlıyordu.

ETHEM BEY!
PARAMIZ VAR,
ATIMIZ, SİLAHIMIZ
DA VAR, AMMA
BİZİMLE BİR OLUP
DÖVÜŞECEK ON-
CA ADAMI NERE-
DEN BULACAĞIZ?

Çerkez ETHEM, bölgedeki köy sahibi ağalara, beylere adam salıp millî mücadele için adam ve para yardımıyla bulunmalarını istemişti.. Amma

SEN NEDEN
BAHSEDİYON
ASLANIMI!

SEN O İŞİ BANA
BIRAK AHMET
BEY KARDEŞİM.*
ÖNCE BÖLGEDE
ADI SAYILIR
AĞALARIN BİR
LİSTESİNİ ÇIKAR
BANA!

27

(*) Kuşçubaşızade AHMET: Eşref Bey'in küçük kardeşi, 1926 yazında ağabeyi HACI SAMİ'yle, ATATÜRK'e suikast için Sisam Adası'ndan Anadolu'ya geçtikleri sıra jandarmalarla giriştikleri çatışmada Hacı SAMİ'yle birlikte vurulup ölmüştü...

ETHEM BEY GELMİŞ,
TOPAL EŞŞEKLE KERVANA KATILMAYI
KALKIŞIYORI! TOPUYLA, TÜFEĞİYLE GE-
LİP İZMİRİ İŞGAL EDEN, AYDIN'A, MA-
NİSA'YA, SALİHLİ'YE İLERLEYEN KOCA
BİR ORDUYA KİÇİKİRİK BİR TÜFEKLE Mİ
KARŞI KOYACAKSINIZ?

Ege'de, "Millî Direniş" in ve Kuva-yı Milliye'nin doğuşunda büyük gayretleri olan Albay BEKİR SAMİ* Bey, eli silah tutanları cepheye davet için köy-köy, kasaba kasaba dolaşıyor, halk önünde kaymakamlara, kumandanlara heyecan verici nutuklar çekiyor büyük tehlikeyi anlatmaya çalışıyordu... Fakat boşuna. Halk öylesine sinmişti ki... Akhisar'da onları kimse karşılamadı... Ne yiyecek, ne yatacak yer... Sonunda bir jandarma eri bir sini yemekle imdada yetti.

ALBAYIM; KASABANIN LOKANTASINDA NE VARSA ALDIM GETİRDİM. BİRAZ YEMEK BOLCA SOMUNU BAĞIŞLAYINI

* BEKİR SAMİ Bey: Kurtuluş Savaşında büyük yaralıları görülen Bursa valisi

Karaoosmanoğlu HALİT Paşa; 1000 atlı, 1000 piyade vaadiyle onları kasabasına götürmüştü. Ne yazık ki...

ÇOK MAHCUBUM. HALKIN HİÇ UMUDU YOK. SİZLERİ DE BURADA GÖRMEK İSTEMİYORLAR!

Bilinmeyen kişiler -aslında İngiliz ve Yunan'a satılmış hainler- aynı gece HALİT Paşa'yı çiftliğinde pusuya düşürüp öldürdüler...

DAN DAAN

AH! CAHİL KÖPEKLER!

Ege'nin acıklı durumu günü gününe Ankara'ya ulaşıyordu.

RAUF BEY'DEN, BEKİR SAMİ BEY'DEN GELEN TELGRAFLAR ÇOK KÖTÜMSER KUMANDANIM. EGE HALKI YUNAN ZULMÜNDEN VE PADİŞAHIN BASKISINDAN NE YAPACAĞINI BİLMEZ HALDE!

YAZ, EŞME 17'nci KOLORDU KUMANDANI BEKİR SAMİ BEYE: ALDIĞIM ŞİFRENİZE GÖRE, DURUM KÖTÜDÜR AMMA UMUTSUZ OLMANIN DA ZAMANI DEĞİLDİR... HELE KUMANDANLARDA BÖYLE BİR ÇÖZÜLME OLURSA MİLLETE YANSIMASI FELAKET OLUR. DURUMUN KÖTÜLÜĞÜ TEŞKİLATSIZLIK... YAKINDA BÜYÜK GELİŞMELER OLACAK.

MUSTAFA KEMAL Paşa, o anda, Sivas Kongresi'nden sonra Ankara'ya -ikisi çaput doldurma lastikli- 3 otomobile yola çıktıkları günü anımsadı. Yokluk, her açıdan en üst düzeydeydi.

EFENDİM, BÜTÜN PARAMIZLA ANCAK 20 YUMURTA BİR OKKA PEYNİR VE BOLCA EKMEK ALABİLDİM.

29

Günlerce yalvarmadan sonra, Bitlis eski valisi MAZHAR MÜFİT (Kansu) Bey'in Osmanlı Bankası müdüründen alabildiği borç para ve Amerikan Mektebinin hediyesi benzinle, karlı bir günde yola çıkmışlardı...

TAMAM, PAŞA'MI BEN BORÇLANDIM. YÜZBAŞI BEDRİ BEY TÜCCAR SIFATIYLA KEFİL OLDU, 1000 LİRA ALDIK. YOLA ÇIKABİLİRİZ!

Çerkez ETHEM beklemediği bu davranışa çok içerlemişti...

DEMEK ETHEM BEY TOPAL
EŞŞEKLE KERVANA KATILMAYI
KALKIYOR, ÖYLE Mİ!

KIZANLAR
TOPLANSIN, BU GECE
BİRAZ İŞLERİMİZ
OLACAK!

KALKIIN
UYANIINI!
KÖYÜMÜZ
YANIYOR
KOŞUUN!

Ve o gece Çerkez ETHEM'in adamını
tersleyen ağanın birkaç köyünden biri
cayır cayır yanıp kül oluverdi...

Selçuk'la Torbalı arasında, işgalci Yunan taburlarının
dağlara kaçamayan yaşlı, çocuk ve kadınları bataklıklara
sürerek öldürdüklerini duyan Aydın'lılar İzmir'deki Yunan
Kumandanlığına bir "İşgale Davet Heyeti" göndermişlerdi. (*)

YAPMAYIN!
ALLAH'INIZ YOK MU
SİZİNİ..

DAAN
DAN

/dinlilerin İzmir'e "İşgale Davet Heyeti" gönderilmesini
ür kentlerde de bu kötü yolun benimsenmesine yol
mıştı.

hakim olmak için sert yollara başvurunun
şart olduğunu anlamıştı.

Salihli'li dedenin anlattığı gibi, gerçekten; ÇERKEZ ETHEM, adamlarıyla İzmir'de pusuya yatıp, Vali RAHMİ Bey'in oğlu küçük ALPASLAN'ı okul çıkışı otomobile bineceksen.. bakıcılarının arasında kaptıkları gibi...

... bir faytona atıp kaçırılmıştı.

ÇOCUK BEN-
DE ETHEM
BEY!

ÇAL KIRBACI ŞAKİR!
BORNOVA'DAN DOĞRU
AHMETLİ YOLUNA!

Çocuğu Salihli'de Süleymaniye köyünde bir bağ evinde saklayan ÇERKEZ ETHEM, gelen araçların yalvarmalarına bakmayıp direttiği.

ETHEM BEY,
İSTEDİĞİNİZ 50 BİN LİRA ÇOK
PARA! RAHMİ BEY ZATEN TU-
TUKLU. BU PARAYI NEREDEN
BULSUN?

BULUR, BULUR! İTTİHAT VE
TERAKKİ FIRKASININ EMANETİ
DAĞLARCA ALTIN PARA VAR
ONDA! YERŞİN, FUKARAYA
DAĞIYOR!

50 000 LİRAYI ALDI
ÇOCUĞU VERDİ ÖYLE Mİ!
PEKİ, PARAYI FUKARAYA
DAĞITTI MI DERSİN DEDE?

FUKARA DEDIĞİ KENDİ
KIZANLARI OLABİLİR... ETHEM
BEY İYİ PARA VERİYOR DİYE
ORDUDAN KAÇAN, HAPİSTEN
ÇIKAN ONA SİĞİNİYOR!

Bandırma, Adapazarı, Bursa yönlerinden koşup gelen çerkezlerle ETHEM Bey'in çetesi birdenbire çok güçlü bir silahlı birlik olmuştü. Akhisar cephesinde Yunan'la Kuvayı Millîciler arasında kıyasıya kavgalar olurken o daha da güçlü olmaya çalışıyordu.

GÜCÜMÜZ
YETTİĞİNCE YARDIM
EDİYORUZ, ETHEM
BEYİ MUSTAFA BEY'İN
KUVA-YI MİLLİSİNİ BİZ
DONATTIK!

ETHEM Bey'in akıl hocası
büyük ağabeyi Çerkez
REŞİT Bey'di.

BU, MUSTAFA ŞAHYAR'LA
POYRAZ'LILARI EMRİN ALTINA
ALAMADIĞIN SÜRECE KİMSEYE SÖZ
GEÇİREMEZSİN, ETHEMİ BENİ DİNLE:
YAPACAĞIN İLK İŞ...

İşte bugünlerde, 57. Tümen'den Yüzbaşı Ahmet, Çine'nin Madran dağlarına çekilmiş, yaşamını eşkıyalıkla sürdüren 21-22 yaşlarında YÖRÜK ALİ adlı genç bir efeyi sığındığı dağ mağarasında ziyaret ediyordu...

ALBAYIM ŞEFİK BEY
DİYOR Kİ; DEVLETİN ARTIK NE ZAPTİ-
YESİ KALDI NE JANDARMASI. HER
YANI YUNAN İŞGAL ETTİ.. VATAN EL-
DEN GİDİYOR. YÖRÜK ALİ GELSİN,
DÜZE İNSİN, YİĞİTLİĞİNİ, NİŞANCILI-
ĞINI YOKSUL MİLLETE DEĞİL YUNAN
GAVURUNA KARŞI KULLANSIN,
DİYOR!

3-5 KIZANLA BEN NE
YAPABİLİRİM Kİ, YÜZBAŞIM?

Bu sırada, Akhisar'a gelen 17'nci Kolordu Kumandanı Albay BEKİR SAMİ Bey, otelinde topladığı kasaba ileri gelenlerine silahlanıp direnişte bulunmayı öğütüyordu.

Üstü-başı düzgün, fesi kalıplı biri* BEKİR SAMİ Bey'i, yanındaki KÂZİM (Özalp) Bey'i ve yaver Yüzbaşı SELAHADDİN'i tek tek süzdükten sonra ağlamaklı konuştu.

Albay BEKİR SAMİ Bey yaşadığı bu acı teslimiyet olaylarını, aynı gün Havza'da bulunan 9. Ordu Müfettişi MUSTAFA KEMAL PAŞA'ya bildiriyordu.

MUSTAFA KEMAL Paşa'nın telgrafi okuması bitince açık mavi gözleri biraz daha buğulandı. Albay BEKİR SAMİ'den gelen acı haberler, son günlerde iyice azmış olan böbrek sancılarını bile unutturmuştu "Sarı Paşa"ya... Çok üzülmüştü... Amma hiç şaşırmamıştı.

Bunu bildiği için "Mondros" silah bırakışması imzalanınca, Suriye cephesinden döner dönmez, sivil giyinip Fındıklı Meclis-i Mebusan sarayına koşmuş, TEVFIK PAŞA kabinesini -güven oyu verdirmeyerek- düşürüp AHMET İZZET Paşa'yı yeniden sadrazamlığa getirmeye çalışmıştı. Onun kabinesinde Harbiye Nazırı olması imkanı vardı. Ancak o zaman, dövüşmeden, savaşı, masa başında, mantıkla, zekâyla, ulusunun başına yeni bir belâ sarmadan yenecek-ti Batının orta zekalı istilacı devletlerini...

TALAT Paşa, sadrazamlığı terk etmek zorunda kaldığında, ENVER PAŞA, kurulacak yeni kabinede MUSTAFA KEMAL Paşa'nın -kendi yerine- Harbiye Nazırı olmasını şartlardan biri olarak önermişti...

Aydın'dan İzmir'e "İggâle davet" heyeti gitmesine, Manisa'da ve başka kentlerde halkın savaşa isteksizliğine rağmen, yine de bütün Ege'de gizli gizli bir direniş hazırlıkları olduğu gözden kaçmıyordu. İzmir'de silahı alınmış orduda kalmayı onuruna yediremeyen genç subaylar gizlice kaçıp başka bir kimlikle Kuva-yı Milliye'de görev alıyorlardı. Orduda kalan üst rütbeliler de, ordunun kilitli cephaneliğini halkın soymasına göz yumuyorlar, hatta yardımcı oluyorlardı.

Aydın'da Albay ŞEFİK (Aker)in düze indirip askeri birlik haline soktuğu YÖRÜK ALİ EFE çetesi, şimdi Yunan'a kan kusturuyordu.

DEMİRCİ MEHMET EFE, Mahmut CELAL Bey'i (Bayar) ve daha pek çok subayı danışman tutmuştu. Aslında astığı astık, kestiği kestik acımasız bir eşkiyaydı. Amma, Yunan Anadolu içlerine doğru ilerleyince DEMİRCİ EFE, Denizli ve Aydın yöresinin en büyük umudu olmuştu. Afyon'da Süvari alayı kumandanı REFET Bey (Bele) en yakın dostu, danışmanıydı artık.

Ahmetli'de Yunan'la kıyasıya kavgalar olurken ÇERKEZ ETHEM, Salihli'de askeri gücünü arttırmaya bakıyordu. Başka birlikten kopanlar gelip onun emrine giriyorlardı: İştihali HALİL, Kako MEMED, Giritli ŞEVKİ, Sarı Efe Edip Bey.. en son da, eerezli haphishane gardiyanı PARTİ pehlivan gibi...

TAM
ZAMANINDA
GELDİ. ŞİMDİ
ALAŞEHİRLİ'NİN
DEFTERİNİ
RAHATÇA
DÜRERİZ.

ETHEM BEY,
İŞTEİ PARTİ PELVAN
GELİYOR!

KAÇ GÜNDÜR YOLUNU
GÖZLÜYÜRÜZ KOCA PELVAN.
NİYE GECİKTİN?

UZUN YOLDAN GELDİN SEN
HELE KIZANLARINLA BİR DİNLEN,
SOLUKLAN. BENİM SALİHLİ
KAYMAKAMIYLA BİR
İŞİM VARI!

ZAPTİYELER YOLLARI
TUTMUŞ. BİLİYORSUN,
DAMAD FERİD, HALKA
YARANMAK İÇİN BİZLERİN
BAŞINI YEMEK
SEVDASINDA!

MİLLETİ
ETHEM'E
UYMAYIN,
AVRUPA'YI
KIZDIRMAYIN
DERSİN
HA!

Kaymakamlıkta...

ETHEM BEY
SAKİN OLUN!
BİR YANLIŞ
ANLAŞILMA
VARI!

Kaymakam HASAN FİKRET Bey'i Salihli halkının gözü önünde kasabadan kovdular.

DİRENİŞ BOŞUNADIR. BÜTÜN AVRUPA DEVLETLERİ BİZE BÜS-BÜTÜN DÜŞMAN OLACAKLAR! GÜNAHI BOYNUNUZA!

ÇABUK UZAKLAŞ! GÖZÜM GÖRMESİN SENİ!

HASAN FİKRET Bey bu biçim konuşmaları Alaşehirde de sürdürürnce oradan da atılmış, İstanbul'a dönmek zorunda kalmıştı. Ona büro işi verdiler.

Silahlı elinden alınmış ordudan kaçan subaylar, işgal tehdidi altındaki kasabalara dağılmış, ilk günlerin şaşkınlık ve korkusunu atlatan halkla birlikte ilk "milis" örgütlerini savaşa hazırlamaya başlamışlardı.

BENİM GERÇEK ADIMI VE KİMLİĞİMİ AKLINIZDAN ÇIKARIN! ORDU KUMANDANLARINI ZOR DURUMDA BIRAKMAYALIM.

* Milis: Sivil direniş örgütleri

ÇERKEZ ETHEM, 2 metreye yakın boyuna, geniş omuzlarına karşın sağlık açısından oldukça dertliydi. Sık sık mide kanaması geçirir, ya da yüksek ateşten yataklara düşerdi. Gene böyle ateşler içinde yandığı bir gün...

ETHEM BEY, POYRAZ ÇETESİNDEN BİNBAŞI AHMET DİYE BİRİ GELMİŞ SALİHLİ'DE KARARGAH KURMUŞ, ADAMLARIMIZI AYARTIYORI!

HASTALIĞIMI FIRSAT BİLDİLER DEMEK! TEZ ATIMI HAZIRLAYIN,

ETHEM Bey, silahlarını kuşanmış, uzun gerkez hançerini kuşağına sokuştururken abisi REŞİT Bey odaya girdi.

BU NE HAL ETHEM. DELİRDİN Mİ SENİ BONCUK BONCUK TER DÖKÜYORSUNİ ZORUN NEDİR? KENDİSİNE BAKMAYI BİLMİYEN KUMANDANA ASKERİ İTAAT ETMEZİ

REŞİT BEY! (*) ADAM GELMİŞ BENİM BÖLGEMDE KARARGAH KURUYOR. EŞ-RAFLA GİZLİ TOPLANTILAR YAPIYOR. ALAŞEHİR'Lİ MUSTAFA BİRKAÇ ADAMI MI KANDIRIP GÖTÜRMÜŞ. BUNLARA HADLERİNİ BİLDİRMEM GEREKİ

*: Ağabeylerine "BEY" diye hitabederdi.

SEN YAT, BİR AN ÖNCE İYİ OLMAYA BAK! BEN ŞİMDİ GİDER POYRAZ'LILARLA GÖRÜŞÜR, İŞİ SENİN İSTEDİĞİN GİBİ HALLEDERİM.

REŞİT Bey, Roma'lılardan kalma şehir kalıntıları içinden geçip Salihli'nin kuzeyindeki Dibek Dağları'na yerleşik Poyraz köyüne giderken bir yerliden de bilgi almayı ihmal etmiyordu...

KÖYÜN AĞASI ALİ BEY'DİR. EŞREF AĞA, SALİHLİ'Lİ BEKİR BEY, KOPUK OSMAN BEY SÖZÜ GEÇEN KİŞİLERDİR. BU POYRAZ'LILAR YÜZYILLAR ÖNCE OSMANLI'YLA BURAYA GELİP YERLEŞMİŞ TÜRKMEN YÖRÜKLERİ ASLINDA! SİLAHLI BİRLİKLERE AHMET BİNBAŞI KUMANDA EDER!

Poyraz köyün ağası ALİ Bey, REŞİT Bey'i sıcak karşıladı.

REŞİD BEY, BİZİM SİZE SAYGIMIZ TAMDIR. ARTIK MEB'US DA SEÇİLDİNİZ. BAŞIMIZIN ÜSTÜNDE YERİNİZ VAR... GEL GELELİM, ETHEM BEY ÇOK HIRSLI... ÇİZMEYİ AŞIYO... HEPİMİZİ EMRİ ALTINA ALMAK İSTİYOL..

HÂŞÂ, ESTAĞFURULLAHİ! YALNIZ, ETHEM BEY NE DE OLSA, ESKİ BİR ÇETEDİR. TEŞKİLAT-I MAHSUSA'DA GÖREV ALMIŞ, EŞREF BEY'LE ÇALIŞMIŞ BİR KİMSEDİR.

ANLADIK REŞİT BEY, AMMA, BİR BÖLÜK ATLI SI BİZİM KÖYLERDEN PARA VE KOYUN TOPLAYIP BANDIRMA'YA GÖNDERİYOR! BİR İKİ SES ÇIKARMADIK. AMMA SONU GELMİYO BU İŞİNİ! ETHEM BEY'İN YAPTIĞI YİĞİTLİĞE SİĞMAZ. YOKSA...

TAM BİR YÖRÜK! AÇIKSÖZLÜ, SAF VE CAHİLİ BUNLARI İDARE ETMEK HİÇ ZOR DEĞİLDİR!

REŞİT Bey, o akşam ETHEM'in Salihi'deki çiftlik karargahına çok iyimser haberlerle döndü.

ETHEM BUNLAR KÖYLÜ.. RENÇBER SENİNLE AŞIK ATAMAZLARI SAKİN OL, İYİLEŞMENE BAK!

Oysa.. Ertesi gün ikindi namazına doğru...

ALİ BEYİ ÇERKEZ ETHEM'İN 3 HAS ADAMI BİZE SİĞINMAYA GELDİ..

GÜZEELİ SİLAHLARINI ALIN, ÇARDAK ALTINA GETİRİNİ

Çerkez
ETHEM'in
has adamı
GAVUR ALİ
çok doluydu

SON İKİ AYDIR MAAŞIMIZI
VERMEDİ. "PARA YOK" DİYOR. OYSA
KUVAYI MİLLİYE İÇİN TOPLADIĞIMIZ
KOYUNLAR DOĞRU BANDIRMA'DAKİ
KÖYÜNE GİDİYOR, SATILIYOR!

BUNLARI BİLİYORUZ
DA SENİN AĞZINDAN
DUYMAK ÖNEMLİ.
ANLAT BAKALIM,
BAŞKA?

Ertesi
gün..

POYRAZ'LI HACI ALİ BEY,
SENİ VE BENİ YEMEĞE
DAVET EDİYOR. "YALAN-YANLIŞ
SÖZLERE KANIP BİRBİRİMİZİ KIR-
MAYALIM" DİYE HABER SALMIŞ!

HERHALDE BU TU-
ZAĞA DÜŞMEYE-
CEKSİN?

ONU BİR İKİ GÜN OYALA-
YALIM. ADAMLARIM BİR İZ
PEŞİNDE. HACI ALİ'NİN
HAKKIMIZDA İYİ ŞEYLER
DÜŞÜNMEDİĞİNİ
GÖRECEKSİN!

BANA GELEN GİZLİ HABER-
LERE GÖRE BUNLAR "İNGİLİZ
MUHİBLER CEMİYETİ" İLE ÇOK
YAKIN İLİŞKİLER İÇİNDELER.

ÇOK EVHAMLISIN*
ETHEM!

*: Şüpheli

Çınar ağacından sallanan iki ip, yüzbaşıyla başkomiserin çabucak karar vermelerine çok yardımcı oldu. İkisi de ETHEM Bey'in müfrezelelerine girmeyi kabul ettiler. Üçüncü "münafık" bozguncu sağlıklı, yaşlı bir köylüydü. Çerkez ETHEM onu birliklerinde görmek bile istemedi.

SENİ BU DEFALIK BAĞIŞLIYORUM!
YALNIZ...

ŞİMDİ DOĞRU GİDİP, POYRAZ'LININ ÇETESİNE KATILAN GAVUR ALI'YI BULACAKSIN VE YAPTIĞI KALLEŞLİĞİ ONUN YANINA BIRAKMAYACAĞIMI SÖYLEYECEKSİNİ!

NE DERGİN GAVUR ALI,
ÇERKEZ ETHEM SENİ İLK GÖRDÜĞÜ YERDE MIHLIYACAKMIŞ!

ETHEM'in mesajı önce Poyraz köyü ağası HACI ALI Bey'e ulaştı. Medliste Binbaşı AHMET EŞREF Ağa ve Kopuk OSMAN da vardı.

KADERDE NE YAZILMIŞSA O OLUR, ALI BEYİ KİMİN TETİĞİ DAHA ÖNCE DÜŞER ONU DA ANCAK ALLAH-Ü TAÂLA BİLİR.

Böylece; Çerkez kardeşlerden REŞİT Bey, politik girişimlerle, yani, konuşma yeteneği ile, ETHEM Bey de bilek zoruyla, acımasız, kural tanımaz tutumu ile Salihli'de gün güne güçlenirken, asker kökenli Binbaşı SABRİ Bey de, vatani para karşılığında savunmak gibi utanç verici bir usûl icad ediyordu.

MESTAN EFE BOZDAĞ'DA KUŞATILMAK ÜZEREYMİŞ BİNBAŞIM. ACELE YARDIMA KOŞMANIZI BEKLİYOR!

CEPHE KUMANDANI MUSTAFA BEYE SELAM SÖYLE VE; "SABRİ BEY 500 LİRA ALMADAN YERİNDEN KIMILDAMAMIŞ" DE!

O günlerde (1919 Temmuz'u) SART bölgesinde toplanan 300 kişilik bir Kuva-yı Milliye birliği, AHMETLİ'deki Yunan ordusuna karşı kahramanca direniyordu. BİRGİ kasabası bir gün düşmanın eline geçiyordu, ertesi gün Türklerin...

EFENDİM, SABRİ BİNBAŞI 500 LİRA ALMADAN YERİNDEN KIMILDAMAZMIŞ. AÇIKÇASI YARDIMA GELMİYOR!

MUSTAFA (Şahyar) Bey, Yunan işgaline karşı direnişe geçen ilk Kuva-yı Milliyecilerdendi. Alaşehir'li genç, atak bir vatanseverdi. (CELAL BAYAR, anılarında ondan, "EN DÜZGÜN BİRLİKLER MUSTAFA BEY'İN BİRLİKLERİYDİ." diye söz eder.

ÇERKEZ ETHEM'in Kuşçubaşızade gıftlığındeki karargahı...

"HEMEN SALİHLİ'DEN ÇIKIP GİTMEZSEN SENİN İPİNİ KENDİ ELİMLE ÇEKERİM!" DEMİŞ. BİNBAŞI DA ADAMLARINI ALMIŞ GİTMİŞ!

BENİM BÖLGEMDE BENDEN HABERSİZ KUMANDAN AZLETMEK HA!

POYRAZ'LILARLA BİRLİKTE MUSTAFA BEY DENEN BU NAMUSSUZUN DA HESABINI GÖRMEK FARZ OLDU!

9 Temmuz 1919'da, padişahın İstanbul'a çağırısına uymayan MUSTAFA KEMAL Paşa, yalnız 9. Ordu Müfettişliğinden değil, çok sevdiği askerlik mesleğinden de istifa ediyor, kendi deyişyle: "SİNEİ MİLLETTE BİR FERD-İ MÜCAHİT" olarak kutsal amaç kurtuluş için çalışacağını, hem İstanbul hükümetine, hem vatana hem de bütün dünyaya duyuruyordu. (Paşa'nın sivil elbisesi olmadığı için o gün Erzurum valisinin çok az giydiği redingotu giyinmişti.)

Ağustos'un sıcaklığında, Uşak'lı kaymakam İzmir eski polis müdürü HACİM MUHİTTİN Bey de, Erzurum Kongresi'nden ayrı olarak Bursa ve Balıkesir'de düzenlediği başanlı "REDD-İ İLHAK" Kongrelerinden sonra şimdiki ALAŞEHİR KONGRESİ için çaba harcıyordu. İş çok zordu. Daha ilk toplantı günü ÇERKEZ ETHEM'den aldığı zehir zemberek bir mektup ortalığı karıştırmıştı.

HACİM MUHİTTİN
Bey tartışmanın
uzamasını
istemedi.

EFENDİLER! BU AKŞAM ÇERKEZ
REŞİT BEYİN ÇİFTLİĞİNDE YEMEĞE
DAVETLİYİM. POYRAZLI HACI MEHMET BEY'LE
ÇERKEZ İDRİS EFENDİ DE GELECEKLER. BEN
ÇAĞIRTTIM. BU ANLAMSIZ ÇEKİŞMEYİ BİR
TATLIYA BAĞLAYACAĞIMI SANIRIM!

O gece, Salihli'deki , EŞREF Bey'in çiftliğinde
paşalar gibi ağırlanan Kongre Başkanı ertesi
günkü oturumda ÇERKEZ ETHEM'i haklı görür gibi
bir konuşma yaptı... Belli ki geceki ziyafette REŞİT
Bey'in konuşma yeteneği çok güzel çalışmıştı.

ARKADAŞLAR! TARAFSIZ İYİ
BİR CEPHE KUMANDANI SEÇEBİLİRSEK
NE MUSTAFA BEY NE DE POYRAZLI
ALİ BEY CEPHE GERİSİ İŞLERE KARIŞ-
MAYA CESARET EDEMEZLER! (*)

(*): Kurtuluş Savaşında MANİSA - Teoman ERGÜL'den.

REŞİT Bey bölgeyi ele geçirmeyi kafasına koymuştu. Kardeşi ETHEM'e,
şeytanın aklına gelmeyecek öğütler veriyordu...

"MÜTEVELLİZADE
TEVFİK BEYİN BİR ADIM ARDINDAN
YÜRÜ." DİYORSUN AMMA... O HERİF KAPISINA
AMERİKAN BAYRAĞI ASMIŞ, KUVA-YI MİLLİYE
DÜŞMANI BİR HAIN!

İŞİN O YANI BİZİ İLGİLENDİRMEZ.
ÖNEMLİ OLAN ALAŞEHİR'Lİ
MUSTAFA'YI ŞEYTANI KADAR
SEYMİYOR OLMASI... ŞEHİRDE DE
BÜYÜK SAYGINLIĞI VARI

SANA GÜZEL BİR HABERİM VARI!
POYRAZ'LI ALİ BEY BİZİ YEMEĞE
DAVET EDİYOR. "BARİŞALIMI!" DİYOR.
DEMEK Kİ YOLA GELİYOR!

SEN, YUSUF BEY!
AL GİT. BENİM
HASTA OLDUĞU-
MU SÖYLERSİN!

SEN NEDEN
GELMİYORSUN?
HASTA FALAN
DEĞİLSİN ÇOK
ŞÜKÜR!

ÇÜNKÜ BU YEMEK
BİR TUZAK REŞİT
BEY! YEMEKTE
İKİMİZİ DE
TEMİZLEYECEKLER!

BUNA NASIL
CÜR'ET
EDEBİLİR-
LER, ET-
HEM!

GAVUR ALİ'Yİ
ÇAĞIRINI!

GAVUR ALİ Mİ?

HÜRMETLERİMİ
ARZEYLERİM REŞİT
BEY AĞAM!

GAVUR ALİ?! SEN
POYRAZ'LILARA SİĞİNMEMİŞ
MIYDIN NAMUSSUZ!!!

HAYIR REŞİT
BEY, ONU ORA-
YA BEN GÖN-
DERMİŞTİM,
BANA GİZLİCE
HABER UÇUR-
SUN DİYE!

POYRAZ'LILARIN BİZİ NE
AMAÇLA YEMEĞE
DAVET ETTİKLERİNİ
GAVUR ALİ'DEN
ÖĞRENDİM.
POYRAZ'LILAR ALİ'Yİ
BENİM CAN DÜŞMANIM
BİLİYORLARI

VAY ÇAKIR VAY! MEĞER BENDEN
BİLE GİZLİ NE İŞLER
BECERİRMİŞSİN! BEN DE GAVUR
ALİ'YE SÖVÜP DURUYORDUM!

EH, NE DE OLSA SERDE "TEŞKİLAT-I
MAHSUSA"ÇILIK VARI EŞREF BEY;
"BABANIZA BİLE SİR VERMEYİNİ"
DEMEZ MİYDİ(*)

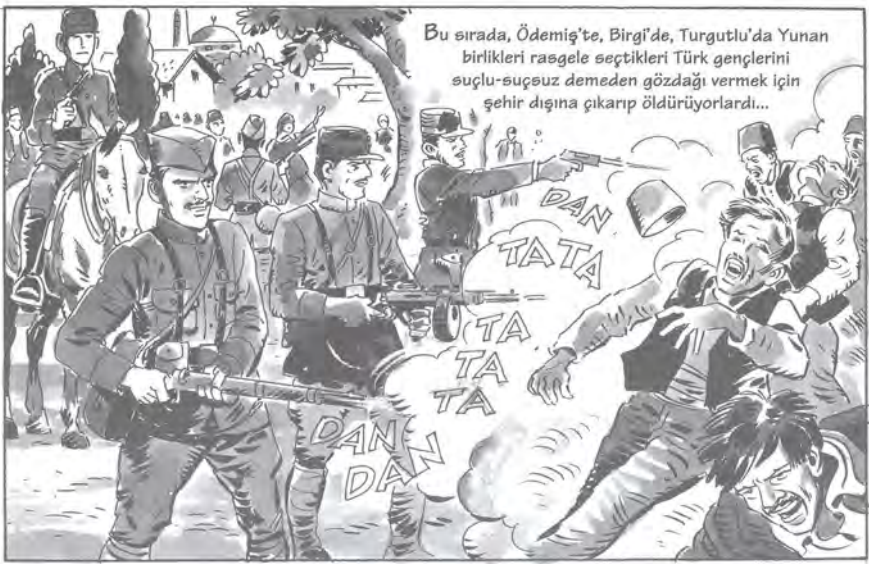
ÇOK HAKLISINI
EŞREF BEY'İN
KULAKLARI ÇIN-
LASINI!

(*): TEŞKİLAT-I MAHSUSA; bugünkü MİT. Milli istihbarat
Teşkilatı... "Gizli Haber Alma Örgütü, EŞREF BEY, TEŞKİLAT-I
MAHSUSA'nın ilk başkanlarından. 1919 yazında, Geyve'de, Ali
FUAD (Cebeoğlu) Paşa'nın emriyle, gizlice ilk telgraf hattını
çekmekle meşguldü.

DAVETE BENİM KURMAYIM
YUSUF BEY'İ DE YANINA
ALIP SEN GİDECEKSİN.
YALNIZ YARIM SAAT GEÇ
GİT... BU ONLARIN
OYUNUNU BOZAR, BU DA
BENİM İŞİMİ
KOLAYLAŞTIRIR!

NE YAPMAK İSTEDİĞİNİ ANLAYA-
MADIM AMMA, SEN İŞİNİ
BİLİRSİN KOCA GERİLLACI!

Bu sırada, Ödemiş'te, Birgi'de, Turgutlu'da Yunan birlikleri rasgele seçtikleri Türk gençlerini suçlu-suçsuz demeden gözdağı vermek için şehir dışına çıkarıp öldürüyorlardı...

Çocuk yaştaki genç kızlara ana-babalarının gözü önünde tecavüz ediyorlar, yavrusunu kurtarmaya kalkanı acımadan vuruyorlardı.

Yunan ordusunun bu insanlık dışı davranışları, İzmir'deki İşgal Orduları Kumandanlığını çok zor duruma sokmaya başlamıştı. Bazı birlikleri geri çekip ağır cezalar verdiler.

REŞİT Bey, yanına ETHEM Bey'in karargah kurmayı olan YUSUF Bey'i ve 15 kadar koruma atlısını alarak ziyafet yerine doğru yola çıktı. ÇERKEZ ETHEM çiftlikten daha önce 30-40 atlısıyla ayrılıp bilinmeyen bir yöne gitmişti...

Gün; Ağustos'un 27'siydi. Silahlı üstündeki boğucu sıcak yeni yeni kalkıyordu. REŞİT Bey'le adamları tam davet yeri Kemerli Han'a yaklaştıkları sıra...

REŞİT BEY
AMAN!..

YUSUF Bey, birden atıldı.
Önlerindeki çeşme ardında silahlı
iki karaltı sezmişti.

Silahlı iki karaltı, Poyraz'lılardan Gebeşli Osman'la Çerkes MUSTAFA'ydı. Sadece yüzlerine su çarpmak için gelmişlerdi Çeşme'ye. REŞİD Bey'den haberleri bile yoktu.

YUSUF Bey
Çeşmenin tam
karşısındaki iki katlı
hana bir el işareti
yaptı. Poyraz'lı iki
efe çeşme yalağı
içine cansız
düştüler.

BANG BANG
BANG

Silah sesini duyan
Poyraz'lılar dışarı fırladılar...
Bastılar tetiğe...

BANG
BANG

BANG

AMMAN!

ÇERKEZ ETHEM'in en
gözüpek iki adamı
sundurmadan aşağı
cansız düştüler...

BU SOKAKTAN
ÇIKALIM PUSUYA
DÜŞÜRÜLDÜK!

ETHEM BEY
GELİYOR!

DAAN
DAN
DAN

Kemerli Han'ın bulunduğu mahalle
bir anda kuşatılmıştı. Karşılıklı
yaylım ateş aralıksız sürüp
gidiyordu...

REŞİT BEY
NEREDE?

SELAMETTE!
YALNIZ POYRAZLILAR
ÇOKLUK. BAŞA ÇIKA-
MAYACAĞIZ GİBİ!

ALAŞEHİR YOLUNU KESİN!
ORADAN YARDIM ALMALARINI
ÖNLEYİN! BANA BİR SAHRA
TELEFONU GETİRİN! AKHIŞAR
KUVA-YI MİLLİYE KUMANDANINI
TELEFON BAŞINA ÇAĞIRIN!

* Sahra tele-
fonu: Gezici
telli telefon.

Alaşehir'de Hacim MUHİDDİN Başkanlığı'nda
Hareket-i Milliye Kongresi en sıcak oturumlarından
birini yapıyordu. Gelen bir haber salonda bomba
gibi patladı.

HACİM BEY! ÇERKEZ ETHEM BEY,
KUVA-YI MİLLİYE KUMANDANINDAN BİR SÜVARİ
MÜFREZESİ İSTEMİŞ..." MÜFREZE VERMEZSEN
BEN DE BENİM CEPHEYİ YUNAN'A AÇARIM!"
DİYORMUŞ!

OLUR MU ÖYLE ŞEY
BE YAHUI GAVURA KIZIP ORUÇ
BOZULUR MUI?(*)

* Hacim MUHİDDİN'in kendi notlarından.

Poyraz'lılar, köy çocuklarıydı, hepsi rençberdi, amma yörüklerle has bir beceriyle, ÇERKEZ ETHEM'in geteci atıllarına karşı yaman bir savunma kavgası veriyorlardı. Bir Poyraz'lıdan bir ETHEM Bey'den... Sokak araları cansız yatan inleyerek kıvranan efelerle doluydu.

Çerkez ETHEM'in atılan bu tür çıkış yollarını tutmuşlardı.

AHMETLİ
CEPHESİNDEN
TELEFON ETHEM
BEYİ YUNAN
SALDIRIYA
GEÇMİŞİ!

BU POYRAZ'LILARA SIRTIMI
DÖNEMEM! YUNAN GAYU-
RUNDAN DAHA MUZIR
BUNLARI!

ÇABUK
'KOPUK
OSMAN'IN
EVİNİ
YAKINI!

ALLAH DİYEN
MEVKİNDEN BOZDAĞLI
İSMAIL EFE'YLE ŞAKİR BEY
(ÜNALAN) BİREK
MÜFREZEYİ SALİHLİ'YE İNİP
ARAYA GİRSİNLER... ETHEM
BEYE CEPHEDE DURUMUN
SON DERECE NAZİK
OLDUĞUNU ANLATSINLAR!

Telefonun öbür ucunda...

KOPUK OSMAN'IN
EVİNİ YAKINI! ÜÇ
NO'LU MAKİNELİ
KOMŞU EVLERİ
TARASINI!

Akşamüstü başlayan çatışma bütün gece aralıksız sürdü. Poyrazlılar bir mahallede kuşatılmış olmalarına karşın inatla direniyorlardı. Çerkez ETHEM, araya giren Salihli ileri gelenlerinin ricalarını hiç dinlemiyordu. 12 saatlik çatışma sonunda Poyrazlıların kumandanı Binbaşı AHMET kendi karargahında, REŞİT Bey'e esir düşmüştü...

ETHEM Bey, sonunda Bozdağ'lı İSMAİL EFE'nin ısrarı üzerine anlaşmak zorunda kaldı.

PEK ALA, GİTSİNLER!
AMMA BEN ONLARLA SONRA
GENE HESAPLAŞACAĞIM!

Poyrazlılar Salihli'yi terkedince Çerkez ETHEM hemen cepheye koştu. Yunan ordusu Bintepele'de kanlı bir çatışmadan sonra yeniden Ahmetli cephesine çekilmek zorunda kalmıştı.

Cephede durumun sakinlediğini gören Çerkez ETHEM 150 kadar atlıyla yeniden Salihli'ye döndü ve dağa kaçmış Poyrazlı "âsi"leri bir bir yakalayıp cezalandırmaya başladı. (*)

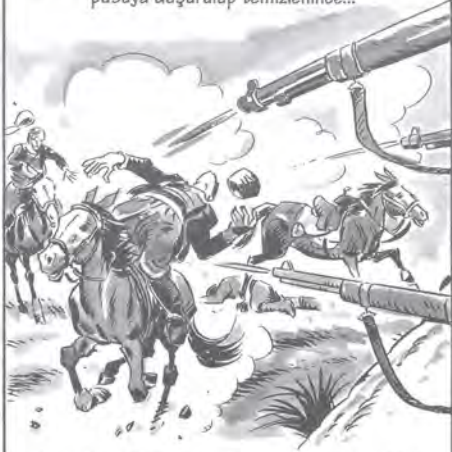
(*):"ÇERKEZ ETHEM'in HATIRALARI"ndan. (Bu hatıraları Hafız REŞAD kaleme almıştır. -Cemal KUTAY-

Teslim olmayan tanınmış kimselerin evlerini ateşe verdiriyordu. (*)

(*): "Kendi Hatıraları"

Poyrazlılarla ilişki kurmuş olan Hacı MUSTAFA diye biri de dört arkadaşı ile Alaşehir yolu üstünde pusuya düşürülüp temizlenince...

...Poyrazlılar "AF" istemek zorunda kaldılar. ETHEM Bey bunu silahlarını bırakmaları şartıyla kabul etti...

Poyraz'lılar;

Çerkez ETHEM'in tecrübeli hücumlarına, vurucu gücünün baskısına yenik düşmüşlerdi. Salihli cephesinden köylerine çekildiler. Oysa, İzmir'in işgal olduğu günlerde Akhisar'da, Salihli'de, Gölarmara'da Kuva-yı Milliye bir türlü kurulumazken Poyraz'lı gençleri kendiliklerinden örgütlenip Yunan'a karşı çıkmışlar, cesaret ve vatan sevgisi konusunda bölgeye örnek olmuşlardı. Düşman ilerlemesi onlar sayesinde hızını kaybetmiş, direnişiler zaman kazanmışlardı.

Poyraz'lı çetesi, hepsi çevre köylerinden gençlerden kuruluydu. Bu yüzden bölgede çapulculuk, ırza geçme, haraç alma gibi olaylara hiç rastlanmamıştır.

SALİHLİ CEPHESİ ARTIK TÜMÜYLE BİZİM, ETHEM BEY! ÖBÜR UFAK ÇETELER DE BİR BİR GELİP BİZE KATILIYORLAR!

DAHA ALAŞEHİR'Lİ MUSTAFA BEY GELİP EMRİME GİRMEDİ!

GELSİN, CEPHEDE YUNAN'A KARŞI BİZİMLE BİRLİKTE DÖVÜŞSÜN! AYRICA ALAŞEHİR'DE GADRİNE UĞRAMIŞ OLANLARIN ZARARINI ÖDESİN, MALLARINI GERİ VERSİN!

ALAŞEHİR'DE İŞLEDİĞİ CİNAYETLERİ DE DUYMADIĞIMI SANMASIN. HEPSİNİN BİR BİR HESABINI VERSİN!

Kendisine "ALAŞEHİR VE ÇEVRESİ UMUM KUYA-YI MİLLİYE KUMANDANI" sıfatını yakıştıran MUSTAFA Bey Alaşehir'in yerlisi, ünlü, zengin bir ailenin delişmen çocuğuydu...

ÇERKEZ ETHEM DE KİM OLUYOR! DAĞDAN GELİP BAĞDAKINI KOYMAYA MI KALKIYORI ÇOK GÖRDÜK ONUN GİBİLERİ!..

ETHEM Bey'e, tutacağı yolu a'bisi REŞİT Bey gösteriyordu.

YUNAN DAHA FAZLA İLERLEYEMEZ. ONDAN YANA TEHLİKE YOK. BÖLGEYE HAKİM OLMAK İÇİN MUSTAFA BEY ENGELİNİ DE AŞMAMIZ GEREKİRİ

ONUNLA TEKE TEK HESAPLAŞMAK İÇİN DE, ÖNCE ONUN EN BÜYÜK GÜVENCESİ MESTAN EFE'Yİ YOL ÜSTÜNDEN KALDIRMALIYIZ ETHEM!

Ve... 26 Eylül 1919'da Çerkez ETHEM birlikleri Bozdağ'da MESTAN Efe'ye beklenmedik bir baskın yaptılar,

ÇERKEZ ETHEM!

MESTAN EFE efelerin en gözlükara, en korkusuz olanlarındandı amma ÇERKEZ ETHEM'in 300 atlısı karşı tepeden kara bir bulut gibi üstlerine iniverince...

ETHEM Bey'den yana ölen vurulan çok oldu... Amma bir kez MESTAN EFE'yi yok etme emri çıkmıştı.

KAÇIYORLARI ARDLARINA DÜŞÜNİ

MESTAN EFE'M, GELİ ALLAH, MUHAMMED AŞKINA!.. ÇERKEZ ETHEM İLE BAŞEDEMESİN! NAZILLI YOLU KESİLMEYEN DEMİRCİ EFE'YE ULAŞALIM!

MESTAN EFE, DEMİRCİ EFE'NİN BOLGESİNE KAÇINCA BEN DE FAZLA İLERİ GİTMEDİM. ARTIK CEPHE TÜMÜYLE BİZİM KONTROLÜMÜZ ALTINDA... ŞİMDİ SIRA ALAŞEHİRLİ MUSTAFA BEY'DE!

YALNIZ MUSTAFA BEY ALAŞEHİR'DE SAYGIN BİRİ ULU-ORTA SALDIRMAK OLMAZ. BİR BAHA-NE BULMAK GEREKİ!

Beklenen bahane, çok geçmeden ortaya çıkıverdi.

ETHEM BEY! AFYON'DAN GETİRTTİĞİMİZ CEPHANEYİ MUSTAFA BEY'İN ADAMLARI GELDİ, İSTASYONDA ZORLA ELİMİZDEN ALDI, GİTTİ!

NE! GENE Mİ!

İŞTE BEKLEDİĞİMİZ FIRSAT ETHEMİ

BU KEZ KİMSE SENİ ELİMDEN ALAMAYACAĞI MUSTAFA BEY!

AFYON'UN ALAŞEHİR'DEKİ BAĞLANTI SUBAYI GEBEŞ HAYDAR BEY'LE MÜLKİYE KAYMAKAMI DA ONA AYAK UYDURMUŞLAR.

HEPSİNİN DE HESABI TAMAMDIR ŞİMDİ!

Ertesi gün, Çerkez ETHEM'in atlıları sabahın alaca karanlığında, Alaşehir'i çepeçevre kuşatmışlardı... Ortalık ışıyınca...

ETHEM BEY! 80 KİŞİLİK BİR MÜFREZE BAŞLARINDA BİR ZABITLE ÜSTÜMÜZE GELİYOR!

BIRAKIN GELSİNLER! BUNU BEKLİYORDUM. MUSTAFA BEY DEDİKLERİ BOŞ ADAM DEĞİL!

Alaşehir birliğine genç bir subay kumanda ediyordu... Zaten, Çerkez ETHEM'e de ancak böyle toy biri karşı çıkmak cesaretini gösterebilirdi.

ETHEM BEY ADAMLARINI ÇEKİ YOLLARI AÇI BİR ŞİKAYETİN VARSA YAZILI OLARAK HÜKÜMETE...

Çerkez ETHEM'in genç subaya karşıtı kısa ve sert oldu. Yandaki çalılıklardan bir el silah patladı.

CIUUUV

DAAN DAN

MUSTAFA Bey'in bir subay kumandasında gönderdiği birliklere dört yandan kuru-sıkı atışlar yapılıncaya, ilk çatışma kan dökülmeden sonuçlandı. Arkadan çevrildiğini anlayan müfreze silahlarını bırakıp teslim olmuştu...

Çerkez ETHEM'in 600 atlısı Alaşehir'i kuşatmış, saldırıya geçmek için emir bekliyordu.

Sarı Efe EDİP Bey; 1919 Mart'ında Celal (Bayar) Bey'le birlikte İzmir'den kaçarak Ödemiş'e geçmiş Milli Mücadeleye katılmıştır. Jandarma kumandanıyken kovaladığı çeteleri bu kez Yunan'a karşı çarpışmada kullanmıştır. (7 yıl sonra, İzmir suikastine bulaştığı için asılacaktır.)

MUSTAFA Bey'e
kaymakamın da yardımıyla
atını zor yetiştirdiler..

MUSTAFA Bey, 40 kadar has adamıyla
dağlara kaçıp Afyon yolunu tutturmuştu.

KAÇIRDIN ONU,
EDİP BEYİ YAKIŞMADI
BU SANAI!

Alaşehir'i tümüyle ele geçiren Çerkez ETHEM atlılarıyla
bir gövde gösterisi yaptı.. ve hakimiyetini iyice
belirtmek için cezaevinde af bekleyen 4 idam
mahkûmunu çıkarıp hükümet konağı önünde astı.

SUÇ İŞLEYENE
ACIMAMI CEPHE
KUMANDANI BENİM!

Çerkez ETHEM muradına ermişti. Salihli cephesinde ilk Kuva-yı Milliye'yi kuran Hüseyin Paşazade MUSTAFA Şahyar Bey'i de kaçırmış bütün bölgeye hakim olmuştu. (Abisi REŞİT Bey, Afyon bölgesini teftiş hakkını da ordu kumandanlığından istemiş fakat alamamıştı.) ETHEM Bey'in cephede ve gerideki adamlarının sayısı 2600'ü bulmuştu. Bu bakımlı askeri gücün 1 sahra topu 4 makineli tüfeği vardı...

MUSTAFA ŞAHYAR'IN SAĞ KALAN ADAMLARI NE OLACAK, KUMANDANIM?

HEPSİ YARGILANACAK. ÖNCE, CİNAYET İŞLEYENLER ORTAYA ÇIKARILSIN...

AFYON FIRKA KUMANDANINDAN BİR TELGRAF, EFENDİM! ASKERİ KAYMAKAMLA MÜLKİ KAYMAKAMIN AFFINI RİCA EDİYOR!

GEBEŞ HAYDAR'I BIRAKIN GİTSİN, ÖTEKİ KALACAK!

TÜTÜN İŞLERİNE BAKAN KOLCU BAŞI SALİH'İ EŞŞEK SUDAN GELENE KADAR DÖVÜN!
MUSTAFA BEY ADINA İŞLEDİĞİ BÜTÜN CİNAYETLERİ İTİRAF ETTİRİN!

Reji kolcubası SALİH, dayı adamdı amma Çerkez dayanağına fazla dayanamadı.

YETER! ALLAH, MUHAMMED AŞKINAL.. HOCA MUSA'YLA KARISINI YATAKLARINDA BEN BOĞDURDUM. KUVA-YI MİLLİYE İÇİN İSTEDİĞİM PARAYI VERMEMİŞTİ!

IRZLARINA GEÇİLİP ORTADAN KALDIRILAN GENÇ KIZLARIN CESETLERİ NEREDE?

Çerkez ETHEM'in
"ALAŞEHİR BASKINI"
kendisine "SALİHLİ
CEPHESİ HARP
KUMANDANI" unvanını
kazandırmıştı amma,
şehirde estirdiği korku ve
dehşet havası kendisine
pek güvenilemeyeceği
kanısını pekiştirmişti.
Sivas'ta,
MUSTAFA KEMAL Paşa
başkanlığındaki Heyet-i
Temsiliye, ALİ FUAT
Paşa'yı, UMUM KUVA-YI
MİLLİYE KUMANDANI
yapınca onun da ilk işi
Afyon'daki 23. Tümen'i
Alaşehir'e taşımak oldu.
(Amaç, herhalde Çerkez
ETHEM'le öteki Kuva-yı
Milliye birliklerini kollamak
olsa gerek.)

Halkta, Kuva-yı Milliye konusunda büyük bir güvensizlik belirmişti.

FERİK HÜSNÜ PAŞA'NIN OĞLU ÖMER
LÜTFÜ BEY 23. TÜMEN KUMANDANI
OLMUŞ. BİZE AYAKBAĞI OLUR MU
DERSİN, KUMANDANIM!

OLMAZI ÇERKEZ
ASILLIDIR. BENİMLE
BOZUŞMAK İSTEMEZ
ZATEN TÜMEN DEDİ-
ĞİN DE 40-50 SAVAŞ
ARTIĞI ERDEN
İBARET!

BENİM KAFAMI
DAHA ÇOK
DEMİRCİ EFE
KURCALIYORI!

ONA BİR TEKLİF GÖNDERELİM,
CEPHE KUMANDANI OLDUĞUMUZU
İYİCE ANLASINI!

Bandırmalı Ali Bey'in en küçük oğlu "ÇAKIR ETHEM"; Balkan Savaşı'nın başçavuşu, İTTİHAT VE TERAKKİ'nin Teşkilat-ı Mahsusa'sında gerillacı, Dünya Harbi sonrasında işsizlikten eğiylık yapan, çiftlik basan, çocuk kaçırp fidye (can bedeli) isteyen ÇERKEZ ETHEM artık SALİHLİ CEPHESİ HARP KUMANDANI'ydı. Küçük abisi TEVİK Bey hep yanındaydı. Büyük abisi REŞİT Bey, Saruhan (Manisa) milletvekili olarak Meclis'e katılmak üzere İstanbul'a gitmişti.

Önemli bir cephenin kumandanı olmasına karşın, eğiylıktan kalma alışkanlıklarından vazgeçemiyordu.

Cahillikten kaynaklanan bir acımasızlığı vardı. İnsan canına hiç değeri vermezdi. Kendince suçlu bulduğu kimsenin savunmasını dinlemediği söylenir...

Ayağa kalkıp arkasını dönüp gitti mi bu ölüm emri çıktı sayılırmış ve zanlının işi hemen oracıkta bitirilmiş.*

ETHEM BEY VALLAHİ BEN YAPMADIMI HEPSİ İFTİRA! 4 ÇOCUĞUMUN BAŞI İÇİN... KIYMA BANA!

(* Kurtuluş Savaşında MANISA - Teoman ERGÜL -

Çerkez ETHEM; Seferi hallerde ve özel yaşamında başına Çerkez usulü yemeni sarardı. İnce, yağsız, safi adale vücuduna sımsıkı yapışan deri ceket ve bacaklarını saran kara potur giyerdi.

2 metreye varan (1.96) boyuyla her gördüğü yerde dikkat çekti. İkinci kez karargahını ziyarete gelen İskoç asıllı İngiliz albay bile uzun boyuna rağmen ETHEM'in yanında kısa kalıyordu.

Bu gibi resmi günlerde başına kalpak giymeye önem verirdi...

İngilizlere eskiden beri bir yakınlık duyardı. ENVER Paşa'nın genç amcası HALİL PAŞA'nın KUT-ÜL AMARE savaşında yenip esir aldığı, ENVER Paşa'nın da Büyükkada'da gözaltında tuttuğu General TOWNSEND'i kaçırmayı İngilizlere önermiş, fakat onlar bunu siyasi nedenlerle istememişlerdi.

Esir İngiliz generali TOWNSEND

Çerkez ETHEM'in en büyük hayranlarından biri de, İzmir'in işgalinde Yunan'a ilk kurşunu sıkıp kendisi de şehid olan HASAN TAHSİN takma adlı gazeteci OSMAN NEVRES idi... İzmir valisinin oğlu ALPASLAN'ı kaçıran ETHEM'i savunurken eski bir İTTİHAT-TERAKKİCİ olan valiyi ve İTTİHADCI'ları yerin dibine batırıyordu. Oysa, kendisini Fransa ve İsviçre'lere gönderenler aynı İTTİHAT'çılardı. Rakip gazete "KÖYLÜ" OSMAN NEVRES'in bu çocuk kaçırma işinde ortak(!) olduğunu iddia ediyor, fakat bunu kanıtlamıyordu. (*)

Çerkez ETHEM askerleri-
ne(!) iyi aylık öderdi..

Giyim-kuşamlarının çok gösterişli olmasına büyük önem verirdi. En güzel atlara ETHEM Bey'in adamları biner, çatışma sonu yağmalardan en büyük payı onlar alırdı.

Bu yüzden ETHEM Bey'in birliklerine katılmalar günden güne artıyordu.

Çerkez ETHEM Birlikleri bir şehre girdiler mi, halk onların düzgün, yeni, temiz giysilerine, parlak çizmelerine besili atlarına korkuyla karışık gizli bir hayranlık duyardı.

NE GÜZEL ATLAR
DEĞİL Mİ! BESİLİ
BAKIMLI, TİMARLI!

EVET AMA, BUNLARI
BESLEMEK İÇİN MİLLET
ÇOLUK ÇOCUĞUN RIZKINDIN
ÇALMAK ZORUNDA
BIRAKILIYOR!

69

ETHEM Bey gibi davranan öbür Kuva-yı Milliye'cilerin de halk üzerindeki baskısı İstanbul ve Sivas (Heyet-i Milliye) hükümetleri arasında yazışmalara neden olmuştur.

HARBİYE
NEZARETİNDEN BİR TEL,
PAŞA HAZRETLERİ! EGEDE
KUVA-YI MİLLİYE DENEN
ÇETELERİN HALKI SOY-
MASINDAN YAKINIYOR!

NAZIR CEMAL
PAŞA'YA HEMEN
CEVAP VERELİM: "BUNU
BİZ DE BİLİYORUZ. AMA
MİLLİ DİRENİŞİN DE
PARAYA İHTİYACI VAR.
DONANMA CEMİYETİ
KASASINDAN 400 000
LİRALIK BİR YARDIM
ÇIKARSA HALK DA VERGİ
YÜKÜ ALTINDA EZİLMEZ."

*Mersin'li CEMAL Paşa

ETHEM Bey'in egemenliğini artık herkes kabul etmişti. Batı Cephesi Genel Kumandanı ALİ FUAT Paşa'yla doğrudan ilişki kurmuştu.

Afyon'a bağlı Süvari Alayı Kumandanı REFET Bey'le Demirci MEHMET Efe, ayağına kadar gelip tanışmakla şeref duymuşlardı...

Demirci MEHMET Efe orta boylu, zayıf, kara-kuru, alçakgönüllü, saygılı sevecen bir köylü görünüşlü biriydi amma... gaddarlıkta, kandökücülükte Çerkez ETHEM'den beş beterd. Sözüne hiç güvenilmezdi. Okuması vardı, ama yazı yazmayı bilmezdi...

Bu üçlü buluşmada, Çerkez ETHEM bir ara yalnız kaldığı Demirci Efe'ye yalnız ikisinin bilmesi gereken çok gizli bir yazışma şifresi vermişti. Demirci Efe de:

REFET BEY,
ÇERKEZ ETHEM
BANA ÇOK GİZLİ BİR
ŞİFRE VERDİ. BENİM
SİZDEN GİZLİM
YOKTUR. ALIN, BİR
KOPYA SİZDE
KALSIN!

Oysa, DEMİRCİ Efe'nin REFET (Bele) Bey'e verdiği şifre asıl şifre değildi...

Nazilli'nin ilk işgalinden sonra "çekilen Yunan birliklerine saldıracağım" diye halka sözverdiği halde gitmiş boşalan Bozdoğan kasabasındaki Ziraat Bankası'nı soymuştu... Zeybeklerin birini vurdular diye Denizli'yi basmış, 50 kişiyi kurşuna dizmişti...

O günlerde, Yunanlılar ellerine esir düşen subay, asker ve millilerimizi İzmir'e götürür, uydurma bir muhakemeden sonra harp esiri demez kurşuna dizerlerdi. (*)

*: Kendi hatıralarından.

Bizim çetelerimiz, Kuva-yı Milliye'cilerimiz de aynı barbarlığı Yunan esirlerine uyguluyorlardı. Çerkez ETHEM, bu yöntemi kaldırmak için çok uğraşmış, fakat bir sonuç alamamıştı.

Salihli'ye daha önce kontrol için gelmiş bir Fransız subayını özel olarak çağırttı...

MÖSYÖ! KAÇ KEZ HABER GÖNDERDİM, BU İNSANLIK DIŞI DAVRANIŞA İKİ TARAF DA SON VERSİN, DİYE. HİÇBİR CEVAP ALAMADIM. LÜTFEN BU KONUYLA İLGİLENİNİ YOKSA...

C'EST PROMIS COM-MANDANT.*

* Söz kumandan

...ELİMDE ESİR BULUNAN ŞU YUNAN SUBAYI İKİ ASKERİ DE, BEN KURŞUNA DİZECEĞİM!

ENTENDU!
(Anlaşıldı)

Yaralı Yunan subayı İzmir'deki olağanüstü komiserin akrabası olduğunu söylüyordu. Çerkez ETHEM onu Fransız subayıyla İzmir'e gönderdi.

BİNBAŞI: "HİÇ MERAK ETMEYİN. ESİR MÜBADELESİ ÖNERİNİZİ EN ÜST MAKAMLARA ULAŞTIRIP İNATLA TAKİP EDECEĞİM!" DİYOR.

Öte yanda, Birgi çatışmasında Yunan'a esir düşen, ETHEM'in has adamı GAVUR ALI, İzmir'de kapatıldığı hücrede arkadaşları ile ecel terleri döküyordu.

TOMORROW..
PAV PAV PAV

BU EFZUN PUŞTUNUN EĞLENÇESİ OLMAK ÖLÜMDEN DE ACII

Ertesi sabah...

HAYDİ ÖLÜM MANGASI SİZİ BEKLİYOR! DIŞARI!..

Ve akşamüstü, Salihli Karargahı...

KUMANDANIM MÜJDEMİ İSTERİM!

İZMİR'DEN BİR GÜZEL HABER!

NE OLA KI!

Telgrafçının sevinci boşuna değildi. İzmir'den ETHEM Bey'in "esir mübadelesi önerisinin kabul edildiği ve GAVUR ALI ile arkadaşlarının ilk trenle gönderildikleri bildiriliyordu... Böylece keyfi can alma yöntemi sona ermiş oluyordu.

MUSTAFA KEMAL Paşa, Heyet-i Temsiliye Başkanı olarak Anadolu'nun bütün bölgeleriyle çok sıkı işbirliği içinde olmak istiyordu.

Doğu ve Güney-Doğu; Orta Anadolu'da bunu büyük ölçüde başarmıştı da... Şimdi bütün dikkatini Batı Anadolu'ya çevirmişti...

İstanbul ve Trakya düşman işgali altında olduğundan ilişkiler son derece sınırlıydı. Amma gene de vardı ve sıcaklığı, etkindi...

Dersim ağırlet reislerinden ve Dersim mebusu Dilyap Ağa, Mustafa Kemal Paşanın yanında, onun otomobili ile Meclise alıyor.

"Batı Anadolu Umum Kuva-yı Milliye Kumandanı" olan ALİ FUAT Paşa bütün gayretine rağmen, milli birlikleri kendi kumandası altına alamamıştı.

Konya isyanını bastırmak için gönderilen REFET (Bele) Bey de Nazilli cephesinde incelemeler yaptıktan sonra, "Bu kuvvetleri bir kumanda altında toplamamın şimdilik imkânsız olduğu raporunu veriyordu..."

Albay Köprülü'ü KAZIM (Özalp) Bey de, MUSTAFA KEMAL Paşa'ya, Balıkesir, Alaşehir REDD-i İLHAK Kongrelerinden haberler veriyor amma... Sivas Kongresi kararlarına ne ölçüde bağlı olduklarına dair hiçbir şey söyleyemiyordu. Bu da REİS PAŞA'yı kara kara düşündürüyordu.

Ve... Tam bu kargaşa sırasında, 25 Ekim 1919'da, Gönen'de Emekli Jandarma Binbaşı Çerkez AHMET ANZAVUR serserisi ortaya çıkıp "millî mücadele" başına dert oluyordu...

25 Ekim 1919 günü
Bandırma'daki 14. Kolordu
Kumandanı Çerkez asıllı YUSUF
İZZET Paşa'ya gelen bir telgraf
yine çerkez asıllı ANZAVUR
AHMET tehlikesinin doğuşunu
bildiriyordu...

61. TÜMEN KUMANDANI
KAZIM BEY'DEN* BİR
TELGRAF VAR PAŞA
HAZRETLERİ!

* Kazım Özalp Paşa

OKU
BAKALIM
NEYMİŞ?

Telgrafın içeriği:

"İstanbul'dan Gönen'e gelen İzmit
eski mutasarrıfı(*) emekli jandarma
binbaşı ANZAVUR AHMET Bey'in
Manyas'ta Milli Harekat aleyhinde
teşkilat kurmakta olduğu haber
alınmıştır...

EY AHALİ! ARTIK
ASKERLİK DİYE BİR ŞEY
KALMAMIŞTIR! BÜTÜN ERAT
SİLAHINI TESLİM EDİP EVİNE
DÖNEBİLİR! KUVA-YI MİLLİYE
HALİFEMİZE İŞYAN ETMİŞ BİR
HAIN SÜRÜSÜDÜR!

* Mutasarrıf: Vali ile kaymakam
arası biri...

ANZAVUR, halkı toplamak için
tellal çıkartıyordu.

DUYDUK DUYMADIK
DEMEYİN!
HÖKÜMET GONAĞI
ÖNÜNDE
TOPLANILACAK!
PADİŞAHIMIZIN
EMRİYLE GELEN
MUTASARRIF
AHMET BEY
GONUŞACAK!

DUYDUN MU, ASKERLİK KALKMIŞ!
SİLAHLARI KİME TESLİM EDİYÖZ?

BENİM MEMLEKİT UZAK!
BEN ANZAVUR'UN EMRİNE
GİRİYOM. İYİ PARA
VERİYİMİŞ!

ANZAVUR
AHMET

ANZAVUR AHMET; 1864 yılındaki büyük Çerkez sürgününde Kafkasya'dan Marmara bölgesine gelen Ançok adlı bir Adıge ailesindendi. Biga'da doğmuştu.

Tarihe; "Jandarma Binbaşısı", "Mutasarrıf", "Kumandan" gibi unvanlarla geçmiş olmasına karşılık okuması yazması yoktu. Okul yüzü görmemişti, ama, kızkardeşi; II. Abdülhamid'in sarayında cariye olduğu için kendisini Markiyö (Bakırköy) Jandarma Kumandanlığına subay olarak tayin ettirmişti. Bu görevde yolsuzluklar yaptığı için Konya'ya sürüldü.

1908 yılında, II. Meşrutiyet'in ilanında, kendisini, geçmiş yönetim zamanında, hakkı yenmiş, bir kahraman olarak tanıtmayı başaranca...

ÇAKIRCALI
MEHMET EFE

...Dahiliye Nezareti tarafından devletin başına bela olan ÇAKIRCALI'nın tenkiline memur edildi. Böylece ANZAVUR AHMET tam işini bulmuş oluyordu. Ordu birlikleriyle yürüttüğü bu işi başarıyla sonuçlandırınca ünü bütün Ege'ye ve Marmara'ya yayıldı. Padişah V. Mehmet-Sultan REŞAT kendisini çok değerli bir kılıçla ödüllendirdi.

Devlet otoritesinin iyice zayıflamış olması yüzünden Arnavut ve Çerkez -hatta Rum- çeteleri, Marmara Bölgesinde istedikleri gibi at oynatırlarken KARA HASAN diye bir zorba da, kendisini "hükûmet" ilan etmiş, Biga ve yöresinde adaleti(!) güvenliği(!) o sağlar olmuştuk. Bölgede devletin jandarması, hakimi, kaymakamı olduğu halde, onların bütün işlerini büyük bir handa karargah kurmuş olan KARA HASAN'ın çetesi görüyordu...

KARA
HASAN

Osmanlı Devleti savaşta yenilmiş, Mondros Anlaşmasıyla ordusunu terhis etmişken... Sivas'ta Milli Mücadeleyi düzenleyen, yeni TÜRK DEVLETİ'ni kurmaya çalışan MUSTAFA KEMAL PAŞA milli bir orduya sahip değilken... Kısacası ülkede bir belirsizlik, güvensizlik, hakim iken... başıbozuklar, çeteler, şakiler her yerde kol gezerken, Sadrazam "Damad" FERİD Paşa, sarayın din ulemasından, İngiliz dostu SAİD MOLLA ile akıl almaz hainlikler tasarlıyor, düzenliyordu.

MOLLA EFENDİ,
SEN BİR FETVA HAZIRLA.
BEN DE ANZAVUR
AHMED'İ MARMARA
BÖLGESİNDE
AYAKLANMA YAPMAYA
GÖNDERECEĞİM. BİGA,
BANDIRMA YÖRESİ İYİCE
KARIŞIKI ÇOK TA ÇERKEZ
VAR. ANZAVUR'U
DİNLERLERİ!

İLK İŞİMİZ
MUSTAFA KEMAL'İ
KÖTÜLEYİP HALKIN
GÖZÜNDEN DÜŞÜRMEK
OLMALI!

ORADAN, GEYYE, DÜZCE, BOLU...
DERKEN BÜTÜN ANADOLU'YU
AYAĞA KALDIRIRIZ. ANZAVUR
AHMED'E BİR DE PAŞALIK
VERİRSEK BU İŞİ DAHA BİR
ÇABUKLUKLA BAŞARIR!

1919 Ekim ayının ikinci yarısında, ilk ayaklanması için ANZAVUR, İstanbul'dan Gönen'e geldi. Oradan Çerkez'lerin çokluk olduğu Manyas'a hareket etti...

UNUTMAYIN KAYMAKAM
ZİYARET SEBEBİNİ SORARSA
YARIŞ ATI ALMAK İÇİN
GELDİK DİYECEĞİZ!

Oysa, Manyas'ta asıl amacını
ortaya döküvermişti.

GÖĞSÜMDE İMAN,
DİLİME KURAN ELİME
FERMAN... DİNSİZLERİN BAŞINI
EZMEYE GELDİM!

25 Ekim'de Manyas'a gelen ANZAVUR; "ALLAH..KURAN.. PADİŞAH.. HALİFE..." adlarını bol bol kullandığı heyecanlı nutuklar çekerek, bir hayli yandaş toplamayı başarmıştı. Bu başarıda İngiliz altınlarının büyük etkisi vardı elbette...

Damad FERİD'in; Eskişehir'den başlayan ve gittikçe güçlenen Kuva-yı Milliye birliklerini dağıtma amacı hedefine ulaşmak üzereydi. Affa uğramış şakilerden Hacı Yakup köylü KADİR hemen 100 kişilik bir çeteyle ANZAVUR'a katılmıştı bile...

Sivas; -uyanık, vatansever, adsız kahraman, küçük telgraf memurları sayesinde her şeyi o anda haber alıyordu.

Akhisar Cephe Kumandanı ÇERKEZ ETHEM de, Sivas'tan -rica yolu- bir emir almıştı. Heyet-i Milliye Reisi 14'üncü Kolordu'yla birlikte ANZAVUR hareketine katılmasını istiyordu. Hemen yola çıktı...

14. Kolordu Kumandanı Çerkez YUSUF İZZET PAŞA'nın karargahı...

VAY HAIN YAYI ÇERKEZLİĞİN YÜZKARASI!

Çerkez ETHEM, 20 Kasım'da yerine Cephe Kumandanı vekili olarak küçük ağabeyi TEVFIK Bey'i bıraktığını MUSTAFA KEMAL Paşa'ya bildirerek ANZAVUR isyanını bastırmak için Gönen'e doğru yola çıkmıştı.

TEVFIK Bey ordudan Yüzbaşı olarak emekliye ayrılmıştı. Rütbe açısından ETHEM'den üstündü amma, ETHEM Bey'deki az rastlanırsavaşçı sezgisi ve cesareti onda yoktu. Bu yüzden hep ikinci planda kalmayı kabul etmişti...

Kasım ayı başında MUSTAFA KEMAL Paşa'nın Sivas'tan yaptığı baskılara dayanamayan Damad FERİD PAŞA kabinesi düşmüş yerine KEMALİST ANADOLU İHTİLALİ'ne sıcak bakan ALİ RIZA Paşa hükümeti gelmişti.

Yeni Harbiye Nazır CEMAL Paşa, kendisini Sivas Heyet-i Milliyesinin İstanbul'daki temsilcisi gibi görüyordu.

GÖNLÜMDE İMAN..
DİLİME KUR'AN..
ELİME HALİFEMİZDEN
FERMAN...

Yeni Harbiye Nazır'ın sert bildirilerine rağmen, Damad FERİD'le, İngiliz işbirlikçisi SAİD MOLLA'nın yardım ettikleri ANZAVUR, oğlu KADRİ'nin de kumanda ettiği 1000 kişilik çapulcu, yağmacı ordusuyla güney Marmara'da dehşet saçmaya devam ediyordu.

ÇERKEZ ETHEM'in, ANZAVUR isyanını bastırmak için cepheden ayrıldığı Yunan cephesinde hemen duyulmuştu.

KUMANDANIM,
SALİHLİ'DEN GELEN
ÇOK GİZLİ HABER:
ETHEM BEY
CEPHEDEN
AYRILMIŞ!

İŞTE BUNA
ÇOK SEVİNDİM!
HEMEN TAAR-
RUZA GEÇELİM!

ÇERKEZ ETHEM'in
yokluğunu fırsat
bilen Yunan kuman-
danı bütün gücüyle
SALİHLİ-AKHİSAR
cephesine
saldırmıştı. Ve
önemli ilerlemeler
yapmıştı.

3 KERRE:
PADİŞAHIM
ÇOK YAŞA!

YUSUF İZZET Paşa'nın SALİHLİ-AKHİSAR cephesini denetlemeye gitmesi ANZAVUR'un işini kolaylaştırmıştı... Susurluk ilçesini basıp hükümet konağına yerleşen ANZAVUR'a askerî birlikler karşı gelememişti.. Korku içindeki halk onu kurban keserek karşıladı. Halkı toplayıp padişaha sadakat yemini yaptırdıktan sonra sıra kendisine karşı direnenleri cezalandırmaya gelmişti... Rahat çalışabilmek için önce askerî terhis etti... silahlara el koydu.. Redd-i İlhak Derneğinin kasasını kırıp paralarını aldı.

PADİŞAHIM
ÇOK YAŞA!

Daha sonra Gönen'e geçen ANZAVUR bütün resmi daireleri dağıttı, yaktı, yıktı. Savcıyı azletti. ALİ HOCA adlı bir Kuva-yı Milliyeci işkence sonucu öldü.

TEZ KURTULDU
ELİMDEN! ÖTEKİLERE
GEÇİN!

TELGRAFHANE İŞGAL EDİLSİN,
HABERLEŞME KESİNLİKLE YASAK!

EY TAM
SANDIĞINDA
BULUNAN 3000
LİRAYI ALDIK,
BÜTÜN MEMURLARI
DAĞITTIK EFENDİM!

JANDARMA
KUMANDANI, KAY-
MAKAM TUTUK-
LANGİN!

Oğlu KADİR tatsız bir haber getirdi.

BABAI ÇERKEZ ETHEM BİRLİKLERİYLE
ÜSTÜMÜZE GELİYORMUŞ!!

OLAMAZ
BU DOĞRU
OLAMAZ!

HÜSEYİN
RAUF BEY
SİVASTA. BU
ONUN AKLI
OLABİLİR!

DOĞRU!
ÇERKEZ ÇERKEZİ
VURMAZ DİYE
DÜŞÜNÜYORLAR
AKILLARINCA!

Gerçekten, ÇERKEZ ETHEM'İ MUSTAFA
KEMAL Paşa'ya RAUF (Orbay) Bey
önermişti...

ETHEM'İ, AFGAN YOLU ŞEREFİMDEN
TANIRIM. ENVER PAŞA MAİYETİME
VERMİŞTİ. TEŞKİLAT-I MAHSUSA'DAN
YETİŞMEDİR! TAHSİLLİDİR. ÜSTELİK
ANZAVUR'DAN ÇOK DAHA YIRTICIDIR.
ONUN HAKKINDAN ANCAK ETHEM
GELİR!

ÇERKEZ ETHEM'E DE ÇERKEZ
YUSUF İZZET PAŞA'YA DA, ÇERKEZ
RAUF BEY'E DE MEYDAN
OKUYORUM! HEPSİNİN CANINA
OKUYACAĞIMI!

Tam bu sırada
Karacabey'de Kaymakam
(albay) RAHMİ BEY'in
takibinden kaçan Çerkez
ŞAH İSMAİL ile FERHAT
VE DAVUD çeteleri
canlarını kurtarmak için
ANZAVUR birliklerine
katıldılar.

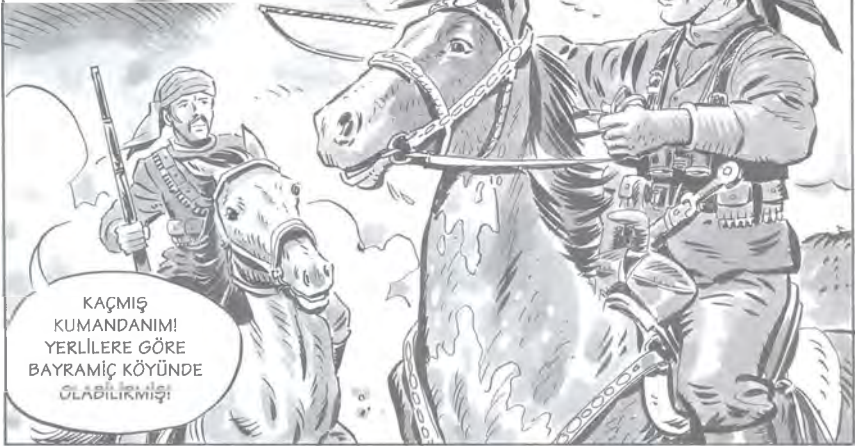
ARAMIZA
HOŞGELDİNİZİ!
"MUHAMMEDİ
ORDUSU" NUN
SİZİN GİBİ DİNİ
BÜTÜN EHL-İ İMAN
YİĞİTLERE KAPISI
HER ZAMAN
AÇIKTIR!

ANZAVUR'un en büyük düşmanı Balıkesir'deki 61. Fırka Kumandanı
Miralay (albay) KÂZİM Bey'di. (*) Onu yok etmeye kesin kararlıydı.
Kırmastı yolunda kıstırdığı ANZAVUR, atı vurulduğu
halde, kendisi, yılan gibi bir deliğe akıp
canını zor kurtarmıştı

(*) KÂZİM ÖZALP Paşa, Cumhuriyet
döneminde TBMM Başkanı oldu.

ÇERKEZ ETHEM ve Kuva-yı
Seyyare -Gezici Birlikler- diye
bilinen atlıları 25 Kasım'da (1919)
Gönen'e fırtına gibi girdiklerinde
ANZAVUR çoktan kaçmıştı.

MANYAS YOLUNU TUTUN!
BAYRAMIÇ'LE SARAÇLAR KÖYÜNÜ
SARINI! KUŞ UÇURMAYINI!

KAÇMIŞ
KUMANDANIM!
YERLİLERE GÖRE
BAYRAMIÇ KÖYÜNDE
OLABİLİRMIŞ!

ANZAVUR kuşatıldığını anlayınca ilk kez
büyük bir korkuya kapıldı...

İki çetin ceviz Çerkez arasında
zorlu bir çatışma başlamıştı.

MANYAS YOLU?

TUTULMUŞ! 25-30
ATLI, BİR DE
MAKİNELİ TÜFEK
VARI!

ÇARESİZ
VURUŞACAĞIZ!

DRAMA'LI ZOR
DURUMDA, GİRİTLİ ŞEVKİ
YARDIMA KOŞSUN!

ETHEM Bey, aslında kaymakam (yarbay)
RAHİMİ Bey'in yardımcısı durumundaydı,
ama bütün çatışmayı o yürütüyor
sayılırdı...

ÜÇ KİŞİ BENİMLE
GELSİNİ ALTİ KİŞİ
DEĞİRMENİ SARSINI

Hep ateş hattında, adamlarının
yanıbaşındaydı. Sık sık maverzine el
atıyor... attığını cansız yere yikiyordu.

Bir günde 10 ölü birçok da yaralı veren ANZAVUR fazla
dayanamadı.

TOPARLANIN
KAÇIYORUZ!

Manyas yolu tutulu olduğu için Karacabey yönünde
kaçmaya başladılar... Fakat...

KUMANDANIMI! YOLDA
KAYMAKAM RAHİMİ
BEYİN BİRLİĞİ VAR!

ALLAH
KAHRET-
SİN!

ANZAVUR, şeytana pabucunu ters giydiren çarkılılardandı.

YEŞİL HALİFE SANCAĞINI
SAKLAYIN, AYYILDIZLI OSMANLI
BAYRAĞINI ÇIKARIN!

..VE HAFİF DÖRT-NALLA
BENİ İZLEYİNİ TELAF
GÖSTERMEYİN!

YARBAYIM, SİLAHLI BİR
MÜFREZE! DURDURALIM MI?

ATEŞ ETMEYİN!
ETHEM BEYİN
MÜFREZEŞİ
OLABİLİRİ

ALLAH KAHRETSİNİ!
ÇOK YANLIŞ BİR İŞ
YAPTIK. BU
ANZAVUR'DU! İŞTE,
ETHEM BEYİN
ATILARI ONLARI
KOVALIYOR!

Evet... Yarbay RAHMİ Bey'le Çerkez ETHEM arasında
önceden planlı bir işbirliği kurulmadığı için kuş
kafesten kaçmıştı.

Çerkez ETHEM; ANZAVUR'un üstüne fazla gitmek istemedi.

BIRAKIN GİTSİN!
ÇOK ÖLÜ VERDİ.
UZUN ZAMAN BELİNİ
DOĞRULTAMAZ ARTIK!

AYRICA SALİHLİ'DEN
GELEN HABERLER DE
HİÇ İYİ DEĞİL!
ADAMLARIMI
KIRDIRMADAN CEPHEYE
DÖNSEM İYİ OLUR!

"ANZAVUR olayı kapandı" derken Biga'da KARA HASAN'a özel ulakla bir mektup geldi. ANZAVUR bu eski Şakîye birlikte çalışmayı öneriyordu. Günlerden Kasım ayının 30'uydu. (1919)

"...Milli Kuvvetler din düşmanı bir eşkiya ordusudur. Bu mel'unların zorla topladıkları masum askercikleri kurtaralım, evlerine göndereyim. Bütün jandarma subaylarını öldürelim." DİYOR!

KARA HASAN'I ÖNCE KULLANIP ETHEM'LE RAHMİ BEY'İ KAÇIRTTIM MI SONRA İLK İŞİM ONUN HESABINI GÖRMEK OLACAK! BİR ÇÖPLÜKTE İKİ HOROZ ÖTMEZ!

6 Aralık 1919...

BEY'İM; KARA HASAN, ŞAH İSMAIL'İN, DARICALI ÇERKEZ HASAN'IN ÇİFTLİĞİNİ YAĞMALAMIŞ!

KARA HASAN üzerine kurduğu planlar suya düşünce ANZAVUR başka yollara başvurdu. Kolayca yandaş bulabiliyordu, Çünkü; dini, Kur'anı, dilinden düşürmüyordu. Kuva-yı Milliyeciler de -bir tür devşirme, eski şâki, affa uğramış çeteci olduklarından- halkı orduya yardım bahanesiyle soyup soğana çevirdiklerinden ANZAVUR kendisine destek bulmakta zorluk çekmiyordu. Öyle ki; ANZAVUR isyanının 174'üncü Alay Kumandanı yarbay RAHMİ Bey'in aşırı sert yönetimi, halk üzerindeki yersiz baskıları yüzünden çıktığı bile sözkonusu olmuştur...

GÖNLÜMDE İMAN...
DİLİMDE KURAN...
ELİMDE FERMAN!
HALİFE ORDUSU,
ASKER-İ
MUHAMMEDİL..

1 OCAK 1920...

ANZAVUR KAPIDAĞ'A
KAÇMIŞ. RUMLARLA
KARIŞIK 50 KİŞİLİK BİR
ÇETE KURMUŞ. BİZ
ŞİMDİ RAHMİ BEYE
YARDIMA KOŞALIM.

RAHMİ Bey'in kıstırdığı ANZAVUR'un oğlu KADRI ile yandaşı ŞAH İSMAIL Çerkez ETHEM'in de gelmesiyle Kazaklar nahiyesine kaçıp canlarını zor kurtardılar...

KAÇINI!
ÇERKEZ ETHEM
GELİYOR!

Oğlu KADİR'le, Şah İSMAİL'in, RAHMİ Bey karşısında bozguna uğradıklarını öğrenen ANZAYUR Çerkez ETHEM'le başedemeyeceğini anlamıştı. Tam o sırada, Damad FERİD Paşa, hem moral hem de yeni görevler vermek için İstanbul'a çağırınca hemen koştu..

1920'nin Ocak ayı içinde ANZAYUR'un ilk isyanı böylece bastırılmış oluyordu.

SENİ PAŞA YAPTIRACAĞIM. YETER Kİ SEN PES ETME, YILMAI İNANCINI YİTİRME!

İNGİLİZLER HER TÜRLÜ YARDIMI YAPACAKLAR. HER YOLA BAŞVURUP KEMALİSTLERİN HÜKÜMET KURMASINA MEYDAN VERMEYECEĞİZ!

Çerkez ETHEM'siz SALİHLİ cephesine saldıran Yunan ordusu Sart kazasını ele geçirmişti. (21 Kasım 1919) Aydın cephesinde çarpışan GÖKÇEN Efe bugünlerde şehid olmuştu...

Aydın Cephesi Kumandanı DEMİRCİ Efe, MUSTAFA KEMAL Paşa'ya telgrafla o günleri şöyle anlatıyordu:

"...YUNANLI ÇOK ÜSTÜN KUVVETLERLE SALDIRIYOR... 10 GÜNLÜK CEPHANEMİZ KALDI... İSTANBUL HÜKÜMETİNDEN EN UFAK BİR YARDIM YOK... SALİHLİ CEPHESİ BİZDEN ADAM İSTİYOR. TEK BİR NEFER BİLE GÖNDERMEMİZE İMKAN YOK. DÜŞMAN SALİHLİYE DE GİRERSE DURUM HEPİMİZ İÇİN ÇOK FENA OLUR!..."

ANZAVUR'un ilk ayaklanmasının bastırılmasından sonra, Salihli'ye dönen ETHEM Bey ve birliklerini halk büyük bir coşkuyla karşıladı. (2 Ocak 1920). Anacaddeye kurulmuş tak'lardan birinde Çerkez ETHEM'in kalpaklı bir resmi sallanıyordu. (*)

(*) HACİM MUHİTTİN Bey'in hatıralarından...

Salihli'yi gösteren kartpostalların üstüne artık bölgenin halk kahramanı haline gelen ETHEM Bey'in resmi de konur olmuştü.

Bütün bu sevgi gösterilerine rağmen Çerkez ETHEM kendi çevresinde çok sıkı güvenlik önlemleri almadan edemezdi. ANZAVUR isyanı dönüşünde, Göl-Marmara'da kentin eğrafından TAHİR Bey'in evinde kaldığı gece konağın çevresini kendi adamları ile kuşatmıştı.

ETHEM BEY, BÖYLE TEDBİRLER ALMAYA NE GEREK VARİ BURADA KENDİ EVİNİZDE SAYILIRSINIZ!

BEN KİMSEYE GÜVENMEM, TAHİR BEY!

ETHEM Bey'e,
Salihli'ye döndüğü
için sevinç ve
teşekkür
mektupları
telgraflar
yağıyordu.

HEYET-İ MERKEZİYE (uşak) 3000 LİRA
GÖNDERMİŞ. DİYOR Kİ: "Her ne kadar istenen
miktarda değilse de... sarfına himmet buyurul-
ması... on gün içinde tamamı temin edileceği...
tegrif-i âlilerini hürmetle..."

MADDEM BÖYLESİNE GÜÇLÜYÜZ,
SEVİLİYORUZ, DURUMDAN OLA-
BİLDİĞİNCE YARARLANMALIYIZ!
ANKARA'DAN, AFYON SEÇİMLE-
RİYLE İLGİLİ ŞİKAYETLERİN
SORUŞTURMASI İÇİN ETHEM'E
YETKİ VERİLMESİNİ
İSTEYECEĞİM.

BÖYLECE
AFYON BÖLGESİ
DE BİZİM KONT-
ROLUMUZ ALTI-
NA GİRMİŞ
OLACAK!

* Fakat, Ankara'ya taşınmış olan
Heyet-i Milliye bu isteğe "HAYIR!"
dedi...

Ocak, Şubat, Mart aylarını
Salihli cephesinde tüm
gücüyle saldıran Yunan'a
karşı savaşarak geçiren
Çerkez ETHEM,
ordu birlikleriyle bir tünlü
uyum içinde
çalışmıyordu.

YARBAY
ARİF'İ EN AĞIR
CEZAYA
ÇARPTIRA-
CAĞIMI*

: İzmir suikasti sonucu asılan "AYICI ARİF" değil-

Yarbay
"Karakeçili"
ARİF Bey de
Çerkez ETHEM'i
suçluyordu.

23. TÜMEN KOMU-
TANININ: "Salihli asla
boşaltılmayacak!"
EMRİNE RAĞMEN
ETHEM BEY
BİRLİKLERİNİ GERİ
ÇKTİ. YUNAN ÇEKİLİP
TEHLİKE GEÇİNCE
CEPHEYE GERİ
DÖNDÜ!*

** Teoman ERGÜL'den (APAK-HALLI-ÇOŞKUNER alıntısı). 90

1920 Mart'ı.. Sart Kasabasını Yunan'dan geri almak için
ölümüne çarpışırken...

EDİP BEY!(*) ALBAY KAZIM BEY'DEN ACELE
BİR TEL ALDIM. "Yetiği Anzavur yeniden
saldırdı, durduramıyoruz!" DİYOR. SENİN
400 KİŞİLİK BALKAN MÜFREZESİYLE
GİTMEN UYGUN OLUR.
DİYE DÜŞÜNÜYORUM.

BAŞ ÜSTÜNE!

* 1926'da, ATATÜRK'e suikast olayına katıldığı için İzmir'de asılacak olan SARI EFE EDİP.

BEN CEPHEDEN AYRILAMAM.
İLK İSYANA GİTTİĞİMDE YOKLUĞUMU
FIRSAT BİLEN DÜŞMAN HEMEN
SALDIRIYA GEÇMİŞ SALİHLİ ÖNLERİNE
KADAR GELMİŞTİ, BİLİYORSUN!

ANZAVUR AHMED bu kez çok
daha güçlü olarak ayaklanmıştı.
Padişah VAHDETİN'in eniştesi
Damat FERİD Paşa'yla İngiliz
mağası SAİD MOLLA hem
cesaret hem sandık dolusu İngiliz
altını vermişlerdi emrine.
Amaç: Kuva-yı Milliye'yi dağıtmak,
Ankara hükümetini etkisiz hale
getirmek...

KUWE-İ MUHAMMEDİ!.. İLERİ!

Bandırma,
14. Kolordu,
YUSUF
İZZET
PAŞA
karargahı...

PAŞA HAZRETLERİ,
HABERLER ÇOK KÖTÜ! BIGA'DA,
ŞAH İSMAİL İLE GAVUR İMAM
AYAKLANDIKLARI
POMAK'LARLA KIŞLAYI BASIP
SUBAYLARI İŞKENCEYLE
ÖLDÜRMÜŞLER!

KAZIM
BEYE ACELE
TEL ÇEKELİM:
ÇERKEZ ET-
HEM'İ YARDI-
MA ÇAĞIR-
SIN. BİZ DE
BURSA'YA
ÇEKİLMEK
İÇİN HAZIR
OLALIM!

SALİH Paşa Kabinesi'nde Harbiye Nazırı olan FEVZİ (Çakmak) Paşa, "ANKARA"ya karşıydı. MUSTAFA KEMAL Paşa, Anadolu'nun İstanbul'dan emir almasını önlemek için bütün telgrafhanelere haberleşme yasağı koyunca, FEVZİ Paşa, bir İngiliz torpidosunu Bandırma'ya göndererek YUSUF İZZET Paşa'yla, dolayısıyla Anadolu'yla bağlantı kurmak istemişti. YUSUF İZZET Paşa da ikili oynamaya başlamıştı...

Durumu, Bursa'daki BEKİR SAMİ Bey'in yaveri Yzb. SELAHADDİN'in gizli telgrafından öğrenen MUSTAFA KEMAL Paşa ancak büyük ihtilallerde görülen, olağanüstü bir emir verdi genç yüzbaşıya.

İKİSİNİN DE ANKARA'YA GELMESİNİ SAĞLAYINI GEREKİRSE KUMANDANINIZI DA TEVKİF EDEREK TUTUKLU OLARAK ANKARA'YA GÖNDERİNİ(*)

Çerkez ETHEM'in:
ölümüne çok
üzüldüğü HAMDİ
Bey, KARA
HASAN çetesini
dağıtıp Biga'da
devlet
düzenini
sağlamıştı.

İttihatçıların işbaşından uzaklaşmasından sonra
bir köşeye çekilen eski komitacı Köprülü Hamdi
Bey, Yunanlılar'ın Ayvalığı işgali üzerine derhal vazi-
feye atılmakta tereddüt göstermemiş kahraman-
lardan biridir. Nitekim Biga'da kısa zamanda sükûn
ve huzuru sağlayan Hamdi Bey'in tipik bir pozunu
görürüz-Belge: SABAHATTİN SELEK-

ANZAVUR'cular Biga'yı ele geçirince HAMDİ
Bey, Akbaş (Gelibolu)'dan kaçırıp Yenice'ye
depo ettiği cephaneliği kurtarmaya giderken
Eminoba köyünde âsilerce
tanındı ve yakalandı,
şehid edildi.

VURUN
VURUN!

YAPMAYINI
GÜNAHA GİRİYOR-
SUNUZI İNGİLİZE
YUNAN'A HİZMET
EDİYORSUNUZI KUVA-
YI MİLLİYE BÜTÜN
TÜRK MİLLETİDİR.
ONA KARŞI
GELİNEZ!

Yenice'deki cephaneliği korumakla
görevli Drama'lı RIZA Bey,
âsilerin kuşatmasını yapıp
cephaneliği havaya uçurmayı
başarmıştı.

NE KADAR
YAZIK!

ANZAVUR'UN ELİNE
GEÇMESİNDENSE HAVAYA
UÇMASI DAHA HAYIRLI!

Çerkez ETHEM ve küçük a'bisi TEVFİK Bey'e karamsar haberler gelmeye devam ediyordu.

YUSUF İZZET PAŞA,
BANDIRMA'DAN
BURSA'YA ÇEKİLİNCE
SARI EFE EDİP BEY'İN
MÜFREZESİ DE
ANZAVUR'A KARŞI
DÖVÜŞMEK İSTEMEZ
OLMUŞ EFENDİM!

ÇOCUKLAR PEK
HAKSIZ DA DEĞİLLER.
BAKSANA, BALIKESİR'DE BİLE
HALK ANZAVUR'U TÖRENLE
KARŞILAMA HAZIRLIĞI
YAPIYORMUŞ!

2 Mart'tan 15 Nisan'a kadar,
ANZAVUR üstüne gelen bütün milli
birlikleri yendi, dağıttı.
Bütün yurda bir umutsuzluk çökmek
üzere iken Ankara'dan gelen bir
bildiri yüreklerle güç gönüllere
ferahlık verdi.

...AYDIN CEPHESİNDE YUNAN
SALDIRISI PÜSKÜRTÜLMÜŞKEN,
FRANSIZLAR ADANA BÖLGESİNDE
ÇEPEÇEVRE KUŞALTILMIŞKEN
ANZAVUR'UN KURTULUŞ SAVAŞIMIZA
YAPTIĞI BU İHANET CEZASIZ
KALMAYACAKTIR. CENAB-I HAK
BİZİMLEDİR.

Balıkesir'de, 61. Tümen
kumandanlığında Albay
KAZIM (Özalp) Bey'le acele
bir toplantı yapıldı.

BEN DE BÖYLE
DÜŞÜNÜYORUM.
BİRLİKLERİNİZ YEDEKTE
BEKLEYECEK. BU İŞİ
BENİM KIZANLARLA
BİTİRECEĞİM.

BENCE; HAREKATIN
KUMANDASINI SİZ ÜSTÜNÜZE
ALIN, ETHEM BEYİ ANZAVUR,
ANCAK SİZDEN KORKAR.
BENİM BİRLİKLER DE SİZE
YARDIMCI OLUR!

Çerkez ETHEM, tüm birliklerini Susurluk'ta topladı. Abisi TEVFIK Bey'i kuzey-doğuda Taşköprü yakınında toplanmak için ANZAVUR'un üstüne gönderdi. Asillerle Kuva-yı Seyyare'ciler(*) arasında zorlu bir çatışma başladı. İki taraf da en ağır silahlarıyla savaşıyordu.

(*) Çerkez ETHEM Kuvvetleri "GEZİCİ BİRLİK" diye anılırdı.

Çatışma 9-10 saat aralıksız sürdü... Kolay başarılarla alınmış ANZAVUR bozulmak üzereyken telgrafçısı ateş hattına bir haberle geldi...

KUMANDANIM! MÜJDE!
GÜZEL BİR HABERİM
VAR SİZE!

NEDİR ÇABUK SÖYLE!
ETHEM GERİ Mİ
ÇEKİLİYOR? YOKSA BİZE
KATILMAK MI İSTİYOR?

DEVLETLÜ
HÜNKÂRIMIZ
"PAŞA"LIĞIMI
ONAYLAMIŞ!

ANZAVUR PAŞA'YI ARTIK ÇERKEZ
ETHEM BİLE DURDURAMAZ! BU İŞ
ANKARA'DA BİTERİ!

ANZAVUR'UN
"paşa"lık sevinci
uzun sürmedi.

KUMANDANIM! ETHEM
BEY'İN ATLILARI BİZİ
ÇEVİRMEK ÜZERELER!

Gavur İMAM'ın Gönen'den Balya yoluyla Balıkesir'e inmesini PARTİ PEHLİVAN Ağa'nın müfrezesi önlemişti. Böylece o yönden yardım alamayan ANZAVUR bozulmuş, yanındaki 5-6 fedaisiyle Biga'ya doğru kaçmaya başlamıştı.

ANZAVUR'u yenen birliklerin kumandanı
TEVFİK Bey Kirmastı(*)ye girişinde
köprü üstünde çatılı 3 darağacı
ve 3 mahkûm gördü...

DARAĞACI 3 KEMALİSTİ ASMAK İÇİN ANZAVUR'UN DİVAN-I HARB'I TARAFINDAN KURDURULMUŞ, EFENDİM. DİVAN-I HARP REİSİ DE YARBAY TATAR HASAN BEY İMİŞ. YAKALADIK!

TATAR
HASAN MI
DEDİN?

ONU İYİ TANIRIM!
UMUMİ HARP(*)
SIRASINDA YOLSUZ-
LUĞUNU YAKALAYIP
ORDUDAN KOYDUR-
MUŞTUM. YARGIYA
GEREK YOK. HEMEN
ASIN TERESİ!

* 1. Dünya Savaşı

GEBER VATAN
HAINİ!

Kaymakam Tatar
HASAN'ın ipini, yarım
saat önce asacağı Kuvva-i
Milliye'ci çekti...(*)

(*) Çerkez ETHEM'in
kendi hatıratından

Çerkez ETHEM tarafından amansızca kovalanan ANZAVUR, Bandırma limanında bekleyen bir savaş gemisine kaçıp sığınarak canını zor kurtarmıştı.

DAHA ÇABUK!
DAHA ÇABUK!

KUVVA-İ SEYYARE RIHTIMA
ULAŞTI. BİZİ GÖRDÜLER.

ATEŞ
EDİYORLAR!

Çerkez ETHEM hemen
yetişt, kızanlarını durdurdu.

UZAKTA İNGİLİZ
GEMİLERİ VARİ
KURŞUN ONLARA
DEĞERSE BAŞIMIZA
BÜYÜK DERT
AÇARIZ!

ETHEM
Bey'in kork-
tuğu biraz
sonra başına
geldi.

FİLO KUMANDANININ
TERCÜMANI GELDİ,
EFENDİM.
GÖRÜŞMEK İSTİYOR!

GELSİN!

ETHEM BEYİ ELÇİYE
ZEVAL OLMAZ. AMİRAL,
FİLOSUNA NEDEN ATEŞ
AÇILDIĞINI SORUYOR:
TOPLARI ŞEHİRE ÇEVİRDİ,
CEVABINIZI BEKLİYOR!

SÖYLE ONA, BİZ GEMİLERE
DEĞİL VATAN HAINI SATILMIŞ
ANZAVUR'A ATEŞ AÇTIK.
KURŞUN SEKMİŞSE KAZADIR,
KASIT DEĞİL!

Rum tercüman İngiliz gemisine geri dönmüş,
yarım saat sonra gene gelmişti...

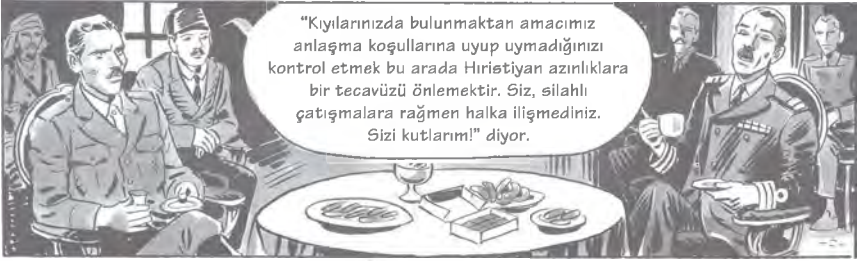

AMİRALİNE SELAM SOYLE;
GEMİNDE ÇAYA DAVETİNE
TEŞEKKÜRLERİ AMMA, NE YAZIK Kİ
GELEMEM. ÇÜNKÜ DENİZ BENİ MÜTHİŞ
TUTAR. FAKAT İSTİYORSA O GELSİN,
BİZİM LAZİSTAN ÇAYININ BİR TADINA
BAKSINI!

Çerkez ETHEM, davetini kabul eden İngiliz amiralinin
hükümet konağının merdiven başında karşıladı. Her hali
ile bir kolordu kumandanını andırıyordu.

"Kıyılarınızda bulunmaktan amacımız
anlaşma koşullarına uyup uymadığınızı
kontrol etmek bu arada Hristiyan azınlıklara
bir tecavüzü önlemektir. Siz, silahlı
çatışmalara rağmen halka ilişmediniz.
Sizi kutlarımlı!" diyor.

Bir de İstanbul'dan gelen 4 Kuva-i
inzibatiye subayını hatırım için asmamak
asaletini göstermek lütfunda...(*)

* Çerkez
ETHEM'in hatıra-
ları kitabından

SAYIN AMIRALI BİZ KADERİN CİLVESİ OLARAK
KAYBETTİĞİMİZ DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA ELİMİZDE
KALAN VATAN TOPRAKLARINI VE MİLLETİN ŞEREFINİ KORUR
İKEN DÜŞMANLA İŞBİRLİĞİ YAPAN BU ALÇAKLARI
BAĞIŞLAMAMI BENDEN İSTEMEYİN!

Görüşme sonunda Çerkez ETHEM, İngiliz amiralini iskeleden yolcu etti.

"Azinlıklara iyi davrandığınıza şahid oldum. Bunu amiral CALTHORP'a vereceğim raporda özellikle belirteceğim." DİYOR.

SÖYLE ONA;
BİZ AZINLIKLARLA
YÜZYILLARDIR KARDEŞÇE
YAŞADIK. İNGİLTERE'NİN
AKLI VARSA, OSMANLI
İMPARATORLUĞUNU
YIKMAYA DEĞİL AYAĞA
KALDIRMAYA ÇALIŞIRI

ANZAVUR'a paşalık belgesini vermeye gelen ve isyanlara katılan İstanbul Hükümetinin 4 subayı belediye meydanında asıldı... Gavur İMAM babasına ait çiftliği, değirmeni, tarlaları yakmış, adamlarından birkaçını da katletmişti...

ANZAVUR'un Biga'da yeniden ortaya çıktığını haber alan Çerkez ETHEM, birliklerinin başına geçip yedi canlı haini amansızca takip etti. Her çatışmada ANZAVUR ancak bir-iki saat direnebildi, hepsinde bozguna uğradı.

Sonunda, Karabiga'dan bir Türk yolcu gemisiyle İstanbul'a kaçtı. Arkada, koca bir kolorduya yetecek kadar top tüfek, makineli tüfek ve cephane bırakmıştı.

Birinci DÜZCE AYAKLANMASI

13 NİSAN - 31 MAYIS

CERKEZ
ETHEM

39 yaşında, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'nin ilk başkanı seçilen genç MUSTAFA KEMAL Paşa, meclisin açılış sevincini yaşayamadan bu Düzce isyanının telaşına düşmüştü. Hemen Bursa yakınlarındaki 20. Kolordu kumandanı ALİ FUAD (Cebesoy) Paşa'yı aradı...

"KİYAM (katliam)

SORUNU SAFRANBOLU VE ÇERKEŞ'E SİÇRAMIŞTIR. İĞTİŞAŞ (kargaşa) ANKARA'YA DOĞRU HIZLA İLERLEMEDİR. ANKARA'DA İŞE YARAR ANCAK 700 KİŞİLİK BİR KUVVET VAR. SAĞLAYACAĞINIZ EN FAZLA GÜÇLE HEMEN ANKARA'YA TEŞRİF BUYURUN! CEVABINIZI MAKİNE BAŞINDA BEKLİYORUM!

23 Nisan, 1920'de, Ankara'da, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı gün, Safranbolu'da padişah yanlısı 200 silahlı kimse dükkanları kapattırıp, telgraf tellerini keserek "BİZ PADİŞAHI İSTERİZ! Çiğliklarıyla sokakları ayağa kaldırıyordu. İsyân çabucak büyümüş, âsilere katılan yeni birliklerle Gerede basılmıştı. Halkın cahil olması ayaklanmayı kolaylaştırıyordu. Padişah halka yüzyıllar boyunca "ALLAH'ın yeryüzündeki gölgesi" diye öğretilmişti. Onun vatani İngiliz'e satacağına kimse inanmıyordu...

Aynı günlerde Çerkez ETHEM de Ankara'dan Genel Kurmay Başkanı Albay İSMET Bey tarafından telgraf başına çağırılıyordu.

-ETHEM BEY NASILSINIZ?
GAZANIZ MÜBAREK OLSUN!

- TEŞEKKÜR EDERİM.

- MUSTAFA KEMAL PAŞA VE ABİNİZ
REŞİT BEY YANIMDALAR.

SİZE KÖTÜ HABERLERİM VAR!

- SÖYLEYİN... KÖTÜ DE OLSA

GERÇEKLERİ BİLMEMİZ GEREKİ

- MERKEZDE HİÇ KUVVETİMİZ

KALMADI. MİRALAY, MAHMUT BEY

DÜZCE'YE GEÇERKEN

BASKINA

UĞRADI

ŞEHİD OLDU.

... ANKARA'NIN KUZEY
BATISINA GÖNDERDİĞİ-
MİZ ALBAY ARİF BEY DE
BİR SUBAYI TARAFINDAN
ÖLDÜRÜLDÜ. ALİ FUAT
PAŞA'NIN DA DURUMU TEHLİKELİ...

İSMET BEY, BURADAKİ İŞLERİ KAZIM BEYE BIRAKMAMI VE HEMEN GEYYE BOĞAZINDA ZOR DURUMDA OLAN ALİ FUAT PAŞA'NIN YARDIMINA KOŞMAMIZI İSTİYOR, NE DİYELİM TEVFİK BEY?

YARIN ŞAFAKLA GEYYE'YE HAREKET EDECEĞİMİZİ BİLDİR. KAZIM BEY, BIGA'YA YENİ BİR MUTASARRİF GÖNDERSİN. BU BALIKESİR JANDARMA KUMANDANI AVNİ BEY OLABİLİR!

FAKAT DAHA ÖNCE MANYASTAN BİR GEÇMEMİZ GEREKİYOR. ANZAVUR ARTIKLARI ORADA TOPLANMIŞLAR. BENİM, MANYAS'A GİRMEME KORKUĞUMU YAYIYORLARMIŞ!

Çerkez ETEM, yolu biraz uzatarak Manyas'tan geçti... ve yaman geçti.

Manyas'ta kendisine teslim olan âsilerin de katılmasıyla ETHEM Bey'in "Kuvve-i Seyyare"sinin toplam gücü 5000 kişiyi geçer olmuştu. 3 gün sonra Bursa'ya giderken Karacabey'de bir gün konakladı. Kentin ileri gelen eşrafiyla, yardım konusunu görüştü...

GALİP PAŞA, SEN Kİ SAYILI ZENGİNLERDENSİN! KUVA-YI MİLLİYE'YE 150 LİRA KAĞIT PARA VERMEN BİRAZ AYIP OLMUYOR MU?

ETHEM BEY, BU BİR İANEDİR. İANE DE GÖNÜLDEN NE KOPTUYSA O'DUR!

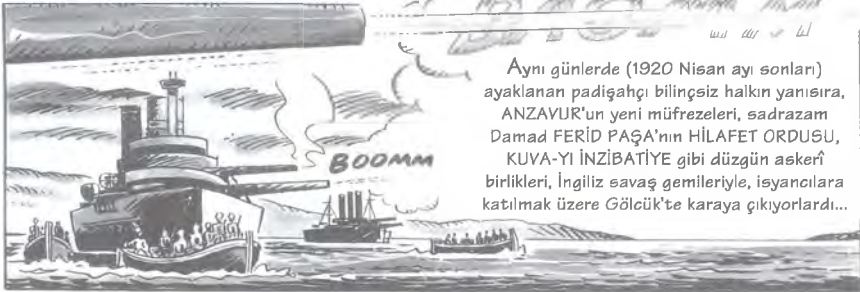

ATIN ŞUNU ZİNDANA! İSTANBUL BİRAHANELERİNDE BİR GECEDE 50 ALTIN LİRAYI SU GİBİ HARCAYAN PAŞA, DÜŞMANA KARŞI VATANIN NAMUSUNU KORUYAN ORDUYA YARDIMDAN KAÇMANIN CEZASINI ÇEKSİN!

ALİ FUAT PAŞA GEYVE'DE ÇOK ZOR DURUM-
DA, DİYORUZ, ETHEM BEY, "ilerde büyük
sorun yaratabilir" DİYE MANYAŞ'A GİDİYOR,
ANZAVUR ARTIKLARIYLA UĞRAŞIYOR!

Ankara...

Aynı günlerde (1920 Nisan ayı sonları)
ayaklanan padişahçı bilinçsiz halkın yanısıra,
ANZAVUR'un yeni müfrezeleri, sadrazam
Damad FERİD PAŞA'nın HILAFET ORDUSU,
KUVA-YI İNZİBATİYE gibi düzgün askerî
birlikleri, İngiliz savaş gemileriyle, isyancılara
katılmak üzere Gölçük'te karaya çıkıyorlardı...

Bursa'dan hemen
yola çıkan Çerkez
ETHEM ve birlikleri
kısa dinlenmelerle
GEYVE'de ALİ FUAT
Paşa'nın karargahına
ulaştılar.
Paşa, ETHEM'i
sevgiyle kucakladı.

Ertesi gün, bütün birlikleriyle, Geyve boğazını tutan Âsilere saldıran Çerkez ETHEM'in Kuva-yı Seyyare'si, çetin bir karşı koymaya rağmen, kısa zamanda bu direnişi kırdı. Ve Halife Ordusu'nu darmadağın etti. Esirlerden başka 2 dağ topu ve makineli tüfekler ele geçirildi...

Sıra Adapazarı'nı kurtarmaya gelmişti. Halife Ordusu Kumandanı SÜLEYMAN ŞEFİK Paşa İzmir'e kaçınca başıbozuk ordu hemen teslim oldu. (23 Mayıs 1920)

TEVFİK Bey'in başkanlığındaki Harp Divanı hemen toplandı ve isyanda başı çekenlerin asılmasına karar verdi. 12 kişi pazar yerinde asıldı.

-ÇERKEZ ETHEM'in Hafız REŞAD Efendi'ye yazdırdığı söylenen Hatıraları'nda, kendisi "İDAM KARARLARINA BEN HİÇ KARIŞMADIMI" der ve sonra da büyük bir saflıkla ekler: "YALNIZ BİRKAÇ KİŞİYİ DİVAN-I HARP ÖNÜNE ÇIKARMADIM. AFFETTİM!" Demek ki, "ŞUNLAR ASILMAYACAK, ÖTEKİLERİ NE YAPARSANIZ YAPINI" diyerek Divan-ı Harbi kararlarında serbest (!) bırakıyordu.-

24 Mayıs 1920... ÇERKEZ ETHEM'in Kuva-yı Seyyare'si Adapazarı'nda bir günlüğüne soluklanırken Düzce'de isyanın elebaşları Çerkez SEFER BERZEK'le VAHAP ve Koçi Bey ecel terleri döktüyorlardı...

ÇERKEZ ETHEM'E KARŞI DURAMAYIZI ŞERİF PAŞA CANINI ZOR ATMIŞ İZMİR'E!

EYETİ ETHEM, ADAPAZARI ÜSTÜNE YÜRÜRKEN KENDİSİNE KURŞUN SIKAN TÜM KÖYLERİ ATEŞE YERMIŞ. HALK KORKU İÇİNDE!

DÜZCE'YE GİRERSE TOPUMUZU SORGUSUZ SUALSİZ İPE ÇEKER.

NE YAP-MALI ONU SÖYLE!

ELİMİZDE REHİN BULUNAN 2 TRABZON MİLLETVEKİLİNİ(*) REFET (Bele) BEY'E ARACI GÖNDERELİM. DÜZCE'YE ETHEM'DEN ÖNCE GİRMESİNİ RİCA EDELİM.

(*) T.B.M. Meclisi'nce daha önce âsileri yatıştırmak için gönderilen HÜSREV (Gerede) Bey'le OSMAN Bey.

Ankara'da Genel Kurmay Başkanlığı Albay İSMET Bey'in bürosu.

REFET BEY KANALIYLA GELEN TELDE HÜSREV BEY: "SEFER BEY SÖZÜNÜN ERİDİR. ANLAŞMAK İSTİYOR. REFET BEY DÜZCEYE GELSİN. KARŞI KOYMAYACAĞIZ. AMMA ÇERKEZ ETHEM'İN ŞEHRE GİRMESİNE ENGEL OLUNSUN!" DİYOR!

HAYIR! ŞEHRE SİLAH ZORUYLA GİRİLECEK. ZAMAN KAZANMAK İSTİYORLAR. ŞEHİD ETTİKLERİ SUBAY VE ERLERİMİZİN HESABINI SORACAĞIZ! HALKA ŞEFKAT GÖSTERİLECEK FAKAT İHANETE YARDIMCI OLANLAR ASLA AFFEDİLMEMEYECİKTİR!

Aynı anda Adapazarı'nda
ETHEM Bey'in karargahı...

NEDİR O? YENİ
BİR İSYAN
HABERİ Mİ?

DÜZCE'DEN... SEFER BERZEK BEY:
"Bekleyin. Ankara'yla görüşüyoruz. İş barış
yoluyla halletmek
istiyoruz!"
DİYOR.

BENİ DE YARBAY MAHMUT BEY GİBİ
SAFDİL SANIYOR BUNLARI! HAYDİ
ATLARA! REFET BEY'DEN ÖNCE DÜZCE'YE
GİRİP SUBAY
KATİLLERİNİN
CEZASINI
VERMELİYİZ!

İSMET Bey de, Çerkez ETHEM de Düzce olayını iyi
değerlendirmişler. Yarbay MAHMUT Bey gibi SEFER
BERZEK'in oyununa gelmemişlerdi. ÇERKEZ ETHEM
birlikleri bir hışım gibi daldılar Düzce'nin içersine.
Uzun zamandır, acımasızca, haince, milli mücadeleyi
boğmak için, yakaladıkları devlet memurlarını,
subayları işkenceyle öldüren isyancılar birer birer
yakalandılar... BERZEK SEFER, VAHAD Bey, KOÇI Bey,
o gün şehrin ortasında idam edildiler.

-26 Mayıs 1920-

"BERZEK SEFER DE VAHAP
BEY DE ÇERKEZDİLER. ETHEM
BEY ONLARA NASIL KIYDI!"
DİYENLER YARMIŞ!

BU İŞİN ÇERKEZİ TÜRKÜ YOKTUR!
VATAN HAINIYLA, VATANI KURTARMAYA
ÇALIŞANLAR VARDIR. HAINLER
CEZALARINI ÇEKMELİDİRLER.

Bazı tarihçiler -örneğin S. SELEK- Düzce isyanında İSMET Bey'in (İnönü) Berzeg SEFER'i kurtarmak için ETHEM'e telgraf çektiğini, büyük çaba harcadığını fakat, Kuva-yı Seyyare kumandanına söz geçiremediğini yazarlar. Düzce isyanında hep Çerkez ETHEM ön planda görünür ama, harekâtı düzenleyen ALİ FUAT Paşa, Karakeçili yarbay ARİF, albay REFET, İBRAHİM çavuş müfrezeleri, Yzb. DEMİR komutasındaki, ÖMER ve SÜLEYMAN kaptan çetelerinin yiğitçe ölümle yüzyüze çarpıştıklarını unutmamak gerekir.

ÇERKEZ ETHEM, "hatıraları"nda YOZGAT ayaklanmasının başlangıcını şöyle anlatır: "BOLU-DÜZCE-GEREDE-MUDURNU-ADAPAZARI İSYANLARININ BAŞTIRILMASINDAN SONRA DÜZCE'DE BULUŞAN BÜTÜN MİLLİ BİRLİKLER KUMANDANLARINA ALİ FUAT PAŞA BİR ZAFER ZİYAFETİ ÇEKMEK İSTEMİŞTİ. TAM YEMEĞE OTURACAĞIMIZ SIRADA BÜYÜK A'BİM REŞİT BEY (Saruhan M.vekili) KAN-TER İÇİNDE ODAYA GİRDİ...

REŞİT Bey, ALİ FUAT Paşa'ya elden bir mektup getirmişti

YOZGAT İSYANI, ÇEVREYE YAYILMAK ÜZERE, KAYMAKAM (albay) CEMİL CAHİT(*) BEYİN BİRLİKLERİ BASKINA UĞRAMIŞ, ÇEKİLMEK ZORUNDA KALMIŞTIR. ETHEM BEYİN EN KISA ZAMANDA OLAYA EL KOYMASI KESİNLİKLE GEREKLİ.. DURUMU KENDİSİNE..."

(*) CEMİL CAHİT TOYDEMİR. Sonraları Savunma Bakanı, Ordu Kumandanı, Orgeneral...

BEYLER, TAM 14 SAATTİR AÖZİMA BİR LOKMA GİRMEDİ. BURNUMA NEFİS KEBAP KOKULARI GELİYOR. HEM YİYELİM HEM KONUŞALIM.

ETHEM BEY, YOZGAT AYAKLANMASI DÜZCE İSYANINDAN DA, YUNAN SALDIRISINDAN DA DAHA TEHLİKELİDİR. ANKARA KESİN İHTİYAÇ OLMAK SİZİ ACELE ÇAĞIRMAZDI...

Yozgat ayaklanmasını başlatan bir devlet memuru olan Mutasarrıf (*) NECİP Bey'di. Bozguncu konuşmalarından dolayı 20 Ekim 1919'da görevinden alınmıştı.

(*) Mutasarrıf: VALİ ile KAYMAKAM arası bir görevli

Yozgat'ın çok eski ve ünlü bir ailesi olan ÇAPANOĞLU'lardan EDİP ve kardeşi CELAL Yozgat Hürriyet ve İtilaf (*) Partisi'nin kurucusuydular. Milli Kurtuluş Hareketi'ne inanmıyorlardı. Halkı silahlandırıp Yozgat'ı, Zile'yi askeri birliklerin elinden almışlardı.

(*) İTTİHAD VE TERAKKİ'ye karşıt, padişahçı parti.

Bu sırada, Ankara'da MUSTAFA KEMAL Paşa, Adapazarı Kuva-yı Milliyesinden Kuşçubaşızade EŞREF Bey'le konuşuyordu.

Çerkez ETHEM birliklerinin
Eskişehir'den trenle
Ankara'ya taşınmasına
karar verildi. Böylece, hem
zaman kazanılmış hem de
erat (erlar) biraz olsun
dinlendirilmiş olacaktı.
ETHEM Bey durgun ve
düşünceliydi.

Bu durgunluğunun asıl
nedenini bilemeyen ALİ FUAT
Paşa'yla REFET Bey, ETHEM'i
övgü yağmuruna tutarak
yüklelendirmeye
çalışıyorlardı.

Oysa, ETHEM'de yürek mangal gibiydi.
Sıkıntısı çok başka bir nedenden
kaynaklanıyordu.

İÇİMDE GARİP BİR SIKINTI VAR?
ANKARA'YA ÇAĞIRILIŞIM- BANA İLERDE
ALTINDAN KALKAMIYACAĞIM BİR TAKIM
TATSİZ OLAYLARIN BAŞLANGICI
OLACAKMIŞ GİBİME GELİYOR!

110

O; adını koymadığı endişeden korunmak ister gibi,
ALİ FUAT Paşa'ya bir öneride bulundu.

PAŞAM! GÖRÜYORSUNUZ, CEPHELERİN BİR
ELDEN KUMANDASI ARTIK KAÇINILMAZ OLDU.
BUNU DA EN İYİ SİZ YAPABİLİRSİNİZ. KABUL
EDERSENİZ, BEN DE BENİ AŞAN
DURUMLARDA SİZE AKIL
DANIŞABİLİRİM.

BUNU BEN DE ÇOK İSTERİM,
ETHEM BEY! AMMA BUNA
ANCAK MİLLİ MÜDAFAA
VEKALETİ KARAR VERİR!

Çerkez ETHEM'in birlikleriyle Eskişehir'den hareket edeceği telgrafına MUSTAFA KEMAL Paşa, Büyük Millet Meclisi adına bir teşekkür teliyle karşılık vermişti.

Ankara 2 Mayıs
1920 "...ETHEM
BEY'İN BAŞARI-
LARI VE
HİZMETLERİ
KURTULUŞ
TARİHİMİZDE EN
PARLAK
SAYFALARI
OLUŞTURACAKTIR.
KENDİSİNE VE
KAHRAMAN
BİRLİKLERİNE
MİLLET MECLİSİ
ADINA
TEŞEKKÜRLERİME
ARACI OLMANIZI..."

Ethem'in çakır gözleri dolu dolu olmuştu.
Bakışlarını başka yana çevirdi.

BABA! EMRELER
KÖYLÜ ÇERKEZ
ALİ BEY! UFAK
"Çakır"IN NE
BÜYÜK ADAM
OLDU!..

DİKKATİNİ
ÇEKERİM BABA!
EN KÜÇÜK OĞLUN
ÇERKEZ ETHEM'E
TEŞEKKÜR EDEN BU
KİŞİ ÇANAKKALE'DE
İNGİLİZ'LE FRANSIZ'I
PERİŞAN EDEN
MUSTAFA KEMAL
PAŞA'DIR!.. VE BENİ
MİLLET MECLİSİ
ADINA TEBRİK
EDİYOR!

GÜLE GÜLE MİLLİ
KAHRAMAN!

ETHEM ve birlikleri, Eskişehir'de istasyonu
dolduran halkın sevgi gösterileri ve hayır dualarıyla
trene bindiler, Ankara'ya yolcu edildiler...

ALLAH
NAZARDAN
SAKLASIN!

MÜNCİ-İ
MİLLET! GAZAN
MÜBAREK
OLSUN!

Özel olarak Kuva-yi Seyyare için hazırlanmış olan 4 katarlık tren kırkaç bozkırlardan geçerken ETHEM Bey derin düşüncelere dalmıştı.

ŞU ANDA SALİHLİ'DE CEPHEDE OLMAYI NE KADAR İSTERDİM. NEME GEREK BENİM ANKARA!.. YOZGATTAN BANA NE!.. BİR KÜÇÜK İSYANI BİLE BASTIRMAKTAN ACİZLER!

Birden bir öksürük krizi ile sarsıldı. Hemen ağzına dayadığı mendil yer yer kana bulanmıştı.

KUMANDANIM!

ÖNEMLİ DEĞİL, KORKMA!

ÖHHÖ
ÖHHÖ
ÖHHÖ

Günlerdir, aralıksız dağ-bayır kovalamaca, çarpışma, ETHEM'in zaten hasta olan ciğerlerinde kanama yapmıştı. Kuşetini indirdiler. Yüzüstü uzandı. Derin bir uykuya daldı. O kadar yorgundu ki rüya bile göremedi...(*)

(*) Bulabildiğim belgelerin hiçbiri Çerkez ETHEM'in rahatsızlığının akciğer veremi mi, yoksa miğde ülseri mi olduğu hakkında açık bir tanım yapmıyor. Bu konuya ben de bir açıklık getiremeyeceğim için üzgünüm. S.Y.

KUMANDANIM ANKARA'YA GELİYORUZ!

ANKARA MI? HMMM!

Yüzünü yıkayıp traşını olan
Çerkez ETHEM, emir erinin
yardımıyla giyindi...

...hemen çatışmaya girecekmış gibi kuşandı...
başını çattı.

Seferi hallerde yanından hiç ayırmadığı
İngiliz filintasını sol eline alıp vagonun
sahanlığında görüldüğü an istasyonda bir
alıştır koptu.

Birden gözleri faltaşı gibi
açıldı Çerkez ETHEM'in.

Astragan kalpaklı, orta boylu, çakmak
çakmak bakışlı bir kollarını iki yana açmış
onu kucalamaya geliyordu. Hemen tanıdı...

Çerkez ETHEM hiç beklemediği bu olağanüstü karşılamaдан şaşkına dönmüştü. MUSTAFA KEMAL Paşa'yla kucaklaşması İstasyonda bulunanlar üstünde büyük heyecan yaratmıştı.

FEVZİ Paşa ve İSMET Bey'lerle el sıkışıp tanıştıktan sonra, sıra Çerkez YUSUF İZZET Paşa'ya gelince, eğilip elini öperek Çerkez ETHEM gönülleri bir kez daha fethetti...

İstasyondaki büyük törenden sonra "REİS PAŞA" ETHEM Bey'i otomobiline aldı. Ona sağında yer verdi. Arkadaki otomobilde FEVZİ Paşa ile İSMET Bey bulunuyorlardı.

Birkaç otomobillik katile MUSTAFA KEMAL Paşa'nın çalışma ve barınma yeri olan Ziraat Mektebi'ne varınca hemen "Paşa"nın birinci kattaki büyük çalışma odasına kapandılar. İlk sözü İSMET Bey aldı...

ETHEM BEY, BİLİYORUM YORGUNSUNUZ. AMMA ZİYARETÇİLER ÜŞÜŞMEYEN HEMEN KONUYA GİRELİM!

ELBETTE HEPİMİZİN İLK AMACI, VATANI YUNAN İŞGALİNDEN KURTARMAKTIR. FAKAT YOZGAT İSYANI BİR ANDA ÖN PLANA ÇIKMIŞTIR! ŞUNU ÜZÜLEREK İTİRAF ETMEK ZORUNDAYIM Kİ BU İSYANI BASTIRACAK GÜCÜMÜZ YOK! FAKAT SİZİN BİRLİKLERİNİZ BUNU BAŞARABİLİR.

İSMET Bey, uzun konuşmasını bitirince, MUSTAFA KEMAL Paşa gözlerini Çerkez ETHEM'e dikti. Heyecanını belli etmemeye çalışarak vereceği cevabı bekliyordu.

Çerkez ETHEM, ikisi paşa, biri albay olan üç ünlü ve kıdemli kurmay subayı çatlatırcasına, konuya bambaşka bir yerden girmiş hiç sakinmadan konuşmaya başlamıştı.

HAYRET EDİYORUM. SİVAS'TA HEY'ET-İ TEMSİLİYE, ANKARADA MİLLET MECLİSİ SIFATIYLA BİR YILDAN FAZLADIR TOPLANIP DURUYORSUNUZ. NEDEN KENDİNİZİ KORUYACAK BİR KUYYET OLUŞTURAMADINIZ? HELE CEPHELERE, NEDEN EN UFAK BİR YARDIMDA BULUNMADINIZ?

Osmanlı İmparatorluğunun son Harbiye Nazırlarından FEVZİ Paşa mosmor olmuştu. Çanakkale'de 100.000 kişilik ordulara kumanda etmiş, Suriye'de Yıldırım Orduları Grubu'nu Alman Paşası Liman Von SANDERS'ten devralıp Osmanlı'nın son başarılı savaşlarını vermiş, şimdi de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin başkanı olan MUSTAFA KEMAL Paşa'nın rengi sigara tablasındaki külden daha soluk bir renk almıştı

ETHEM'in, TEŞKİLAT-I MAHSUSA'dan amiri olan Kuşçubağızade EŞREF Bey'in sözlerini anımsadı: "ETHEM, cesurdur, çalışkandır, terbiyelidir. Amma... Cahildir. Fazla yüzverilirse yolunu şaşıabilir."

Çerkez ETHEM hiçbir şeyin farkında olmaksınız, yersiz, zamansız, haksız konuşmasını sürdürüyordu.

ANADOLU'NUN ORTASINDA HIÇBİR YABANCI DEVLETEN YARDIM ALMAYAN BASİT BİR YOZGAT İSYANINI BİLE BASTIRMAKTAN ACİZSİNİZ!

BİZİM GÖREVİMİZİN- İPTE ADAM SALLANDIRARAK, VALİ ÇOCUKLARINI DAĞA KALDIRIP CAN BEDELİ ALARAK ÇETELER KURMAK DEĞİL, YEPYENİ ÇAĞDAŞ BİR TÜRK DEVLETİ KURMAK OLDUĞUNU BU ÇOCUĞA NASIL ANLATMALI ŞİMDİ?

ANLADIĞIM ŞUDUR Kİ, BAŞINDAN
BERİ DURUMU KAVRAYAMADINIZ! YA
DA ŞAHSİ ÖNEMSİZ İŞLERLE
MEŞGULSÜNÜZ. YAPTIĞINIZ KON-
FERANSLARLA BİLDİRİLERLE HERŞEY
OLUP BİTECEK SANDINIZ HERHALDE!
ALDANDINIZ TABİİ!

MUSTAFA KEMAL Paşa hiç sesini
çıkarmadan dinliyordu. Eski
İTTİHATÇI'ların dediğine göre; "BİR
SELANIKLI'NIN HEP SUSMASI
HAYRA ALAMET SAYILMAZMIŞ."
Çerkez ETHEM hiçbir zaman üst
düzeyde bir İTTİHATÇI olmadığı için
bu deymi bilmiyor ve "paşa"nın
kafasında ne fırtınalar
kopardığından habersiz,
veryansın ediyordu...

Sonra gene ayakları yerden kesiliyor,
havalanıyordu.

PEKÂLA! BEN BU İSYAN
MESELESİNİ, EMRİNİZ ÜZRE,
HALLEDECEĞİM!

YALNIZ...

...BEN İSYANI BASTIRIP
DÖNÜNCEYE KADAR YUNAN
CEPHESİNİN SORUMLULUĞUNU
ÜÇÜNÜZDEN BİRİNİN ÜSTÜNE ALMASI
GEREK. HEM DE ŞAHSEN SALİHLİ'DE
BULUNMAK VE CEPHE KUMANDANI ALİ
FUAT PAŞA'NIN EMRİ ALTINDA OLMAK
ŞARTIYLA! (*)

(*) Kendi "Hatıraları"ndan.

Arada bir terbiyeli
olmaya da
çalışıyordu.

AF BUYURUN!
BU ACI SÖZLERDEN
MURADIM, BÖYLE
GAFLETLER BİR DAHA
TEKRARLANMASIN DİYE!

Bu kez, MUSTAFA KEMAL Paşa Çerkez ETHEM'i durdurdu...

SALİHLİ CEPHESİ
KONUSUNDA ENDİŞE
DUYMAKTA HAKLISINIZ,
ETHEM BEY. FAKAT
MERAK ETMEYİN!

YOKLUĞUNUZ SÜRESİNCE İZMİR
BÖLGESİNİN DENETİM GÖREVİNİ
FEYZİ PAŞA HAZRETLERİ KABUL
BUYURURLARSA...

ŞEREF DUYARIM!

ETHEM BEY, YOZGAT İSYANINI
BEŞ-ON GÜN İÇİNDE BASTIRA-
CAĞINIZA İNANIYORUM.

BİZİM BUGÜNE KADAR FAZLA BİR
ŞEY YAPAMAMIŞ OLMAMIZI
ELEŞTİRMEKTE HAKSIZ DEĞİLSİNİZ.
FAKAT, BİRLİKTE ÇALIŞTIĞIMIZ
ARKADAŞLAR İÇİNDE NE KADAR
KARARSIZ, ÜRKEK, SORUMSUZ VE
HATTA BOZGUNCU KİMSELER
OLDUĞUNDAN HABERİNİZ YOK!

MİLLETVEKİLLERİ İÇİNDE KALBEN
İSTANBUL HÜKÜMETİNE VE HALİFEYE
BAĞLI OLANLAR VAR. BUNLAR ARTIK
GEÇERLİLİĞİ KALMAMIŞ ESKİ
YASALARIN DEĞİŞMESİNİ İSTEMİYOR-
LAR. VATAN HAINLİĞİ KANUNUNU
KABUL ETTİRİNCESİYE KADAR
GÖBEĞİMİZ ÇATLADI. ASKER
TOPLUYORUZ, İSTANBUL
HÜKÜMETİ BİR FETVA ÇIKARIYOR,
"ASKERLİK KALKTI" DİYOR,
ASKER ORDUYU BIRAKIP
KÖYÜNE KAÇIYOR!

Gizli görüşme hemen hemen bitmişti. İSMET Bey, kendi yazdığı bir telgrafi imzalaması için Çerkez ETHEM'e uzattı. Çok sevinçliydi.

Bu sırada kapı açılmış, yüzü açık fakat
karalar giymiş bir hanım içeri girmişti.
Yanında, gözlüklü, efendiden bir bey vardı.

HALİDE EDİP'le eşi ADNAN (Adivar) Bey biraz oturup gitmişlerdi... FEVZİ Paşa bürosuna dönmüş, İSMET Bey, Çerkez ETHEM'in küçük abisi TEVFIK Bey'i alıp yandaki harita odasında isyan bölgesini incelemeye davet etmişti... MUSTAFA KEMAL Paşa başbaşa kaldığı ETHEM Bey'e ne büyük sıkıntılar içinde çalıştığını anlatırken yaveri odaya girdi...

Ziraat Mektebi'ndeki "Reis Paşa"nın karargahından otomobillerle Meclis'e hareket edildi. Öndeki otomobilde MUSTAFA KEMAL Paşa ile son günlerin milli kahramanı Çerkez ETHEM'i yan yana gören halk büyük sevinç ve sevgi gösterisinde bulunuyordu...

Heyecan dolu sevgi gösterileri Meclis içine girildiğinde görülmemiş bir biçim aldı. Bütün milletvekilleri Çerkez ETHEM'i ayakta alkışlıyor, "YAŞASIN MÜNCİİ MİLLET!" diye bağırıyorlardı. (*)

(*) Müncii millet: Milletin kurtarıcısı.

Çerkez ETHEM şaşırmış kalmıştı. "SAĞ OLUN!" "ESTAĞFURULLAH!", "SİZ SAĞ OLUN!" falan gibi bir şeyler söylemeye çalışıyordu amma, alkış seslerinden, bağırışmalardan kendi sesini kendisi bile duymuyordu...

Çerkez ETHEM'in Meclis'e getirdiği coşkudan MUSTAFA KEMAL Paşa pek memnundu. Artık bazı ürkek milletvekilleri "SONUCU OLMAYAN BİR MACERAYA MI ATILDIK ACABA?" diye düşünmezlerdi.

ETHEM'in iki ağabeyi Saruhan milletvekili REŞİT ve TEYFİK Bey'lerin keyfine hiç diyecek yoktu.

Vatanı 3 kardeş kurtarıyordu. İşte isbatı; Meclis'in alkışları!.. İlerde bu hizmetin bedelini elbette çatır çatır alırlardı!..

Meclisin tavanlarında yankılanan alkışlar o güne kadar, deli-dolu, amma haddini bilen bir başçavuş olan Çerkez ETHEM'in küçük dünyasını allak-bullak etmişti. Daha sonra geçtiği dinleyici locasında ağabeyleriyle oturumu izlerken aklı başka yerlerdeydi.

ETHEM AKLINI BAŞINA TOPLA!
GÜN SENİN GÜNÜNÜ! YOZGAT İSYANI
DÖNÜŞÜNDE SENİN İÇİN... ABİLERİN
İÇİN YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR.
BUNU BİL VE ÇOK İYİ
DEĞERLENDİRMEYE BAK!

Kütahya'da, yeni Batı Cephesi Kumandanı ALİ FUAT Paşa, Ankara'da olanları duymuş, son derece telaşlanmıştı.

AH AH AH!..
NE YAPTINIZ
EFENDİLERİ!..
ETHEM'E YAZIK
ETTİNİZ!

ETHEM, BASİT BİR HALK
ÇOCUĞUDUR, ONU BÖYLE
ŞİMARTMAK ÇOK YANLIŞ!

BANA DANIŞMADAN ONU
BİRLİKLERİYLE ACELE
ANKARA'YA ÇAĞIRMAK...
MECLİSE SOKMAK... BUNU KİM
AKIL ETMİŞ OLABİLİR?..

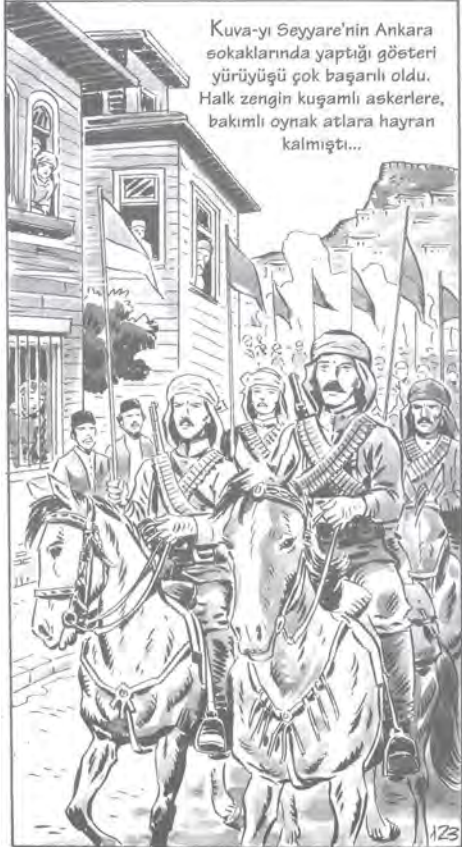
ALİ FUAT Paşa ETHEM'i
iyi tanıyordu. Onun için,
ilerde ne sorunlar
çıkabileceğini kestirebiliyordu...

YOZGAT İSYANINI BASTIRMAYA
ETHEM TEK BAŞINA
GÖNDERİLMEMELİ İDİ... BİR ORDU
KUMANDANI EMRİNDE GÖREV
ALMASI ÇOK DAHA DOĞRU OLURDU.

HANGİ ORDU KUMANDANI!..
ETHEM'İN AĞABEYLERİ DAHA
ŞİMDİDEN YÜKSEK RÜTBELİ SUBAY-
LAR HAKKINDA AŞAĞILAYICI LAFLAR
ETMEYE BAŞLAMISLAR. BÖYLE KRİTİK
BİR ANDA KUMANDANLARIMLA
ÇERKEZ ETHEM'i AYNI KEFEYE
KOYMAM!

Kuva-yı Seyyare'nin Ankara
sokaklarında yaptığı gösteri
yürüyüşü çok başarılı oldu.
Halk zengin kuşamlı askerlere,
bakımlı oynak atlara hayran
kalmıştı...

MUSTAFA KEMAL Paşa, ETHEM Bey'i kendi kaldığı Ziraat Mektebi'nin üst katında kendi odası karşısındaki odada ağırladı. ETHEM Bey, akıldan bile geçirmedeği bu incelikten son derece şaşkın ve mahcuptu.

PAŞA HAZRETLERİ, AĞABEYİM REŞİT BEY BENİM İÇİN HACI ŞÜKRÜ BEY'İN EVİNDE YER HAZIRLATMIŞ. İZİN VERİN, ORADA KALAYIM. SİZİ DE RAHATSIZ ETMİŞ OLMAM.

HAYIR HAYIR! BURADA KALIRSANIZ FIRSAT BULDUKÇA MEMLEKET İŞLERİNİ DE KONUŞMUŞ OLURUZ.

Ertesi gün, "Reis Paşa"nın emrine verdiği özel otomobiliyle önce istasyona gidip Eskişehir'den gelen birlikleri denetleyen Çerkez ETHEM...

DİKTATÖR OLMA YOLUNDA!

KİMSENİN SÖZÜNÜ DİNLEMİYOR!

...daha sonra, Meclis'te kendisine ayrılan odada REŞİT abisinin tanıştığı milletvekillerini dinledi. Hepsi "Paşa"dan yana çok dolu idiler. Güçlü birinin ona "DUR!" demesi gerektiğini söylüyorlardı.

Meclis'teki ateşli tartışmalar, millet vekillerinin konulara hakimiyeti ve düşüncelerini cesaretle savunmalarını ETHEM Bey'i çok şaşırtmıştı...

MECLİS'TE SORUNLARIN BÖYLESİNE HEYECANLA TARTIŞILDIĞINI HIÇ SANMIYORDUM DOĞRUSU!

BU BİR ŞEY DEĞİLİ BAZAN SİLLE-TOKAT BİRBİRLERİNE GİRERLER TABANCALAR BİÇAKLAR ÇEKİLİR!

HALİDE EDİP HANIM, Keçiören'deki, tek katlı, güzel döşenmiş bağ evinde Kuva-yı Seyyare Kumandanı onuruna bir akşam yemeği vermişti. Yemeğe MUSTAFA KEMAL Paşa, FEVZİ Paşa, İSMET Bey ve HAMDULLAH SUPHİ Bey'le REŞİT Bey de çağırılmışlardı.

İsyancı bölgelerde bir ölüm rüzgarı gibi esen Çerkez ETHEM bu kadını aydınlar sofrasında utana sıkıla konuşmaya çalışıyordu.

Çerkez ETHEM'in sıkıldığını anlayan HAMDULLAH SUPHİ (Tanrıöver) Bey lafa karıştı... (*)

BU "ÇERKEZ" SÖZÜ NEREDEN GELİYOR, BİLİYOR MUSUNUZ? "ÇER" ASKER DEMEKTİR. "KES"DE "TOPLUCA" "HERKES" ANLAMINA GELİR!

(*) Türk Ocakları Başkanı ve Saruhan (Manisa) m. vekili.

MUSTAFA KEMAL Paşa,

"Fırsat buldukça
konuşuruz!" demişti amma,
işleri çok yoğundu...

Çerkez ETHEM de Meclis'te
kendisine ayrılan odasına
gidiyor, milletvekilleriyle
görüşüyorlardı.

İkinci gün kendisini ziyarete
gelenlerin başında Çerkez
asıllı YUSUF İZZET Paşa
vardı.

Kuva-yı Seyyare'nin tüm birliklerinin
Ankara'da toplanmasına çalışırken
Yozgat'ta isyancılar gün güne
güçleniyorlardı.

KOYUN
VERGİSİNİ 45
KURUŞA
ÇIKARACAK-
LARI

Çapanoğlu CELÂL ve kardeşi EDİP,
yoksul halkın yalnız din duygularını
değil, geçim sıkıntısını da kötü
amaçlarına alet ediyorlardı...

Çapanoğulları CELAL ve EDİP kardeşler Yozgat'ta büyük saygınlığı olan bir ailedendiler. Halk onlara kolayca kanıyordu.

Yozgat isyanı hızla yayılıyordu. Yıldızeli'nde posta nakliyatı işinde iflas eden Postacı NAZİM kurtuluşu isyanda bulmuş, Düzce-Bolu isyanlarından sağ kalan birkaç çapulcuyla padişahın fetva ve bildirilerini dağıtıyordu.

Çapanoğulları isyanı genişletmek için Yozgat'ta bir at yarışı düzenlediler. Bu bahaneyle komşu kasabalardan gelen tanınmış kişilerle toplanıp onların da isyana katılmalarını sağladılar.

MUSTAFA KEMAL Paşa, birçok gerici hacılara hocalara karşılık, "yeniden kuruluş" davasına inanmış, ileri görüşlü, aydınlık kafalı din adamlarına güveniyor, onlardan yardım istemeyi de ihmal etmiyordu.

YILDIZELİ VE ZİLE'DEKİ ALEVİLERİ BİZDEN YANA ÇEKMEK İÇİN, ALEVİ DEDESİ ÇELEBİ EFENDİ'DEN BİR ŞEYLER YAPMASINI İSTEYELİM İSMET BEY! (*)

(*) Çelebi Efendi Millet Meclisi üyesiydi.

Aynı gün...

MUCUR ASKERLİK DAİRESİ BAŞKAN'INDAN YANIT GELDİ. BEKTAŞİ ŞEYHİ ÇELEBİ EFENDİ HASTAYMIŞ, YATIYORMUŞ. ONDAN HAYIR YOK!

GERÇEKTEN HASTA OLUP OLMADIĞINI BİLMİYİ NE KADAR İSTERDİM!

Taa Erzurum'daki 15'inci Kolordu'dan KARABEKİR Paşa'dan bile yardım isteniyordu.

"...ÖNÜMÜZDEKİ GÜNLERDE YILDIZELİ KASABASINI BASACAKLARI HABERİNİ ALDIK. SİZİN BÖLGENİZDEN SÜVARİ BİRLİKLERİNE İHTİYAÇ DUYULABİLİR. EMİR VE YARDIMINIZI RİCA EDERİM... İSMET

Ayaklanma bölgesine gönderilen birlikler çok zayıf kalıyorlardı.

SULUSARAY'DA BİR TABURU DAĞITTIK! SİLAHLARINI MAKİNELİ TÜFEKLERİNİ ELEGEÇİRDİK!

ÇAMLIBEL MÜFREZESİ TÜMÜYLE ESİR ALINDI!

ANKARA SON GÜNLERİNİ YAŞIYOR! YAŞASIN PADİŞAHIMIZI!

Bu sırada REŞİT Bey Çerkez ETHEM'in abisi olmanın tadını çıkartıyor çevresine doluşan ETHEM hayranlarına uzun nutuklar çekiyordu.

EFENDİLER! DÜZENLİ DEVLET ORDUSU DÖNEMİ BİTMİŞTİR. MİLLİ MÜFREZELER İLE YAPILAN ÇETE SAVAŞLARINDA ÇOK İYİ SONUÇLAR ALINIYOR, GÖRÜYORSUNUZ! BENCE MİLLİ ORDU KURMA ÇABALARIMIZ BOŞUNADIR!

İpe sapa gelmez düşüncelerini Meclis kürsüsünden bile açıklamakta hiçbir sakınca görmüyordu.

BİZ MEBUS ÜYELERİ BURADA TOPLANMIŞ NE YAPIYORUZ SANKİ? BIRAKALIM, HÜKÜMET KENDİ KENDİNE ÇALIŞSIN, İŞLERİ YÜRÜTSÜN. BAŞLARINA BİRER ADAM KOYALIM. ONLARI DENETLESİNLER. BİZLER DE SİLAHA SARILIP CEPHELERE GİDELİM, ÇARPIŞMALARA KUMANDA EDELİM.

Reşit Bey, İstanbul Harp Okulu'ndan MUSTAFA KEMAL'den bir yıl önce yüzbaşı olarak mezun olmuştu. İTTİHAD VE TERAKKİ Partisi'ne girmiş, politikaya bulaşmıştı. Trablusgarp'ta MUSTAFA KEMAL'in Derne cephesinde sol kanat kumandanı olarak çarpışmıştı. Askerliği zayıf, çenesi kuvvetli olduğu için ENVER Bey onu Arap kabile şeflerine sözcü olarak göndererek yararlanmıştı.

Bunca tecrübesine rağmen REŞİT Bey, bir "Devlet Düzeni" nedir?.. Meclis ne işe yarar?.. Nasıl çalışır?.. bunlardan haberi yoktu. Zaten Çerkez ETHEM'de "hatıralar"nda küçük abisi TEVFIK Bey'i över, REŞİT Bey'in "hiç okumadığını" söyler.

REŞİT Bey'in gayretleri meyvasını vermeye başlamış, Meclis "MİLİSİ"ler ve "DÜZENLİ ORDUCU"lar diye ikiye ayrılmıştı.

Çerkez ETHEM'in Hafız REŞAT Efendi'ye yazdığını söylediği söylenen "hatıraları"nda ETHEM Bey, büyük abisi REŞİT Bey için: "...sınıf birinciliği okul beşinciliği gibi göze çarpan bir başarısı hiç olmamıştır. Okumayı sevmezdi. Öyle sır verilecek biri değildi... Çünkü ağzında bakla islanmazdı" der. Küçük abisi TEVFIK Bey içinse: "Okumayı sevmeyi... Hele askerlikle ilgili kitaplara çok düşkünlü. Politikayla hiç ilgilenmezdi" diye övgüyle söz eder.

..."DÜZENLİ ORDU"dan yana olanlar, bu sakat anlayışa şiddetle karşı çıkıyorlardı...

Çerkez asıllı
YUSUF İZZET
Paşa gibi...

DÜZENLİ ORDU KURULUNCAYA KADAR KUVA-Yİ MİLLİYE İLE ÇETE SAVAŞLARI İLE DÜŞMANA KARŞI ÇIKMAMIZI İSTİYENLERİN BAŞINDA MUSTAFA KEMAL PAŞA GELİR. AMMA, DÜZENLİ YUNAN ORDUSUNA KARŞI KALICI BİR ZAFER İSTİYORSAK BİZİM DE KENDİ ORDUMUZU KURMAMIZ ZORUNLUDUR!

Meclis: "MİLİS Mİ?", "DÜZENLİ ORDU MU?" kavgası yaparken Adana'da Fransız işgalcilerle işbirliği yapan Ermeni geteciler 50 Türk'ü katlediyorlardı... 12 Haz. 1920

Çerkez ETHEM'in birlikleri Ankara'da toplanmış, Yozgat'a yürümeye hazır hale gelmişti. Aynı günler MUSTAFA KEMAL Paşa, bir sürü karmaşık konuya çözüm bulmaya çalışıyordu.

ÇOK ÖNEMLİ BİR
KONUDA
GÖRÜŞECEKTİMİ
REİS PAŞA HALEN
MEŞGUL MÜ?

EVETİ MOSKOVA'DAN
CEMAL PAŞA'DAN MEKTUP
ALDI. RUS HARİCİYE VEKİLİ
ÇİÇERİN'E MEKTUP YAZIYOR.
SONRA DA SADRAZAMA BİR...

MİLLÎ SAVUNMA VEKİLİ FEVZİ PAŞA...

YUNAN CEPHESİNDEN BİR
KAYGINIZ OLMASIN ETHEM
BEYİ YENİ BİR SALDIRI İÇİN
HİÇBİR BELİRTİ YOK.
YOZGATTA İSYANCILARI
TEDİPTEN BAŞKA ŞEYE
AKLINIZI YORMAYINI! (*)

(*) Tedip:
Bastırmak.

AH, PAŞAM AH...
YUNAN'IN NASIL
SAVAŞTIĞINDAN
HABERİNİZ YOK!

ONLAR ÇETE GİBİ ANSİZİN
SALDIRIR. AMMA BUNU SİZE
ANLATMAYA KALKSAM, AYIP OLUR,
ADIM SAYGISIZA ÇIKAR!

20 Haziran 1920... Çerkez
ETHEM, Yozgat'a harekete karar verdi.

ERKAN-I HARBİYE REİSİMİZ
İSMET BEY YOZGAT HAREKATINDA
SİZE YARARLI OLACAK BİLGİLERİ BİR
RAPOR OLARAK HAZIRLAMISIZ.

AMMA SİZ GENE DE
TEDBİRLİ BULUNUN ETHEM
BEY!

Çerkez ETHEM birliklerinin Ankara'dan ayrılışı çok gösterişli oldu. Halk Kuva-yı Seyyare'nin geçeceği yolları iki yanlı doldurmuş, oynak atlar üstündeki gürbüz, yağız atlıları küçük bayraklarla selamlayarak yolcu ediyordu. Meclis üyeleri bile şehrin çıkış kapısına kadar gelmişlerdi. Yozgat isyanını bastırmakla görevli Kuva-yı Tedbiye Umum Kumandanı ETHEM Bey'in emrinde 70 subay, 2100 asker, 1300 at, 8 ağır makineli tüfek ve bir dağ bataryası (4 top) bulunuyordu.

EN İYİSİ, ORDU YERİNE MİLİS KUVVETLERİNİ ARTIRMAK. GEÇTİKLERİ YERDE KASIRGA GİBİ ESİYORLAR. OYSA ORDU BİR ŞEY YAPAMIYOR.

BİLMEYEN KONUŞMA HEMŞERİMİ

SUBAYLAR KANUN-NİZAM ADAMI OLDUKLARI İÇİN ASIP KESEMEZLER. HALK ÜZERİNDE KORKU SALAMAZLAR. GÖREV SONUNDA YAĞMA YAPMA ŞANSLARI DA YOKTUR!

Halkın "YAŞAI", "VAROLU", "ALLAH BAĞIŞLASINI" çığlıkları arasında ETHEM Bey'in, Bnb. Çolak İBRAHİM Bey'le takviyeli ordusu Ankara'dan ayrıldı.

Çerkez ETHEM, Ankara'da konuşulan tek konu olmuştunu
neredeyse.

NASIL HEYBETLİYDİ DEĞİL
Mİ? ASLAN GİBİ MAŞALLAH!
ALLAH MİLLETİMİZE
BAĞIŞLASINI!

ÖYLE GÖRÜNDÜĞÜ-
NE BAKMA! CİĞERLE-
RİNDEN HASTAYMIŞ.

BELKİ DE BU
YÜZDEN ACIMASIZ
VE SİNİRLİ!

BAŞARISININ TEMELİNDE BU
ZALİMLİĞİNİN BÜYÜK
PAYI VAR. EN KÜÇÜK
SUÇUN CEZASI
ASILMAK.

AMMA İYİ ÇARPIŞTINSA,
KENDİNİ TEHLİKEYE ATTINSA,
KURTARILAN ŞEHRİN
YAĞMASINDA EN GÜZEL PARÇA
DA SENİN OLUYOR!

İŞTE, BUNUN İÇİN
DÜZENLİ ORDU KURULA-
MIYOR! FIRSATINI
BULAN, ORDUDAN KAÇIP
ETHEM'İN MÜFREZELE-
RİNE KATILIYOR. EN
BÜYÜK MİSİL KUVVETİ
ETHEM'DE!

ASKERE 30, SUBAYA 50 LIRA
AYLIK VERİYORMUŞ. BUNU
BİZİM DEVLETİMİZİN
VERMESİNE İMKAN YOK!

DEĞİL BİZİM BÜTÇE,
İNGİLTERE'NİN BİLE
HAZİNESİ BÖYLE BİR
YÜKÜ KALDIRAMAZ!

BU İSYANLAR ETHEM'LE KARDEŞLERİNE
YARADI. ORDU GÖZDEN DÜŞERKEN ONLAR
İTİBAR KAZANDILAR!

OYSA, ETHEM'LE BİRLİKTE
ÇARPIŞMALARDA BULUNAN
61. TÜMEN KUMANDANI ALBAY
İZZETTİN(*) NE DİYOR: KUYE-İ
SEYYARE KUMANDANLARI
KENDİLİKLERİNDEN SALDIRIYA GEÇERLER.
BAŞARAMAYINCA GENE KİMSEYE HABER
VERMEDEN KAÇARLAR. BUNLARLA OMUZ
OMUZA VERİLİP DÜŞMANA KARŞI ÇIKILAMAZ.

133

(*) Orgeneral İZZETTİN ÇALIŞLAR.

Yol boyu, subayları, kurmaylarıyla taktik konuşmaları yapan
ETHEM Bey onlara heveslendirici sözler ediyordu.

ÜSTÜMÜZE VAZİFE
OLMAYAN BU İŞE BİZİ NE
DİYE SÜRÜYORLAR!
KIZANLAR BU KEZ PEK
İSTEKLİ DEĞİLLER!

ONLARA, ÇAPANOĞULLARININ ÇOK
ZENGİN OLDUKLARINI SÖYLEYELİM.
İSYAN BASTIRILINCA TÜM MALLARI
ERAT ARASINDA PAYLAŞILACAK!

Aynı gün, Ankara'dan Yozgat'a
doğru birisi daha... hem de
çatılcılarına... at koşturuyordu.

ÇILDIRMIŞ BU
ADAMLARI!

Bu arada, Antep'ten bulabildiği kadar atlıyla
İsyancılar üstüne yürüme emri alan KILIÇ ALI, daha
Yozgat'a varmadan Çapanoğlu CELAL'den asap
bozucu bir mektup almıştı.

"HALİFE ORDUSUNUN AMACI MUSTAFA KEMAL
VE 7 ARKADAŞINI YAKALAMAKTIR. BUNU
YAPACAK GÜÇTEYİZ! KIRŞEHİR ÜZERİNDEN
ANKARA'YA YÜRÜYECEĞİZ!" DİYOR!

Ankara'dan tek başına yola çıkan esrarengiz atlı, birkaç at değiştirerek Yozgat'ta ÇAPANOGULLARI'nın karargahına varmıştı.

Çapanoğulları'nın içine büyük bir korku düşmüştü...

ÇERKEZ ETHEM'İN ÖNÜNDE
KİMSE DURAMAZ!

EYETİ ANKARA'YA BAĞLI EN
GÜÇLÜ ASKERİ BİRLİKLER
ONUN İYİ YETİŞTİRİLMİŞ
MÜFREZELERİ! BİLDİKLERİ
TEK ŞEY: SAVAŞMAK!

Çerkez ETHEM'in Yozgat önlrine geldiği haberi
hemen yayılmıştı.

ÇERKEZ ETHEM'E, MUSTAFA
KEMAL PAŞA'NIN PADİŞAHA
KARŞI AYAKLANDIĞINI, DİNİN
ELDEN GİTTİĞİNİ BİRİSİ
ANLATSA...

DELİ MİSİNİ O, PADİŞAHA;
"padişahsan gel, orduların
başına geç, düşmanı vatandan
kovi" DİYE MEKTUP YAZMIŞ
ADAMI DAMAD FERİD PAŞA'YI
DA ÖLÜMLE TEHDİD ETMİŞTİ.

ESKİ BAHRIYE NAZIRI,
HAMİDİYE KAHRAMANI RAUF
BEY'İN ÖĞÜDÜYLE KEMALİST
OLDUĞU İÇİN ONU ARTIK KİMSE
YOLUNDAN DÖNDÜREMEZ!
ÇERKEZ RAUF BEY NEREDEYSE
ÇERKEZ ETHEM DE ORADADIR!

20 Haziran'da Ankara'dan ayrıldıktan sonra, önlrine
çikan ufak asi topluluklarını dağıtarak 23 Haziran sabahı
Yozgat kapılarına dayanan Kuva-yı Tedbiye Birliği, gün
ağarıken şiddetli bir top ateşle karşılaştı. Çerkez
ETHEM'in gelişi önceden haber alındığı için asiler çok
güzel mevzilenme fırsatı bulmuşlardı.

Top ateşi sırası ETHEM kuvvetlerine gelmişti. Cepheden birkaç şaşırtma atışı yapılırken...

İLERİİİ!

...şehrin güney yönünden yalın-kılıç saldırıya geçildi...

AKDAĞMADENİ'NE DOĞRU KAÇIYORLARI! ÖNLERİNİ KESİNİ!

O güne kadar kolay başarılarla alışmış asiller beklenmedik yerlerden gelen ataklar karşısında kısa zamanda bozulup dağıldılar.

Çerkez ETHEM, "yılanın başını" ezmek için seçkin süvari bölümünün başında Çapanoğulları'nın karargahına daldı.

BENİ TAKİB EDİNİ!

İşyanın elebaşlarının karargah olarak kullandıkları bağ evini önce el bombalarıyla hallaç pamuğu gibi dağıttılar.

Çatışmayı yönetenlerden bazıları sağ yakalanmıştı.

DÜZCE İSYANINDA
AFFETTİĞİNİZ ABAZA RIFAT
BEY'İ DE YAKALADIK, KUMAN-
DANIM! "BEN ETTİM, SİZ
ETMEYİNİ" DİYOR!

İKİNCİ KEZ BAĞIŞLAMAMI
GÖTÜRÜNİ HAKLARINDA
DİVAN-I HARP KARAR
VERİRİ

Divan-ı Harp hemen o gün kuruldu.
Suçlular hızla sorguya çekildi ve...
12 kişi daraağacını boyladı.
Divan-ı Harp Başkanı TEVFIK Bey'in
açıması yoktu.

...İHANET-İ
VATANİYYE
KANUNUNUN İLGİLİ
MADDESİNE
BİNAEN İDAMINA!

...İDAMINA!

...İDAMINA!

Çerkez ETHEM
de başka
konularda ateş
püskürüyordu.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN
"Sen bu rapora rağmen gene de
tedbirli ol!.. DEMEKTEN NEYİ
AMAÇLADIĞINI ŞİMDİ
ANLIYORUM!

ERKÂN-I
HARBİYE'NİN
RAPORUNA GÖRE
HAREKET ETSEYDİK
EĞER, ŞİMDİ
MAHVOLDUK!

"SİZE 300 ATI ISISI A
YARDIM EDECEK" DEDİĞİ
REFET BEY ÇORUM'DA
ZEYBEKLERİYLE SAKLANMIŞ
DURUYOR! KILIÇ ALI'NIN
MÜFREZESİ İLK ÇATIŞMADA
DAĞILMIŞ.

DOĞRU DÜRÜST DÖVÜŞEN TEK BİRLİK
CEMİL CAHİT (Toydemir) BEY'İN BİRLİĞİ!

Sorguya çekilenlerden Yozgat Mutasarrıfı ilginç şeyler anlatıyordu.

BİR İSYAN HAZIRLIĞI VAR DİYE ANKARA VALİSİNE BİLDİRİMİŞTİM. HATTA MECLİS BAŞKANLIĞI'NA BİLE YAZMIŞTİM. AMMA KİMSE İLGİLENMEDİ!

ETHEM! BU ANKARA VALİSİ BURAYA GELİP DİVAN-I HARP'DE İFADE VERECEK! BANA BUNU SAĞLAMALISINI!

MERAK ETME TEVFİK BEYİ GEREKİYORSA MECLİS REİSİNİ BİLE GETİRTİRİM!

Çerkez ETHEM'in Ankara valisi YAHYA GALİP Bey'i Yozgat'ta sorgulamak istemesi büyük gerginlik yaratmıştı.

OLMAZ, İSMET BEYİ ÇERKEZ ETHEM'İN DİVAN-I HARBİNE ÇIKMAK DEMEK İPE ÇEKİLMEK DEMEKTİR. YAHYA GALİP BEY DEĞERLİ HİZMETLERDE BULUNMUŞ, VATANSEVER BİR ÇALIŞMA ARKADAŞIMIZDIR!

"VALİ'YE HEMEN İŞTEN EL ÇEKTİRDİK" DİYE TEL ÇEKTİK, AMMA ETHEM BEY İLE DE "BURAYA GELECEK!" DİYOR.

"AĞIR HASTADIR, YOLCULUK YAPAMAZ" DİYE BİR RAPOR ALIP GÖNDERELİM.

Vali YAHYA GALİB olayı Millet Meclisi'nde heyecanla izleniyordu.

ÇERKEZ ETHEM
"YAHYA GALİB'İ
İSTERİMİ"
DİYORMUŞ.

REİS PAŞA DA
"VERMEMİ"
DİYORMUŞ!

BENCE ETHEM'İN DEDİĞİ OLUR.
ÇÜNKÜ SİLAH ONDA!

ETHEM, TEVFİK VE REŞİT BEYLER
ANKARA HÜKÜMETİ ÜZERİNDE NÜFUZ
DENEMESİNDE BULUNMAK İSTİYORLAR.
HERKESE "BİZ, MİLLET MECLİSİ'NDEN
BİLE ÜSTÜNÜZ!
DEMEK İSTİYORLAR!

İSYANLARI KISA
ZAMANDA BASTIR-
MAK BAŞLARINI
DÖNDÜRDÜ!

BANA REŞİT
BEY'İ BULUN!

ETHEM Bey'in
büyük abisi Çerkez
REŞİT Bey Yalova'da
kaplıcalarda
dinlenirken bulundu,
acele Ankara'ya
gelmesi istendi.

Ve ertesi gün...

REŞİT BEY ABİMİZDEN BİR
TEL: "HAKLI OLABİLİRSİNİZ
AMMA BU KONUYU ŞU NAZİK
GÜNLERDE ELE ALMAK BAZI
TATSIZ DURUMLAR
YARATABİLİR. BUNU DAHA
SONRAYA BIRAKALIM!"
DİYOR!

PEKÂLA, ÖYLE OLSUN! AMMA... ANKARA'YA
DÖNER DÖNMEZ, MİLLET MECLİSİ REİS'İNİ
MECLİSİN ÖN KAPISINA ASMAZSAM EĞER,
BANA DA... (*)

(*) Ç. ETHEM; "Hatıralar"ında, "BÖYLE BİR ŞEY SÖYLEMEDİM. İFTİRA!" der.

ANKARA'YA DÖNER DÖNMEZ
İLK İŞİM MECLİS REİSİNİ
MECLİS'İN ÖNÜNDE ASMAK
OLACAK :-

YOZGAT MEBUSU
SÜLEYMAN SİRRI BEY VE
ÖBÜR MEBUSLARIN ÖNÜNDE
SÖYLEMİŞ BUNU!

ŞİMDİLİK BİZ BUN-
LARI DUYMAMIŞ
OLALIM. HELE
İSYANLARI
BASTIRSINI!

Olay büyük ağabey REŞİT'i son derece
öfkeli ediyordu.

ŞU ETHEM'İN YAPTIĞI DENSİZLİĞE
BAKIN YAHU! BEN MECLİS'İN
YARISINDAN ÇOĞUNU BİZDEN YANA
ÇEVİRMİŞKEN O BİR SÖZÜYLE
BERBAT EDİYOR BİR ÇUVAL İNCİRİLİ.

AMAN REŞİT BEY, 2NCİ GRUBUN
BÜTÜN UMUDU ETHEM BEY'DE.
SİLAHLI KUVVETLERİN BAŞINA O
GEÇECEK. SİZ DE MİLLİ MÜDAFAA
(Savunma) VEKİLİ OL ACAKSINIZ!

NE OLUR, ETHEM BEY'E
SÖYLEYİN, MUSTAFA KEMAL
PAŞA'NIN ELİNE BÖYLE KOZLAR
VERMESİNİ!

(*) Meclis'te, muhalefet "2nci Grup" diye anılıyordu.

-142

Yozgat içinde, yarım günde duruma hakim olan Çerkez ETHEM sonucu Ankara'ya rapor edince Meclis Reisi ve milletvekilleri tarafından teşekkür ve tebrik yağmuruna tutulmuştu.

O günü şehirde dinlenerek geçiren Kuva-yı Seyyare, 200 atlıyı Yozgat'ta bırakıp, 24 Haziran sabahı isyancıların yeniden toplandığı Alaca kasabasına hareket etti.

ÇAPANOĞULLARINA
ANKARA'DAN BİR ATLI GELMİŞ,
KUVA-YI SEYYARE'NİN
YOZGAT'I BASACAĞINI HABER
VERMİŞ.

BU HAINLİĞİ YAPAN DA
VALİ YAHYA GALİP'DEN
BAŞKASI OLAMAZ!

ETME AĞAMI KIZIMIN ÇEHİZİ O!
KUVA-YI MİLLİYE'NİN İSTEDİĞİ
PARAYI VERDİK.

Şehirde kalan 200 atlı -başta ünlü çingene cellat İBRAHİM Çavuş olmak üzere- orduya yardım toplama bahanesiyle yağma ve soyguna başlamıştı.

Yozgat isyanına katıldığı halde Kuva-yı Seyyare yani Çerkez ETHEM- emrine 400 atlı vererek ipten kurtulan Dede GALİB'in oğlu GAZİ Bey de köylerden asker toplamaya kalkışınca Miralay REFET Bey buna karşı çıkmış, böylece Çerkez ETHEM'le ilk sürtüşmeyi başlatmıştı.

ORDU İÇİN ASKER TOPLAMAK
YALNIZ MECLİS'İN VE MİLLİ
MÜDAFAA'NIN İŞİDİR. ETHEM BEY
ASKER TOPLAYAMAZ. BU, DEVLET
İÇİNDE DEVLET OLMAKTIR!

ETHEM ve kardeşleri hakkında her zaman iyi konuşulmuyordu.

TEVFİK BEY, KUMANDANLARA
ÇOK KÖTÜ DAVRANIYOR,
HAKARETLER EDİYORMUŞ!

VALİLERE
EMİR VERİ-
YORMUŞ!

EMRİN YERİNE
GETİRİLMEMESİ
HALİNDE İDAMLA
TEHDİD EDİYORLARMİŞ.
(*)

(*) Nutuk'tan.

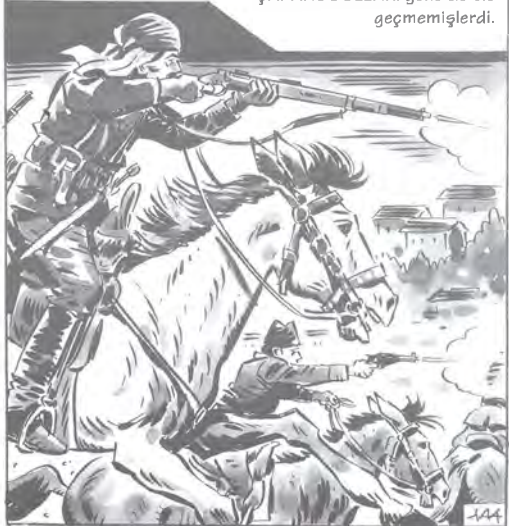
REŞİT BEY ARAYA GİRİP "ETME, EYLEME!"
DEMESEYİMİŞ, MUSTAFA KEMAL PAŞA'YI
DA YOZGAT DİVAN-I HARB'İ ÖNÜNE
ÇIKARACAKLARMİŞ. GÜYA, YOZGAT
İSYANININ BÜYÜMESİNDEN REİS PAŞA
SORUMLUŞMUŞ!

EYET! HALK MUTASARRIFI
ŞİKAYET ETMİŞ TE, O,
VALİYE TESİR EDİP YERİNDE
KALMASINI SAĞLAMİŞ!

Çerkez ETHEM'in 2000 kişilik "tedip"
(sindirme) kuvveti Alaca'ya vardığında
ortalık kararmıştı.

YÜRÜYÜŞE
DEVAM!
SESSİZCE
KASABAYI
KUŞATINI! ÇIKIŞ
YOLLARINI
TUTUN!

Ertesi sabah, önce top ateşiyle kasaba bir güzel
"dövüldü". Arkadan bir süvari hücumuyla Alaca bir uçtan
öbür uca geçildi. Asilerden çok azı canını kurtarabildi.
ÇAPANOĞULLARI gene de ele
geçmemişlerdi.

Alaca çatışması, CAPANOĞULLARI'ndan CELAL, EDİP, SALİH, HALİD ile AYNACIOĞULLARI ve Deli ÖMER çetelerinin bütün gayretlerine rağmen ancak 2 saat sürmüştü.

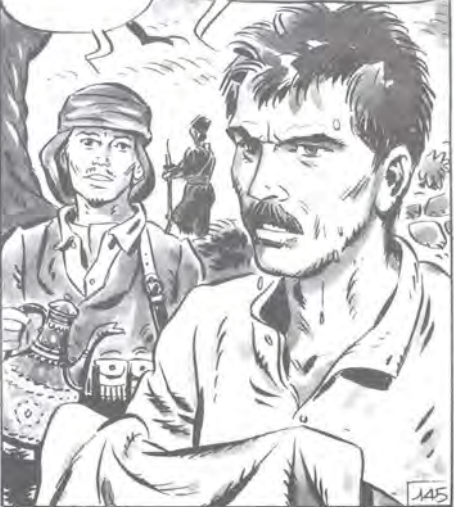
2 saat
sonra...

ALACA'YI ALDIK KUMANDANIM.
ASİLER ÇOK KAYIP VERDİLER.
BİR DOLU DA TOP, MAKİNELİ
TÜFEK BIRAKIP KAÇTILARI

GÜZELİ ALLAH
HEPİNİZDEN RAZI
OLSUN!

ASİLER BU KEZ
DE ARAPSEYF
VADİSİ'NDE
TOPLANMIŞLAR!

AKILLARINCA BİZİM DÖNÜŞ
YOLUMUZU KESECEKLER. O
BOĞAZI HEPSİNE MEZAR
EDECEĞİM!

Çerkez ETHEM hiç zaman geçirmeden
Arapseyf geçidine yürüdü...

BİLİYORUM, OLDUKÇA KAYBIMIZ
OLACAK AMMA BOĞAZA HEMEN
DALMAZSAK YOZGATA DÖNÜŞ
İMKANIMIZ KALMAYABİLİR!

TEVFIK Bey'in önerisini ETHEM Bey ve subayları hemen
onayladılar.

TOPAL İSMAİL 300
ATLIYLA, HIZLA GEÇİDE
GİRER, ONU İKİNCİ BÖLÜK
İZLER. PARTİ PEHLİVAN'LA
HALİL EFE SAĞ VE SOL
YANLARDAN BİR ÇEVİRME
YAPARAK ASİLERİN
ARKASINA DÜŞEBİLİRLERSE
HEPSİNİ KISKIVRAK
YAKALAMIŞ OLURUZ!

Topal İsmail Ağa'nın destekli
müfrezesi Arapseyf geçidine
yıldırım gibi daldı.

BAUMM
BAOUMM

TA-TA-TA

DAAN
DAAN

Gelen atlıları Çerkez ETHEM'in bütün
birlikleri zanneden ÇAPANOĞULLARI,
Damat FERİD hükümetinin verdiği en
yeni silahlarla geçidi yayılım ateşine
tuttular.

TOPAL İSMAİL, asilerin dikkatini üstüne çekip vadinin ağzında oyalarken (!) -bu "oyalama" çok yaman savaşçı kızanlarından nicesinin hayatına malolmuştu- öbür kuvvetler, yanlardan ve geriden saldırıp asileri tam bir kuşatmaya almışlardı.

Arapseyf Boğazı'ndaki kanlı çarpışma tam 4 saat sürdü. Asilerde bol cephane vardı, hesapsız mermi yakıyorlardı. Amma... Çerkez ETHEM'in savaşçıları hem becerikli hem korkusuzdular.

ÇAPANOĞULLARI'ndan EDİP ağır yaralanmış, kardeşi CELAL, HALİT ve SALİH'le Kayseri yakınlarındaki Uzunyayla Çerkezlerine sığınmak için kaçarken yolda ölmüştü.

Akşama doğru, sağ kalan asilerden kimi kaçmayı başarmış,
kaçamayan teslim olmuştu. Yemyeşil vadi kızıl kana bulanmıştı.
Her yer, cansız yatan ölülerle, yaralılarla doluydu. Günlerden
Haziran'ın 27'siydi

Ağır yaralı, can çekişen gencecik vatan
evlatlarının acı feryatları, iniltileri, "katı
yürekli" diye bilinen Çerkez ETHEM'i bile
son derece duygulandırmış, gözünden
yaşlar boşandırmıştı. (*)

NEDEN BU KARDEŞ
KAYGASI? GÜNAH DEĞİL Mİ VATANIN
BU ASLAN GİBİ ÇOCUKLARINA? HEP
BİRLİKTE DÜŞMANI VATANDAN
KOVMAK YERİNE BİRBİRİMİZE GİRMEK
NEDEN?!!

(*) Kendi "Hatıraları"ndan.

UZUNYAYLA'LI ÇERKEZ
BEYLERİ, KENDİLERİNE
SİĞINAN ÇAPAN OĞLU CELÂL'I
AFFETMEMİZ İÇİN RİCACI
GÖNDERMİŞLER. NE DERSİN?

USLU DURMASI
ŞARTIYLA,
AFFEDELİM!

Ankara valisi konusunda MUSTAFA KEMAL Paşa'yı tehdit edecek kadar sert davranan Çerkez ETHEM, nedense, yüzlerce vatan evladının ölümüne, birçok isyanın patlamasına sebep olan ÇAPANOĞLU CELÂL'in hayatını bağışlamış, bunu da Ankara Hükümeti'ne bildirmekte bir sakınca görmemişti...

YOZGAT İSYANININ BASTIRILDIĞINI VATAN HÂİNLERİNİN CEZALANDIRILDIĞINI, HERKEŞİN ANKARA HÜKÜMETİNİ TANIMASINI BİLDİREN BİR YAZIYI BÜTÜN VALİLERE, KUMANDANLARA VE GAZETELERE GÖNDERMİŞ.

BİZİ KOLLAMASI GÜZEL BİR DAVRANIŞ... AMMA, SAĞA SOLA SANKİ HÜKÜMET REİSİ GİBİ KENDİLİĞİNDEN BİLDİRİLER DAĞITMASI PEK İYİLİK BELİRTİSİ DEĞİL!

ETHEM'İN YILDIZI GİTTİKÇE PARLIYOR. BİZ KAPIMIZA DİKECEK NÖBETÇİ BULAMAZKEN, O, EN AZILI İSYANLARI BİRKAÇ GÜNDE BASTIRIYOR. HALKTA VE MECLİS'TE ONA DUYULAN AŞIRI HAYRANLIK TEHLİKELİ BİR HAL ALABİLİR.

İSYANLAR TAM DURULMUŞ SAYILMAZ. YUNAN İŞGALİ GÜN GÜNE GENİŞLİYOR. ETHEM VE KARDEŞLERİNİ BİR SÜRE DAHA İDARE ETMEK ZORUNDAYIZ!

MUSTAFA KEMAL Paşa çok sıkıntılı anlar yaşıyordu. Yunan saldırısına dayanacak ordusu olmadığından Bursa'nın boşaltılması emrini vermişti.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN TEBRİK
TELGRAFI: "ZAT-I ÂLİLERİNİ VE BÜTÜN
KAHRAMAN SAVAŞ ARKADAŞLARIMI
KUTLARIMI!" DİYOR!

FEYZİ PAŞA DA HEM TEBRİK
EDİYOR HEM DE İZMİR
CEPHESİNİN SAKİN OLDUĞUNU
BİLDİRİYOR.

4 gün sonra... 3 Temmuz...
ETHEM Bey bir öksürük kriziyle
sarsılıyordu. Kan tükürüyordu.

NE OLDU?
DÜN HİÇBİR
ŞEYİ YOKTU?!

İSMET BEY'DEN GELEN
TELGRAFA ÜZÜLDÜ HERHALDE.
İZMİR CEPHESİNDE YUNAN ORDUSU
BÜYÜK BİR SALDIRIYA GEÇMİŞ.
HIZLA
İLERLİYORMUŞ. ORDUMUZ BOZGUN
HALİNDEYİMİŞ.

ANKARA'DA BİR İKİ GÜN DİNLENİP
DOĞRU SALİHLİ CEPHESİNE GİTMEM
GEREK, TEVFİK BEY!

HAYIR! ANKARA'DA
BİR SÜRE KALIP CİDDİ
BİR TEDAVİ GÖRMELİSİN.
KUVA-YI SEYYARE'YE
SANA VEKALETEN BEN
KUMANDA EDERİM. HER-
HALDE BANA GÜVENİN
VARDIR?

Erkân-ı Harb Reisi (Genel Kurmay Başkanı) İSMET Bey'in önerdiği gibi Yozgat'taki isyan artıklarını kovalama ve denetleme işini REFET Bey'le yarbay Çolak İBRAHİM Bey'e bırakarak Çerkez ETHEM bütün birlikleriyle hemen Ankara'ya hareket etti.

Zaten az konuşan biri olan ETHEM Bey'in yol boyu ağzını bıçak açmadı. Hep düşünüyordu. Çakır gözleri ateş püskürüyordu. Belki de şunları düşünüyordu:

FEVZİ PAŞAYA:
HANİ İZMİR CEPHESİ
SAKINDI? HANİ YUNAN
TAARRUZ ETMEYE-
CEKTİ! DİYE SORUP
ONU FENA HALDE
UTANDIRACAĞIM!

MUSTAFA KEMAL
PAŞA DA VALİ
YAHYA GALİB'İ
KORUMANIN
HESABINI VERSİN
BAKALIM!

Ankara, Çerkez ETHEM'i görmemiş bir coşkuyla karşıladı. Bütün şehir halkı, yollara sokaklara dökülmüştü...

Yozgat isyanı bastırılmış suçlular cezalarını bulmuşlardı, amma... birçok aile reisi zorla alınan mallarını, hayvanlarını, paralarını kurtarmak umuduyla Ankara'ya koşmuştu.

NEDİR BABAM,
DAHİLİYE
VEKİLİYLE NEYİ
GÖRÜŞECEKSİN?

ETHEM BEY'DEN ŞİKAYETÇİYİZ!
ADAMLAR BİZİ SOYDU SOYANA ÇEVİRDİ.
NE PARAMIZI BIRAKTI NE DAVARIMIZI!
ÇOLUK ÇOCUK NE YEYİP NE İÇECEĞİZ!

BİZ İSYAN ETMİŞLERDEN DEĞİLİKİ ÇİFTİMİZ
ÇUBUĞUMUZDAN BAŞKA ŞEYE AKLIMIZ
ERMEZ. DEVLET BABA HAKKIMIZI KORUSUN.
BİZE MALIMIZI GERİ VERDİRSİNİ!

BABA! BOŞ YERE BURADA
OYALANMAYINI! TÜM DEVLET ERKÂNI ŞU
ANDA ÇERKEZ ETHEM'İ KARŞILAMA
TELAŞINDA!

Yozgat'tan şikayet için gelenler haksız değillerdi.

Kuva-yı Seyyare atlılarının heybeleri asi Yozgat halkından ceza olarak zorla aldıkları ganimetlerle dolup taşıyordu. Hele ünlü cellad çingene İBRAHİM çavuşun terkisi herkesin gözüne batacak kadar yüklüydü...

"Yozgat isyanının bastırılması 3 kardeşler Kuve-yi Seyyare'sinin her bireyini zengin etmiş asker mevcudunu artırmıştır." (*)

(*) Rahmi APAK.

Kuva-yı Seyyare Alayı, Meclis binası önünden geçerken İSMET Bey, Saruhan (Manisa) milletvekili REŞİT Bey'le beraber "Yozgat Fatih" atlıları seyrediyordu.

HER İŞİN BİR YOLU YORDAMI VARDIR, İSMET BEY! İŞİNE YARAYACAK ADAMI YANINA ALDIN MI ÖNCE ONA SUÇ İŞLETECEKSİN, TALAN YAPTIRACAKSIN, DÜŞMANI VARSA VURDURTACAKSIN. SUÇA BULAŞTI MI, BUNLAR ARTIK KÖYÜNE EVİNE DÖNEMEZ OLURLAR! (*)

O ZAMAN HAYATLARI BOYU SİZE SİĞİNMA YA SADIK KALMAYA MECBUR OLURLAR. SİZ, DÜZENLİ ORDU ASKERİNE BUNLARI YAPTIRABİLİR MİSİNİZ?

ASLÂ!

(*) İNÖNÜ'nün Hatıraları, Ulus Gazetesi, Nisan-Mayıs 1968.

Kuva-yı Seyyare Umum Kumandan vekili TEVFLK Bey "ETHEM'in büyüğü olmasına rağmen ikinci planda kalmayı kendisi istemişti" gördükleri büyük sevgi gösterilerinden pek etkilenmişti. O, kendisini sevgiyle alkışlayan değil, korkuyla susan halk topluluğuna alışkındı.

BURSA, ADAPAZARI, DÜZCE, HENDEK DERKEN İŞTE ORTA ANADOLU'DA DA AT OYNATIYORUZ! ETHEM ARTIK NE KADAR ÖNEMLİ BİRİ OLDUĞUNU BİLMELİ!

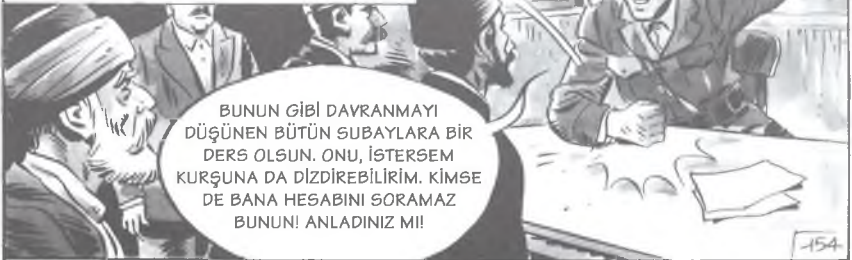

YOK! O DA ARTIK BİZİM ESKİ "ÇEKİNGEN ÇAKIR" DEĞİL. DURUŞU, BAKIŞLARI İYİDEN DEĞİŞTİ!

MİLLETİN KADERİNİ BİZİM SİLAHLARIN NAMLUSUNUN UCUNDA OLDUĞUNU O DA ANLADI ŞİMDİ!

Süvari Yüzbaşılığından emekli TEV FLK Bey, Adapazarı isyanı sırasında kendisine selam durmayan milli ordu binbaşısını nasıl hakaretler ederek hapse attırdığını anımsadı. Affetmesi için ricacı gelenler de ağızlarının payını bir güzel almışlardı...

BUNUN GİBİ DAVRANMAYI DÜŞÜNEN BÜTÜN SUBAYLARA BİR DERS OLSUN. ONU, İSTERSEM KURŞUNA DA DİZDİREBİLİRİM. KİMSE DE BANA HESABINI SORAMAZ BUNUN! ANLADINIZ MI!

Çerkez
ETHEM.

Saruhan (Manisa)
milletvekili
REŞİT Bey.

"ETHEM ve kardeşleri (REŞİT ve TEVFKİ Bey'ler)
Yozgat isyanı bastırıldıktan sonra Ankara'ya
dönüldüğü zaman kendilerine yapılan gösterilerle -
MUSTAFA KEMAL Paşa'nın hüküm sürdüğü başkentte
bile biricik güç, şeref ve iktidarın sahibi olduklarını
gördüler... Kendilerini milli ayaklanmanın efendileri
saymakta haklı buluyorlardı. (*)"

TEVFKİ Bey.

(*) Rahmi APAK, Garp
Cephesi nasıl kuruldu.

"Çerkez ETHEM
Ankara'dan
geerken adalet
sehpasını Meclis
binası önünde
kuracaktı!"
söylentilerinin
kahramanı işte
başkente gelmişti
ve alkışlarla
karşılanıyordu.

ETHEM Bey, yüzleşmek için geldiği iki önemli kişiyle
görüşmemişti.

CANIM ARTIK İSRAR
ETME! FEVZİ PAŞA ÇOK
MEŞGULMÜŞ. BELLİ Kİ
UTANCINDAN SENLE
YÜZYÜZE GELMEK
İSTEMİYOR!

MUSTAFA KEMAL
PAŞA?

O günlerde, askeri gücün temelini
düzenli ordu mu, yoksa Kuva-yı Seyyare
mi oluştursun diye oylama yapılsaydı
Kuva-yı Seyyare kazanırdı.

SEN GELMEDEN 2 SAAT
ÖNCE BİRKAÇ
MİLLETVEKİLİYLE TRENE BİNİP
ESKİŞEHİR'E HAREKET ETTİ...
CEPHEYİ TEFTİŞ İÇİN...

Erkan-ı Harbiye Reisi İSMET Bey Çerkez ETHEM'i sabırsızlıkla bekliyordu. Buluşur buluşmaz tebrik ve teşekkür laflarından sonra bir harita üstüne eğildiler.

REİS PAŞA SİZİ BEKLEYEMEDİ, ÇÜNKÜ BATI CEPHESİNDE DURUM SON DERECE NAZİK! BAKIN...

DÜŞMANIN BİR KOLU BALIKESİR ÖBÜR KOLU ALAŞEHİR'E GELDİ DAYANDI.

Çerkez ETHEM, hemen ilk trenle Eskişehir'e hareket etti. Yozgat'tan gelecek birliklerin trenle İnönü cephesine taşınması işini İSMET Bey üstüne almıştı.

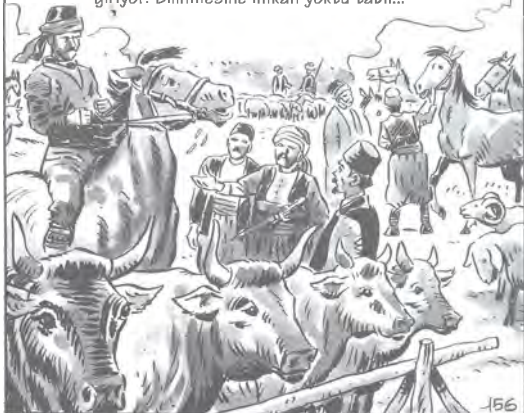

CEPHEYİ TEFTİŞ BAHANE, ÇERKEZ ETHEM'DEN KAÇTI DİYENLER VAR!

OLABİLİR! KOSKOCA MUSTAFA KEMAL PAŞA, SAĞI SOLU BELLİ OLMAYAN ÇERKEZ ETHEM'LE KARŞILIKLI OTURUP SİYASET TARTIŞACAK KADAR AKILSIZ DEĞİLDİR!

HELE ŞU GÜNLERDE, YOZGAT ZAFERİ 3 KARDEŞİN BAŞINI İYİCE DÖNDÜRDÜĞÜ SİRADA... REİS PAŞA BİR ŞEY YAPIYORSA MUTLAKA HAYIRLI BİR NEDENİ VARDIR!

Yozgat'tan "tedip" birlikleriyle gelen at, koyun, davar sürüleri de Cebeci çayırında kurulmuş at pazarında çok iyi fiyatlarla kapışılıyordu. Bu paranın ne kadarı Kuva-yı Milliye'ye harcanıyor, ne kadarı özel kişilerin keselerine giriyor. Bilinmesine imkan yoktu tabii...

Pazar yerinde sattıkları mal karşılığı kazandıkları banknotları (kağıt paraları) altınları keselelerine dolduran "kızan"lar, bu gelirin kaynağını açıklamakta hiçbir sakınca görmüyorlardı.

HER 7 KİŞİYE 1 KOYUN, KEÇİ YA DA DAVAR VERİLDİ. ONCA HAYVANI GÜDECEK HALİMİZ YOK YAI BİZ DE SATIP PARALARI ÜLEŞİYORUZ. (*)

(*) Ç. ETHEM'in yaverinin 1968'de ulusa gönderdiği yazıdan.

Çerkez ETHEM'e bir şey söyleyemeyen hükümet, Yozgat'lı şikayetçinin kimine para yardımı yapıyor, kimine de... (*)

ALLAH DEVLETE ZEVAL VERMESİN. ZARARIMI FAZLASIYLA ÖDEDİ BANAI

BENİM DE GASPEDİLMİŞ MAL-LARIMI PAZARDAN PARAYLA SATIN ALIP BANA VERDİLER. ALLAH RAZI OLSUN!

(*)Damar Anıkoğlu "Hatıralarım".

Bu sırada, Çerkez ETHEM Eskişehir'e varmış, oradan İnönü'ne geçip Cephe Kumandanı - Çerkez asıllı ALİ FUAT (Cebesoy) Paşa'yla buluşmuştu. İlk işi (!) MUSTAFA KEMAL Paşa'yı sormak oldu.

MUSTAFA KEMAL PAŞA HAZRETLERİ NEREDE PAŞAM? GÖRÜŞLERİNDEN YARARLANAMIYORUZ?

MUSTAFA KEMAL PAŞA BÜTÜN KARAR YETKİSİNİ BİZE BIRAKIP AFYON'A HAREKET ETTİ. DURUMU REFET BEY'LE GÖRÜŞECEK.

BİZ CEPHEDEKİ İŞİMİZE BAKALIM, ETHEM BEY!

ALİ FUAT
Paşa'nın
verdiği bilgiler
son derece
karamsardı.

YUNAN 3 KOLDAN İLERLİYOR.
MİRALAY ÂŞİR BEY'İN KARŞI
KOYACAK GÜCÜ YOK!

SALDIRAN YUNAN
GÜCÜ 6 FIRKA...
HER FIRKA 10.000
MEVCUTLU OLDUĞUNA
GÖRE İLERLEYEN
DÜŞMAN SAYISI
60.000'İ BULUYOR.

Bu sırada Ankara'da bulunan REŞİT ve
TEVFİK Beyler "Muhalefet" grubunun
tehlikeli etkisi altındaydılar...

KUVA-YI SEYYARE
ANKARA'DA KALSINI YENİ
AYAKLANMALAR OLABİLİR.
ONLARI BASTIRMAK İÇİN
MERKEZDE OLMALISINIZ.
CEPHEYİ DEVLETİN ORDUSU
SAYUNSUN!

ORDUYU ETHEM BEY'E
DEĞİL, HİÇBİR BAŞARISI
GÖRÜŞMEMİŞ KUMANDAN-
LARA EMANET EDİYORLAR.
HAYDİ, YUNAN'I DA ONLAR
KARŞILASINLAR, GÖRELİM!

▼ Allah'tan... Meclis'te, Çerkez kardeşlere söz geçirecek
YUSUF İZZET Paşa, RAUF Bey (Orbay) gibi akıllı başında
başka Çerkezler de vardı.

REŞİT BEY, VATANIN KURTULUŞU SÖZ KONUSU! KUVA-YI SEYYARE HEMEN CEPHEYE KOŞMALI.

Fazla zaman
yitirmeden
Ankara'dan trenle
Eskişehir'e gelen
Kuva-yı Seyyare'nin
subaları önceden
gözlerine kestirdikleri
en güzel konakları
zorla boşaltarak,
sahiyelerini kovup
yerleştiler. (*)

(*) O günlerde Batı cephesin-
de 56. Fırkada Kurbay Subay
olan Rahmi APAK'tan.

8 Temmuz'da, Bursa üzerine bütün güçleriyle saldıran Yunan'a, 61. Tümen kumandanı -ve Ege'de Milli Mücadele için ilk örgütlenmeyi yapanlardan- Albay BEKİR SAMİ Bey, akşamüstü saat 5'e kadar yığıtçe karşı koyduktan sonra, vali HACİM MUHİTTİN Bey'le -O da ilk Kuva-yı Milliye şeflerinden, yarbay- birlikte Bursa'yı terketti. Son anda atlarına binip uzaklaşmasa idiler esir düşeceklerdi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olan Bursa'nın işgali üzerine matem belirtisi olarak Meclis kürsüsüne siyah bir örtü konmuştu. HAMDULLAH SUPHİ, REFİK ŞEVKET ZİYA HURŞİT, ALİ ŞÜKRÜ Bey'ler gibi ateşli konuşmacılar, subay düşmanlıklarını açığa vurmaktan çekinmiyorlardı.

Erkân-ı Harp Reisi İSMET Bey, Meclis'teki karamsarlığı gidermek için geldiği kürsüde haksız hücumlara uğrayınca... gerçeği olduğu gibi açıklıyveriyordu.

"DÜŞMANIN TAARRUZ NOKTASINA KUVVET TOPLAYIP SAVUNMA TERTİBATI ALMADIK!"
BUYURUYORSUNUZ. ORAYA SEVKETMEK İÇİN NEREDE KUVVET VARDI DA SEVKETMEDİK, EFENDİLER, SÖYLER MİSİNİZ?

Meclis, İSMET Bey'in açıklamasına inanmayınca MUSTAFA KEMAL Paşa kürsüye gelip suçlamalara yanıt vermeye, MECLİS üyelerini aydınlatmaya çalışıyordu.

EFENDİLER, MESELE, BİR HARP HAREKATIDIR! BEKİR SAMİ BEYE BURSA'YI BOŞALTMAŞI EMRİNİ VEREN BENİM!

ŞU HALDE SİZ DE SORUMLUSUNUZ!

HAMDULLAH SUPHİ BEY, HENÜZ İKİ BUÇUK AYDIR MECLİSTESİNİZİ! DAHA ÖNCE NEREDEYDİNİZİ! ASKERİ HAREKÂTI UZAKTAN KOLAYCA TENKİD EDEMEZSİNİZİ!

Ankara'da, devletin düzenli ordusunun itibarının iyice zayıfladığı o günlerde yıldızı iyice parlamış olan Çerkez ETHEM, 8 Temmuz günü birliklerinin başında, Eskişehir'den Kütahya'ya hareket etti...

Çerkez ETHEM yol boyu ALİ FUAT Paşa'nın başkanlığında yapılan "Harp Meclisi"nde alınan kararları düşünüyordu. 60.000 kişilik düşman taarruzunu durdurmak bu kararların kusursuz uygulanmasına bağlıydı.

Toplantıda alınan kararlara göre:

A- ALİ FUAT Paşa, İnönü'de

Yunan savaşı vermek için kalacak.

B- MUSTAFA KEMAL Paşa, Afyon'dan düşmana karşı koyacak birlikleri yönetecek.

C- Çerkez ETHEM, Demirci'de ilerleyen Yunana doğrudan saldırıp ağır bir darbe vuracaktı...

Kütahya'ya gelir gelmez, daha önce gönderdiği Yüzbaşı İSMAIL HAKKI Bey ve Kütahya Mutasarrıfı ile bir toplantı yaptı.

DUYDUĞUMA GÖRE BURADA VE BURAYA BAĞLI HAPİSHANELERDE ÇOK MAHKUM VARMIŞ. BUNLARDAN ADAM ÖLDÜRMÜŞ, SOYGUN, TALAN YAPMIŞ OLANLARI YARIN KÜTAHYA'DA TOPLAYINI

BU KANLI KAATİLLERLE NE YAPABİLECEĞİNİZİ UMUYORSUNUZ ETHEM BEY?

ÇARPIŞMAYI!

KANLI KATİL DEDİĞİNİZ ELİ SİLAH TUTAN ADAM DEMEKTİR. BİZE DE DÜŞMAN KARŞISINDA BÖYLE GÖZÜKARA ADAMLAR GEREK!

Kütahya ve yöresindeki cezaevlerinden, Kuran'a el bastırılarak yemin ettirilip serbest bırakılan 400 kadar katile 150 de gönüllü katılınca 2 taburluk canavar gibi bir müfreze ortaya çıkmıştı.

Çerkez ETHEM bunları hükümet Meydanı'nda toplayıp bir konuşma yaptı... (*)

ARKADAŞLARI
VATANIMIZ TEHLİKEDE! SİZE,
İŞLEDİĞİNİZ SUÇUN GÜNAHINI
ÖDemeniz için işte bir fırsat
çıktı! DÜŞMANA KARŞI ÇARPIŞAN
VATAN EVLADLARIYLA BİRLİKTE
CEPHEDE YİĞİTÇE VURUŞMANIZ
İÇİN SİZLERİ ASKERE
ALİYORUM!

(*) Kendi Hatıralarından.

ERKEKÇE DÖVÜŞEREK SİLAH
ELDE ŞEHİD OLMAK HAPİSANE
KÖŞELERİNDE UYUZ İTLER GİBİ
GEBERİP GİTMekten elbette
ÇOK DAHA ŞEREFLİDİR.
GÜZEL DÖVÜŞEN, FEDAKARLIK
GÖSTERENİN CEZASI
AFFEDİLECEKTİR!

"Katiller Taburu" değerli subaylardan
Teselya'lı HAFİZ Bey'e emanet edildi.
Hemen o gün kılıklara bir çeki-düzen
verilip eğitime başlandı.

HAZIIIR OL!
RAHAT!

HAFİZ BEY; SENİN BU 2
TABUR UZUN ZAMAN HÜCREDE
KAPALI KALMIŞ ADAMLARDAN
OLUŞTU. BUNLAR BİZE AYAK
UYDURAMAZ. CEPHEYE
ARABALARLA NAKLETMENİN
BİR YOLUNU BUL!

500'ü aşan 2 cezaevi taburu savaşçısını telgrafla yakın köy ve kasabalardan getirtilen 50 at arabasına bindirip cepheye gönderdiler. Kütahya'dan Demirci cephesine hareket eden Kuva-yı Seyyare'nin savaş gücü şöyleydi: 4500 atlı subay ve er... 4 dağ topu... 14 ağır makineli tüfek, bol yiyecek ve yeterince cephane... Ordunun tek zayıf yanı sağlık ekibiydi.

3. günün gecesi Simav önlerine gelindiğinde.

DURUNİ SAKIN
SİMAV'A GİRMEYİN!

BEN SİMAV
KUVA-YI MİL-
LİYESİNDEN
BİNBAŞI ZİYA!

SİMAV HALKI
YUNAN'IN HIŞMINDAN
KORKUP KUVA-YI
MİLLİYE'YE KARŞI
AYAKLANDI. BİZ CANIMIZI
KURTARDIK!

SİMAVA'YA GİRMEDEN OLMAZ. YOKSA
YA DAĞLARDAN AŞMAK YA DA GÖLÜ
DOLAŞMAK ZORUNDA KALACAĞIZ.
OYSA... ASKER ZATEN
YORGUN!

Simav halkını kıskırtan kişi
Şalgamoğulları'ndan MEHMED Ağa adında,
çıkarcı biriydi.

ÇABUKI DEMİRCİ'DE YUNAN
KUMANDANI ALBAY OTNEOS'A,
ÇERKEZ ETHEM'İN SİMAV'DA
OLDUĞUNU...

Hain MEHMED Ağa'nın Yunan'a yaran-
ma hevesi kursağında kaldı...

Çerkez ETHEM'in en büyük mezziyetlerinden biri gelecek kötülüğü önceden kestirip ona göre hazırlıklı bulunmasıydı. Simavlıların kendisine "HAYIR!" diyeceklerini tahmin ederek topçusuna ve süvarisine hücumu hazır bulunmalarını bildirmişti. Sözcülerin olumsuz haberi üzerine abisi TEVFK Bey'le birlikte süvarilerinin başında büyük bir öfkeyle Simav'a saldırdı.

BANA GENE KARDEŞ KANI
DÖKTÜRECEKLER AMMA, ALLAH
ŞAHİDİMDİR BUNDA BENİM HİÇBİR
GÜNAHIM YOKI

Karşı koymaya çalışan Simavlılar evlerine kadar kovalandılar. Sonra, hatalarını anlayıp teslim oldular, af dilediler.

Çerkez ETHEM, Simav'da 3 saat kaldı, 3 elebaşısı sallandırdı, kalanları affetti ve bu patırtı yüzünden ilk Yunan birlikleriyle zamansız çatışmaya girmiş bulunan TEVFK Bey'e yardıma koştu.

TEVFK Bey'in öncü birlikleri ilk Yunan karakollarını dağıtmış, Demirci kasabasına 1 saatlik uzaklığa kadar düşmanı sürmüştü. Kente hakim tepeler Türklerin eline geçmişti...

Kuva-yı Seyyare 15 şehit vermişti amma Yunan'ın kaybı çok daha fazlaydı. Çerkez ETHEM ilerde zayıf düşen birliklere sürekli takviye gönderiyordu.

Binbaşı HAFİZ Bey'in "katiller Taburu" tecrübeli askerlerle yağışır gibi büyük bir cesaretle ve beceriyle en ön sırada dövüşüyorlardı.

Savaş çok çetin çok kanlı geçiyordu. Yunan inatla direniyordu. HAFİZ Bey bir şarapnel parçasıyla ağır yaralanmış biraz sonra da şehid olmuştu...

İkinci gün, düşman takviye almış, büyük bir tarruza kalkmak üzereyken...

KUMANDANIM, KÖTÜ HABER! TOP MERMİMİZ HİÇ KALMADI. GERİ ÇEKİLSEK...

BENCE DE ÇEKİLMEKTE YARAR VAR ETHEM!

HAYIR! EN UFAK GERİLEME BİZİM ASKERİ BOZAR, DÜŞMANI YÜREKLENDİRİR!

ASIL ZOR OLANI BAŞARDIK! ONCA ŞEHİT VERDİKTEN SONRA GERİLERSEK HER ŞEY BOŞA GİDERİ BÜTÜN GÜCÜMÜZLE SALDIRAĞIZI HERKEŞ BİRLİĞİNİN BAŞINA!

İnatçı ve kavgacı bir yaradılıştaki olan TEVFİK Bey'in bile geri çekilmeyi önermesine rağmen Çerkez ETHEM, geride 100 kişilik bir atlı birliği bırakıp bütün müfrezeleriyle Demirci üzerine hücumla geçti.

YUNAN GAVURU
ÖLÜMÜNE DÖVÜ-
ŞÜYORİ?

BUNDA BİR İŞ VAR. TUTSAK
SUBAYLARDAN BİRİNİ
GETİRİN DE ŞU İŞİN ASLINI
ÖĞRENELİM!

BİZE SÖYLEDİKLERİNE
GÖRE SİZ ESİR
ALDIĞINIZ İNSANLARIN
AYAĞINA NAL
ÇAKIYORMUŞSUNUZ.
ÖLMEK DAHA İYİDİR
DİYE...

Savaş bütün hızıyla sürerken M.KEMAL Paşa'nın Afyon'dan gönderttiği top mermileri tam zamanında cepheye yetişmişti.

Düşman birlikleri, sayıca çok üstün olmalarına karşın PARTİ PEHLİVAN'ın alayı sağ yandan çevirip ŞEVKET Bey'in "Manyas Alayı" da karşıdan bütün hıncıyla saldırınca, Yunan birlikleri önce düzenli biçimde çekilirken biraz sonra tam bir bozgun halinde kaçmaya başlamışlardı. Subayları eyerli atlarına binmeye fırsat bulamamış, birkaç top, sayısız tüfek, cephane, silah sıkıntısı çeken Türklerle kalmıştı.

DÜŞMAN FIRKA KUMANDANI
MİRALAY OTNEOS DA (*) YARALAN-
MIŞ GÜÇLÜKLE KAÇIRABİLMİŞLER,
KUMANDANIM!

DEMİRCİ'NİN DÜŞMANDAN
GERİ ALINDIĞINI ANKARA'YA VE
BÜTÜN ASKERİ MERKEZLERE
ŞİFRESİZ OLARAK BİLDİRİN! MİLLETİN
RUH HÂLİ (moral) DÜZELSİN!

(*): Savaşın
sonra
Harbiye Nazırı
olacak olan
OTNEOS.

Çerkez ETHEM'in Demirci'de Yunan ordusunun en iddialı AYYALIK ALAYI'nı perişan ederek çok önemli yerleri yeniden ele geçirmesi büyük bir askeri başarıydı. Kuva-yı Seyyare ilk kez düşmanın güçlü bir kıtasına karşı tam anlamıyla çetin bir savaş vermiş ve bundan yüzünün akıyla çıkmıştı. ETHEM Bey'e de "en büyük askeri şef" olduğunu düşündürtmeye başlamıştı.

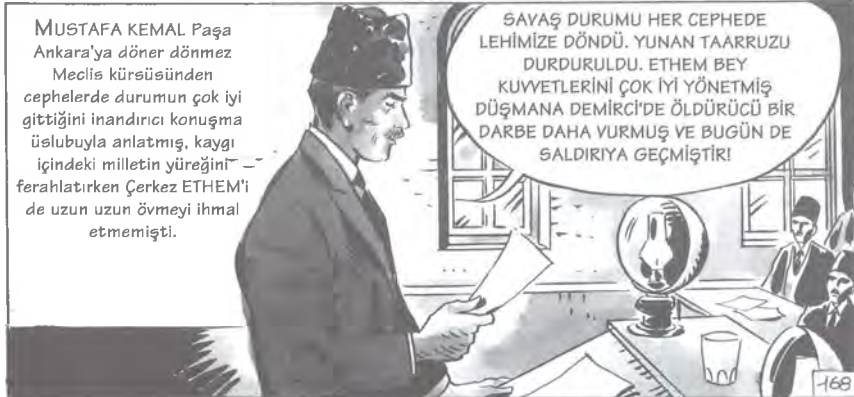
14 Temmuz günü Afyon'dan "müstacel" kaydıyla bir telgraf gelmişti.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN "DEMİRCİ"Yİ GERİ ALAN BİRLİKLERİNİZİN KAHRAMANCA SALDIRILARI YUNAN ORDUSUNU BOZMUŞTUR. UŞAK'TAN SİZE YARDIMCI KİTA GÖNDERTİYORUM. BENİM ACİLEN ANKARA'YA DÖNMEM GEREKİTİ..." DİYOR!

MUSTAFA KEMAL Paşa Ankara'ya döner dönmez Meclis kürsüsünden cephelerde durumun çok iyi gittiğini inandırıcı konuşma üslubuyla anlatmış, kaygı içindeki milletin yüreğini ferahlatırken Çerkez ETHEM'i de uzun uzun övmeyi ihmal etmemişti.

SAVAŞ DURUMU HER CEPHEDE LEHİMİZE DÖNDÜ. YUNAN TAARRUZU DURDURULDU. ETHEM BEY KUVVETLERİNİ ÇOK İYİ YÖNETMİŞ DÜŞMANA DEMİRCİ'DE ÖLDÜRÜCÜ BİR DARBE DAHA VURMUŞ VE BUGÜN DE SALDIRIYA GEÇMİŞTİR!

TEVFİK Bey
düşman bölgesini
gözetlerken...

BÜYÜK HAREKET
VAR. YENİ BİR
TAARRUZ
HAZIRLIĞI
OLABİLİR!

FAHRETTİN BEYE (*)
SÖYLEYELİM, AFYON'DAKİ
İKİ UÇAĞA KEŞİF UÇUŞU
YAPTIRSIN!

(*)Gnl. Fahrettin Altay.

FAHRETTİN ALBAY
KUSURSUZ ÇALIŞIYOR,
AMMA BEN GENE DE
MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN
CEPHEDE BULUNMASINI
İSTEDİM!

FAHRETTİN ALBAY,
ÂŞİR BEY'İN UŞAK'I
BOŞALTMAK
ZORUNDA KALDIĞI-
NI BİLDİRİYOR,
TEVFİK BEY!
GEDİZ ÇEKİLME
HATTIMIZ
TEHLİKEYE
DÜŞÜYÖR.

EYYAH! ETHEM'E
BUNU SÖYLEMENİN
HİÇ SIRASI DEĞİL.
ZAVALLININ MIĞDE
AĞRILARI GENE
DEPREŞTİ, YATAĞINDA
KIVRANIYOR!

BİRAZ
KÜTAHYA'YA
ÇEKİLİP TEDAVİ
OLMALISIN,
ETHEM! ÇOK
YIPRANDINI

YAPAMAM! YUNAN
TOPARLANIP YENİDEN
SALDIRACAK.
KITALARIMIN
BAŞINDAN
AYRILMAM DOĞRU
OLMAZI

Demirci'deki başarı için Berlin Elçimiz KEMALETTİN SAMİ Paşa, "ANKARA, ETHEM BEY'DEN UŞAK'I SAVUNMASINI EMRETTİĞİ HALDE O, DEMİRCİ'DE SAVAŞA TUTUŞARAK UŞAK'IN İŞGALİNE YOLAÇMIŞTIR!" diyordu amma Ankara'da Çerkez kardeşlerin yıldızı gittikçe parlıyordu. REŞİD Bey'in çevresi "ETHEM'İST"lerle dolmuştu.

BUGÜN "ORDU" DEDİĞİMİZ DÜZENLİ KUVVETLERLE İŞ GÖRMEK İMKANSIZDIR AMA ANKARA KAPILARINA KADAR GELEN İSYANLARI KİMLERİN YOK ETTİĞİNİ GÖRDÜNÜZ!

MAYIS 1920'de, YUNUS NADİ, Dr. ADNAN, Çerkez REŞİT, HAKKI BEHİÇ, MAHMUT CELAL (Bayar) gibi güvenilir kimselerin kurduğu YEŞİL ORDU Derneği de ÇERKEZ ETHEM üstüne yatırım yapmaya başlamıştı.

HAKKI BEHİÇ
Maliye
Vekili

GERÇEK BİR HALK DEVRİMİ LİDERİ OLAN ETHEM VE TEVFİK BEYLERİN DE YEŞİL ORDU'YA GİRMESİ, GÜCÜMÜZÜ...

EFENDİLERİ!
RUSYA'YA HOŞ
GÖRÜNMEK İÇİN
TÜRKİYE
KOMÜNİST
PARTİSİNİ
KURUYORUZ!

DOLAYISIYLA, BÖYLE "YEŞİL ORDU" GİBİ GİZLİ KAPAKLI İŞLER GÖREN DENETİMİ ZOR DERNEKLERE DE GEREK YOK! HEMEN KAPATILSIN!

"Reis Paşa"nın emri ÇERKEZ ETHEM'Lİ YEŞİL ORDU üzerine büyük hayaller kuran çok kişinin tepkisiyle karşılandı. Direnenler oldu. Amma... 1920 güzünde dernek kapandı...

ARIF ORUÇ'UN "SEYYARE-İ YENİ DÜNYA GAZETESİ" GENE ETHEM'İ GÖKLERE ÇIKARIYOR. VARSA ETHEM, YOKSA ETHEM!

BASKI MAKİNELERİNİ ONA ETHEM SATIN ALMIŞTI. ŞİMDİ BORCUNU ÖDÜYOR. ONU DA ESKİŞEHİR'DEN ANKARA'YA ALMANIN ZAMANI GELDİ.

Bu sırada Ankara, Moskova'dan gelen "Yoldaş"ların ziyaretlerini de çok iyi değerlendirmek zorundaydı. Sovyetlerin ilk Ankara Büyükelçisi, AVEROF bir MUSTAFA KEMAL hayranıydı.

PAŞAM, SİZ TÜRKLER KOMÜNİST OLAMAZSINIZI EMPERYALİST DEVLETLERLE SAVAŞTIĞINIZ İÇİN ZATEN BİZİM DOSTUMUZSUNUZ. AYRICA BİR DE GÖSTERMELİK KOMÜNİST PARTİSİ KURMANIZA HİÇ GEREK YOK!

"TÜRK" gerçeğini RUS AVEROF bile kısa zamanda öğrendiği halde, türedi Türk Komünistleri ham hayaller peşinde nefes tüketiyorlardı.

SEYYARE-İ YENİ DÜNYA (*) başlığının altında "DÜNYANIN FUKARA-YI KÂSİBES İ (Emekçisi), BİRLEŞİNİZİ" yazılı olan ETHEM'in gazetesini orduya sokmaya, bütün Anadolu'ya dağıtmaya çalışıyorlardı.

O günlerde, AFYON'da Bölge Kumandanı olan Albay FAHRETTİN (Altay) Bey'e Ankara'dan çık giyimli, yakışıklı bir gazeteci gelmiş, saygısızlığa yakın bir serbestlikle karşısındaki koltuğa oturup bir mektup uzatmıştı. Bu genç adam, SEYYARE-İ YENİ DÜNYA'nın sahibi ve başyazarı ARİF ORUÇ'tu...

REŞİT BEY'DEN SELAMLARI YAR!

"Fahrettin Beyefendiye! Bilmem siz de Bolşevik oldunuz mu? Olmasanız bile bir Bolşevik gazetesi olan YENİ DÜNYA'ya aboneler yazdırarak yardımcı olmanızı dilerim, efendim."

BİZ ASKERLER SİYASETEN ANLAMAYIZ. BOLŞEVİKLİK HAKKINDA DA BİR DÜŞÜNCEMİZ OLAMAZ. AMMA GAZETENİZE BİR İKİ ABONE YAZDIRABİLİRİM!

(*) "YENİ DÜNYA" hızlı komünist MUSTAFA SUPHI'nin Moskova'da çıkardığı gazetesinin de adıydı.

ARIF ORUÇ, birkaç aboneyle yetinecek kimse değildi. FAHRETTİN Albayı sıkıştırmaya başlamıştı. Koskoca 12'nci Kolordu Kumandanı aşağıdan alarak konuşuyordu.

DÜZENLİ ORDUNUN NEDEN SAVAŞAMADIĞINI BANA AÇIKLAYABİLİR MİSİNİZ? ORDUDAN FİRARLARI ÖNLEMELİK İÇİN NE GİBİ TEDBİRLER ALDIĞINIZI BİLMELİK İSTERDİM DOĞRUSU?

ARIF ORUÇ uzaklaşırken...

VAY CANINAI!.. DEMEK ANKARA'DA GÜÇLÜ BİR BOLŞEVİK ÖRGÜTÜ OLUŞMUŞ! İTİBARLI (saygın) BİR MİLLETVEKİLİ OLAN REŞİT BEY BOLŞEVİK OLMUŞ. TABİİ KARDEŞİ ÇERKEZ ETHEM DE!..

(*)F. ALTAY Paşa'nın Hatıralarından.

Demirci'de ÇERKEZ ETHEM karargahı.

FAHRETTİN BEYİN BİRLİKLERİ ÇEKİLDİĞİNE GÖRE, BİZİM DE DEMİRCİ'DEN ŞİMAYA DOĞRU ÇEKİLMEMİZ DOĞRU OLUR. SEN DİNLEN, BU İŞİ BEN DÜZENLERİM.

REŞİT ABİM GELSİN DAHA İYİ!

REŞİT Bey Ankara'dan yarım düzine milletvekiliyle birlikte gelmişti.

ETHEM, MİLLETVEKİLİ DOSTLARIMIZ SENİ DEMİRCİ ZAFERİN İÇİN KUTLAMAYA GELDİLER. HACI ŞÜKRÜ BEYİ TANITMAMA GEREK YOK!

HOŞGELDİNİZ, ZAHMET ETTİNİZ!

"ETHEM'İST" milletvekilleri ETHEM Bey'i yağlama yarışına girmişlerdi. O ise, söylenenleri duymuyordu bile... Miğde ağrıları iyice azmıştı.

ANKARA'YA
TEŞRİFİNİZİ NE
ZAMAN ETHEM
BEY?

MİLLET KURTARICI-
SINI BİR KEZ
DAHA
GÖRMEK İÇİN...

SİZİN İÇİN MARŞLAR,
ŞARKILAR DİZİLDİ.
SOKAKTA EVLERDE
HERKESİN AĞZINDA...

HEM ÇOK
YİPRANDINIZI
ANKARA'YA GELİN,
DİNLENİN, TEDAVİ OLUN!

BU ARADA
İHTİLALIN GERÇEK LİDERİ
OLDUĞUNUZA DA
GÖZLERİNİZLE GÖRMÜŞ
OLURGUNUZA!

RUSLAR BIZE
YARDIM
EDİYORSA SİZE
İNANDIKLARI
İÇİN! YOKSA...
MUSTAFA
KEMAL PAŞA'YA
DEĞİL! (*)

İSMET BEY DE
DÜZENLİ ORDU İŞİNE HIZ
VERDİ ŞUBELER ASKER
TOPLUYORI

(*) Moskova ETHEM'e önce bir Türk Komünisti gözüyle bakmış, fakat sonra onun sadece bir "haydut" olduğunda karar kılmışlardı. CARR, the BOLSHEVİK REVOLUTION III, s. 300.

ÇERKEZ ETHEM, yol boyu iyice dolduruşa gelmişti. Kütahya'da dinlenirken aklında hep Ankara'ya dönen milletvekillerinin sözleri vardı.

Birkaç yaylı araba ve bir
bölük atlı koruma eşliğinde
milletvekilleriyle birlikte
Kütahya'ya doğru yola
gıkıldı.

MUSTAFA
KEMAL PAŞA,
BANA HEP
YARDIMCI
OLMUŞTUR.
BENİ SEVER.

NEDEN
BENİ ZORLA
POLİTİKAYA
SOKMAK
İSTİYORLAR?

ÇERKEZ ETHEM, Kütahya'da 1 ay kaldı, dinlendi. Bol bol ARİF ORUÇ'un SEYARE-İ YENİ DÜNYA'sını ve İstanbul gazetelerini okudu. (Bu arada sağa sola emirler verip öneriler göndermeyi ihmal etmiyordu.

1920 Eylül başları... Ankara büyük olaylara gebe...

ŞU İSTANBUL GAZETESİNİN YEDİĞİ HERZEYE BAKINI GÜYA BEN SİMAV İSYANINI BASTIRIRKEN KİMİLERİNİ BİR EYE DOLDURUP EVİ ATEŞE VERMİŞİM... SONRA ONLAR YANARKEN BİR AĞACIN GÖLGESİNE OTURUP NARGİLE İÇMİŞİMİ VATANSIZ VİCDANSIZ KÖPEKLER!

Kütahya'dan Eskişehir'e geçen ETHEM Bey, ALİ FUAT Paşa'yla görüştüktan sonra Ankara'ya geldi. MUSTAFA KEMAL Paşa'nın davetine rağmen şahsi dostu tüccar ARİF ASLAN Bey'in Keçiören'deki evine yerleşti.

Ev ziyarete gelenlerle dolup taşıyor,ertesi gün bu ziyaretlere karşılık veriliyordu.

4 Eylül günü, Meclis; Dahiliye vekili seçiminde, MUSTAFA KEMAL Paşa'nın adayı REFET Bey'i değil, "karanlık işler genel müdürü" Tokat milletvekili NAZIM Bey'i tutmuş, onu seçmişti..

KOMÜNİST GEÇİKEN BU ADAM BİR İNGİLİZ AJANIDIR! ONUNLA ÇALIŞMAM SÖZ KONUSU BİLE OLAMAZ! DERHAL İSTİFA ETMELİDİR!

O gece MUSTAFA KEMAL Paşa, Keçiören'deki eve ETHEM Bey'i şahsen ziyarete gelmişti.

ETHEM BEY; YUNAN, UŞAK'TAN SONRA SİMAV'I DA İŞGAL ETTİ... ADANA'DA FRANSTZ SALDIRILARI DEVAM EDİYOR... VİRANŞEHİR'DE MİLLİ AŞİRET İSYANCILARI TELGRAF TELLERİNİ KESMİŞ... BÖYLE BİR ZAMANDA DAHİLİYE VEKİLLİĞİNE İSTEDİĞİM KİMSEYİ SEÇTİREMEZSEM...

...MECLİS BAŞKANLIĞINDAN ÇEKİLİRİM VE BÜTÜN SORUMLULUK BU DÜŞÜNCESİZLİĞİ YAPANLARIN OMUZLARINA YÜKLENİRİ

Meclise yenik düşen Meclis Başkanı MUSTAFA KEMAL Paşa, günün güçlü adamı Çerkez ETHEM'den yardım istiyordu.

MAKAMINA OTURMUŞ İNSANIN İSTİFASI ZOR OLUR. TATSIZLIK YARATIR. BU İŞ BU GECE SONUÇLANMALI. HACI ŞÜKRÜ BEY YAKIN DOSTUDUR. ONUNLA BİR SELAM GÖNDERİRSENİZ...

MERAK ETMEYİN PAŞA HAZRETLERİ! BEN YARIN NAZIM BEY'İ MAKAMINDA ZİYARET EDER, LİSAN-I MÜNASİPLE İSTİFA ETMESİ GEREKTİĞİNİ SÖYLERİM!

ÇERKEZ ETHEM'in selamını (!) alan NAZIM Bey, hemen o gece yazdığı istifa mektubunu HACI ŞÜKRÜ Bey'e verip ertesi gün ETHEM Bey'i ziyarete geldi.

ÇOK TEMİZ KALPLİSİNİZ ETHEM BEY! HERKESE İNANIYORSUNUZ. DÜŞMANA İLK YUMRUĞU İNDİREN SİZSİNİZ... ORDUYU NEDEN SİZİN KUVA-YI SEYYARE ÜSTÜNE KURMUYORLAR?... BÜYÜK DOSTUMUZ RUSLAR SİZE MUSTAFA KEMAL'DEN DAHA ÇOK ÖNEM VERİYORLAR! SİZ ARTIK BİR ÇETE REİSİ DEĞİLSİNİZ!

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN ASKERİ HİÇBİR GÜCÜ YOK! SİZİ KULLANARAK DİKTATÖRLÜĞE GİDİYOR!

Ankara'nın yoğun siyasi havası ÇERKEZ ETHEM'in düzelen miğdesine karşı kafasını bozmaya başlamıştı. ETHEM'cilerin ona gösterdiği aşırı övgü gösterileri başını döndürüyor... Fakat vatanın şu zor günlerinde birlik olacıklarına, Meclis'te ikilik yaratmaya çalışmaları miğdesini bulandırıyordu...

EYEVİ BUGÜN İSTESEM MECLİSİ ELE GEÇİREBİLİRİM... VE NE ONUN "REİS PAŞA"LIĞI KALIR, NE İSMET BEY, NE DE FEVZİ PAŞA YERLERİNDE OTURABİLİRLER! AMMA... SONRA NE OLUR?!!

MEMLEKETİN KURTULUŞU REŞİT BEY ABİMLE LAF EBESİ ARKADAŞLARINA KALIRSA... YANDI KETEN HELVAM! BUGÜNE KADAR, MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN KÖTÜLÜK DEĞİL, İYİLİK YAKINLIK GÖRDÜM. BİR AN ÖNCE ANKARA'DAN AYRILSAM ÇOK İYİ OLUR.

ETHEM, cepheye dönmek kızanlarının başına geçip Yunan'a doğru atını topuklamak özlemiyle yanıyordu. Amma... ah şu muhteris abisi REŞİT Bey bir rahat bıraksaydı.

GÜNEŞ, AY GİBİ ÜLKEYİ PARLATTI KAHRAMAN ETHEM, CİHADIN SENİN. GARBİ CİHANI YERİNDEN OYNATTI KAHRAMAN ETHEM, NEJADIN SENİN!

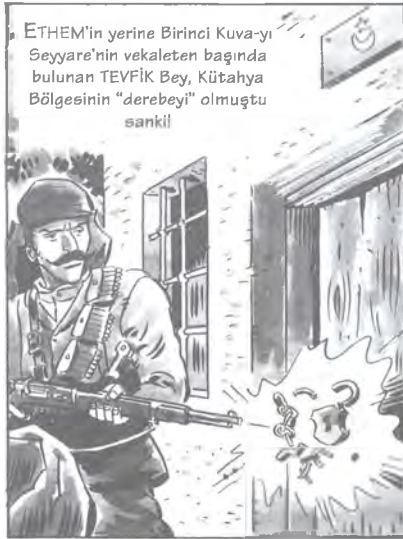

Bir yandan komünist sloganlar atıp öbür yandan "HALİFENİN BİR DAKİKA BİLE TUTSAKLIĞINA RAZI OLAMAYIZI" diyerek sapla samanı birbirine karıştıran sözde BOŞLEVİK'ler, ÇERKEZ ETHEM'İ MUSTAFA KEMAL Paşa'nın karşısına sürmek isterlerken...

...sanki zor günler için dünyaya gelmiş gibi, bitmez tükenmez bir enerjiyle, çelikten sinir yapısıyla "REİS PAŞA" uykusuz geceler geçiriyor, Moskova'dan tehditle karışık işbirliği önerilerinde bulunan ENVER Paşa'ya ayrı... Afganistan'dan yazan CEMAL Paşa'ya ayrı yanıtlar vermek için uğraşıyor...

...Bakü'de, kendi kendine TÜRK KOMÜNİST Partisi'ni kuran MUSTAFA SUPHİ'yi nasıl durduracağını düşünüyor... Adana'da, Antep'te, Fransız'la karşı direnen çetelere moral ve taktik vermeye çalışıyordu.

ETHEM'in yerine Birinci Kuva-yı Seyyare'nin vekaleten başında bulunan TEVFIK Bey, Kütahya Bölgesinin "derebeyi" olmuştu
sankil

İSMET BEY,
GEDİZ'DE YUNAN'A
AĞIR BİR DARBE
İNDİREBİLİRİZİ

BENCE, ŞİMDİLİK HİÇBİR
YERDE ÇATIŞMAYA GİRMEK
DOĞRU DEĞİL. TOPARLANALIM.
ÖNÜMÜZDE BİZİ BEKLEYEN ÇOK
ÇETİN SAVAŞLAR VAR.

İSMET Bey; "BUNU BİR DE CEPHE
KUMANDANI ALİ FUAT PAŞA'YLA
GÖRÜŞÜNÜ deyince

...ÇERKEZ ETHEM trene
atladığı gibi Eskişehir'e
yollandı.

ETHEM müfrezeleri artık devlet malına da el atacak kadar işi azıtmışlardı. Bir Tekel deposunun kilidi kırılıp 10.000 kilo tütüne elkonmuş, Maliye Vekili'nin tüm çabalarına rağmen geri verilmemiş, üstelik Ankara'da vekili kaçırma teşebbüsünde bile bulunulmuştu...

Batı Cephesi Kumandanı ETHEM Bey'in taarruz planını çok yerinde buldu.

BİRİNCİ KUVA-YI SEYYARE'Yİ GERİ HATLARA ALIP YENİ KURULAN TAZE BİRLİKLERLE YAPACAĞIMIZ BİR TAARRUZ HEM BENİM MÜFREZELERE BİRAZ SOLUK ALDIRIR HEM DE YENİ AŞKERLER İLK SAVAŞ DENEMESİNİ YAPMIŞ OLURLARI!

Birkaç gün sonra...

GÖZÜNAYDIN, ETHEM BEY! ERKAN-I HARP, GEDİZ TAARRUZUNA ÖNCE ŞİDDETLE KARŞI ÇIKTI, AMA... BEN GERÇEKLERİ SİRALAYINCA İZİN ÇIKTI. İKİ GÜN SONRA FIRKA KUMANDANLARIYLA ALAYUNTTA TOPLANALIM!

YALNIZ, KUVA-YI SEYYARE GERİ ALINMAYACAK, BUNA KARŞILIK YENİ MİLLÎ ORDU BİRLİKLERİYLE TAKVİYE EDİLMİŞ OLACAK!

Albay KAZIM (Özalp)

Yarbay İZZETTİN (Çalışlar)

ALİ FUAT (Cebesoy) Paşa

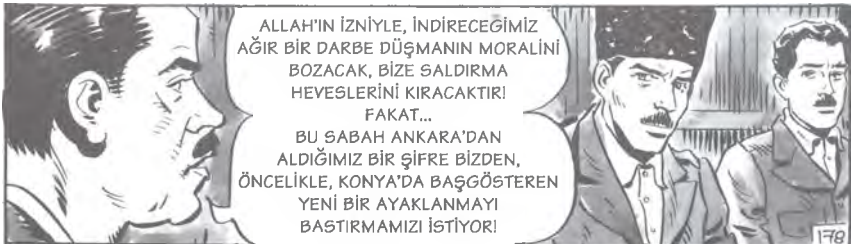
ARKADAŞLARI GEDİZ TAARRUZUNDAN AMAÇ, DÜŞMANA ORDUMUZUN ZİNDELİĞİNİ GÖSTERMEKTİR. HAREKAT SÜRESİ SADECE BİR GÜNDÜR!

ARİF Bey

Çerkez ETHEM

HALİL Bey

16 Ekim'de, Alayunt istasyonunda bir vagon içinde toplanan Harp Meclisi'nin ilk göze çarpan özelliği bütün kumandanların Çerkez ETHEM özentili bir Kuva-yı Milliye kılığında olmalarıydı. İçlerinde yakası kapalı, üniformalı tek subay B. Fırka Kumandanı Yarbay İZZETTİN (Çalışlar) Bey'di...

ALLAH'IN İZNİYLE, İNDİRECEĞİMİZ AĞIR BİR DARBE DÜŞMANIN MORALİNİ BOZACAK, BİZE SALDIRMA HEYESLERİNİ KIRACAKTIR! FAKAT...

BU SABAH ANKARA'DAN ALDIĞIMIZ BİR ŞİFRE BİZDEN, ÖNCELİKLE, KONYA'DA BAŞGÖSTEREN YENİ BİR AYAKLANMAYI BASTIRMAMIZI İSTİYOR!

DELİBAŞ NAMLI BİR SERSERİ
ARDINA TAKTIĞI BİRKAÇ BAŞIBOZUK VE
HAPİSHANE KAÇKINIYLA KONYA'YI
ELEGEÇİRMİŞ. ERKAN-HARBİYE REİSLİĞİ
KUVA-YI SEYYARE'NİN BU İŞLE...

MUHTEREM
PAŞAMI BU,
DELİBAŞ İSYA-
NININ BÜYÜK BİR
AYAKLANMA OL-
DUĞUNU SANMI-
YORUM. BÖYLE BASİT
BİR OLAY İÇİN DÜŞ-
MAN KARŞISINDA BU-
LUNAN KUVVE-İ SEY-
YARE'DEN EN UFAK
BİR BİRLİĞİN
KONYA'YA KAYDI-
RILMASINI DOĞRU
BULMAMI!

ANKARA'DA, AFYON'DA
GERİYE ALINMIŞ KİTALAR
VAR. MESELA, REFET BEY
BUNLARIN BAŞINA GEÇİP KONYA
İSYANINI BASTIRABİLİR... AYRICA, ONU
BİRAZ DA BU GİBİ İŞLERDEKİ BECERİSİ
İÇİN DAHİLİYE VEKİLİ SEÇTİRMEK Mİ?

ÇERKEZ ETHEM'in önerisini çaresiz kabul
eden Ankara REFET Bey'i Konya isyanını
bastırmakla görevlendirmişti.

Yine de, Kuva-yı Seyyare'den 300 atıyla, iki fırkadan birer tabur piyade Afyon'a REFET Bey emrine
takviye gönderildi. 3 gün içinde Konya'dan gelen haberlerden Delibaş isyanının bastırıldığı anlaşılınca,
planı zaten yapılmış olan Gediz taarruzuna başlandı.
Günlerden, 1920'nin 23 Ekim'iydi...

İZZETTİN Bey'in tümeni düşmanla en yakın temasta, büyük bir cesaret ve başarıyla dövüşüyordu.

BU TAARRUZU ETHEM BEY'İN DEĞİL, ALİ FUAT PAŞA'NIN İSTEDİĞİ SÖYLENİYOR. BUGÜNLERDE DOĞU CEPHESİNDE KARABEKİR PAŞA HÜCUMA KALKIP KARŞI GERİ ALINCA, ALİ FUAT PAŞA DA BATIDA BİR ZAFERİN SAHİBİ OLMAK İSTEMİŞ GÜYAL..

ALİ FUAT Paşa çekilirken dosta düşmana ateş püskürtüyordu.

ETHEM DEMİRCİ'DEKİ ETHEM DEĞİL!
ÇARPIŞMIYORI! İSMET BEY BİR ÇARIĞI BİLE BANA ULAŞTIRMAKTAN ACIZI REZALETİ..

Genel Kurmay Başkanlığı

NE OLDU?
ALİ FUAT
PAŞA'NIN
İSTEDİĞİ
TEÇHİZAT
GİTTİ Mİ?

MAALESEF
EFENDİMİ FAZLA
TREN YOK! LOKO-
MOTİFE ODUN
BULAMIYORUZ!

ETHEM Bey...

BİZ BİZE VERİLEN GÖREVİ
FAZLASIYLA YAPTIK! VİCDANIM
RAHAT! AMMA MİLLÎ ORDU
HİÇBİR YERDE TUTUNAMADI..
YAZIKLAR OLSUN!

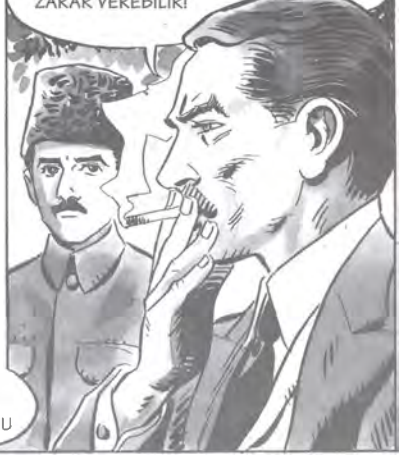
MUSTAFA
KEMAL Paşa...

BU GEDİZ TAARRUZU GEREKSİZ
CAN KAYBI VE CEPHANE
İSRAFINDAN BAŞKA BİR ŞEY
DEĞİL. NEDEN İZİN VERDİK
SANKİ?

ALİ FUAT PAŞA ÇOK İSRAR ETTİ.
AMMA BANA KALIRSA BU ÇERKEZ
ETHEM'İN DÜŞÜNCESİ. PAŞA DA ONU
ÇOK TUTAR!

ALİ FUAT PAŞA'DA BİRAZ GEREĞİNDEN
FAZLA KUVA-YI MİLLİYE HAYRANLIĞI
SEZİYORUM. ETHEM'E FAZLA YAKINLIK
DUYMASI DÜZENLİ ORDU HEDEFİMİZE
ZARAR VEREBİLİR!

23 Ekim sabahı, gecedен yerini
almış topçumuzun ateşiyle
başlayan Türk taarruzu önceleri
başarılı olmuş, düşman Gediz'i
boşaltmak zorunda kalmıştı.
Yardıma gelen Yunan birlikleri yok
ediliyordu. Ansızın savaş alanına
koyu bir sis inince talihimiz dönmüş,
hatta 11'inci tümenin 2 taburu
yolunu kaybederek düşman hatları
içine düşmüştü...

Haberleşmeyi sağla-
yan atlılarımız dağlık
ve ormanlık arazide iş
göremez olmuşlardı.
Kuzeydeki ALİ FUAT
Paşa birliklerinden ne
yardım geliyordu ne
haber...

TESLİM OL
VİRE!

SİLAHLARI ATINI
YERE UZANINI
ÇABUKI..

Akşama doğru ALİ
FUAT Paşa'dan
haber geldi...

FUAT PAŞA ÇOK ZAYIAT
VERMİŞ KÜTAHYA'YA DOĞRU
ÇEKİLİYORMUŞ. BİZ DE
ÇEKİLECEĞİZİ EMİR BÖYLE!

Yunan kumandanı Albay KONDİLİS ağır kayıplar vermesine rağmen bozulup kaçmamıştı. Bu direnişle tümenini esir ya da yok olmaktan kurtarmıştı...
Yarbay "Ayıcı" ARİF Bey'in 11. Tümeniyle, yarbay İZZETTİN Bey'in 61. tümeni düşmanı tutunduğu yerden sökülüp atamamıştı.

ALİ FUAT PAŞA
BÜTÜN BİRLİKLERE
ÇEKİLME EMRİ
VERMİŞİ EN UÇTA BİZ
KALDIK KUMANDA-
NIM!

PİYADELERİM YORGUN. ZORAKİ GECE
YÜRÜYÜŞÜ YAPMAKTANSA ŞURADA
KÖPRÜHAN'A YAKIN BİR VADİDE
KALIRIZ!

KAZIM BEY 2 TOPLU
BİR FIRKAYI BİZE
YARDIMA
GÖNDERMİŞ
EFENDİM!

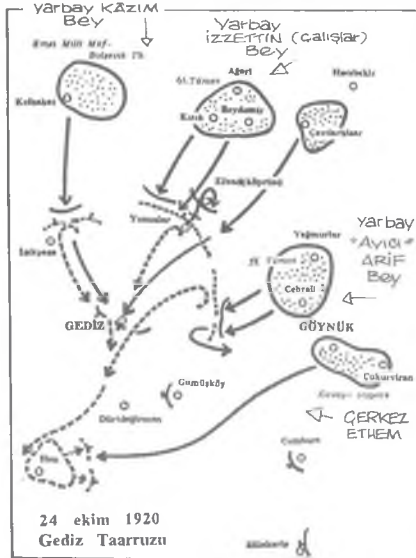
SAĞ OLSUN!
YARIN BUNA
ÇOK
İHTİYACIMIZ
OLACAK!

Miralay PLASTIRAS'ın Efzun Alayı çok çetin çıkmıştı. Ağır kayıplar verdiği halde ölümüne saldırıyordu. Çarpışma bütün gece boyunca devam etti...

Karanlıkta iki tarafın savurduğu Rum'ca, Türkçe küfürler acı feryadlara, hınlıtlara karışıyordu. Yunan'ın top ateşi bulunduğu yeri belli ediyor, bizim topçumuz da orayı vuruyor, havaya uçuruyordu. Kısacası, kimin kazanıp kimin kaybettiği belirsiz tam bir kör dövüşüydü bu çarpışma...

61. Tümen hemen
Gediz'e doğru yürüyüşe
geçmişti...

BÜTÜN GECE
SABAHA KADAR
KAÇAR GİBİ ÇIKIP
GİTTİLER ŞEERDEN!

ANLAŞILAN BİZİM
DE ÇEKİLDİĞİMİZ-
DEN HABERLERİ
OLMAMIŞ KUMAN-
DANIM!

İŞTE KUVE-Yİ SEYYARE
KUMANDANLARI BÖYLE SAVAŞIRI AKILLARINA
ESİNCE HÜCUM EDER, İSTEDİKLERİ AN GERİ
ÇEKİLİRLER, KİMSEYE DE HABER VERMEZLER.
ONLARLA BİRLİKTE SAVAŞA GİRMEK BAŞLI
BAŞINA BİR DERTTİR! (*)

(*) Orgeneral İZZETTİN ÇALIŞLAR'ın Hatıralarından.

KUVE-Yİ SEYYARE ÇEKİLEN
DÜŞMANI KOVALAYACAKTI. OYSA
TEMAS BİLE KURMAMIŞ. KİMBİLİR
NEREDELER!

ŞEHİRE ETHEM'DEN
ÖNCE GİRMEMİZ GEREK!
YOKSA HER ŞEYİ ADAMLA-
RINA YAĞMA ETTİRİR!

Gediz'e gelen İZZETTİN Bey, yaveri ve kurmay
subayı gözlerine inanamadılar.

GEÇ KALMIŞIZ
YARBAYIM! KUVE-Yİ
SEYYARE BİZDEN ÖNCE
GELİP YAĞMAYA
BAŞLAMIŞ BİLE!

Atılarının hızından yararlanıp Gediz'e herkesten önce giren TEVFIK Bey'in müfrezeleri idi.

TEVFIK BEY, BÜTÜN DEPOLARA, SİLAHLARA KUVA-YI SEYYARE ADINA ELKOYMUŞSUNUZ! ERLERİNİZ DÜŞMANI BIRAKMIŞ, MAL TELAŞINA DÜŞMÜŞLER.

ALİ FUAT PAŞA'NIN SON EMRİ, KENDİSİ GİBİ BİZİM DE ÇEKİLMEMİZDİ. YOKSA DÜŞMANI KOVALAMAK DEĞİL!

GANİMET İŞİNE GELİNCE...

BU ÇOCUKLAR ONCA SIKINTIYA KATLANIP ÖLÜMÜ HİÇE SAYARAK DÖVÜŞÜYORLARSA BU, BİRAZ DA ZAFERDEN SONRA ELE GEÇİRECEKLERİ GANİMET AŞKINADIR!

GANİMET FALAN DÜŞÜNMEYEN VATAN AŞKINA DÖVÜŞEN ERATIN SUÇU NEDİR? HER ŞEY, ÖZELLİKLE SİLAH VE CEPHANE TAARRUZA KATILAN 11'İNCİ, 61'İNCİ TÜMENLER VE KUVA-YI SEYYARE ARASINDA KUVVETLER ORANINDA BÖLÜŞÜLMELİDİR!

SON GÜNLERDE BU ORDU SUBAYLARININ DİLLERİ ÇOK UZADI. GÜVENDİKLERİ BİR ŞEY VAR!

ETHEM'LE REŞİD'İN BİR AN ÖNCE DİKKATLERİ ÇEKİLMELİ... BU İŞİN ASLINI ÖĞRENİP TEDBİRİNİ ALSINLARI!

İşin aslını Ankara biliyordu ve tedbirini alıyordu.

GEDİZ TAARRUZU GÖSTERMİŞTİR Kİ, ALİ FUAT PAŞA'NIN BATI CEPHESİ KUMANDANI OLARAK KALMASI İLERİSİ İÇİN GÜVEN VERİCİ DEĞİLDİR!

11. TÜMEN KARARGAHINA
GELEN ALİ FUAT PAŞA
DÜRBÜNLE BAKMIŞ Kİ,
HAMİDİYE'DE OLMASI GEREKEN
KUVA-YI SEYYARE'DEN ESER
YOK ORTADA! (*)

MAKEDONYA MÜFREZESİ,
"CEPHANE ALMAYA
GİDİYORUZ" DİYEREK
TAKVİYE İÇİN GELEN TABUR
ERATINI ÇİĞNEYEREK KAÇIP
GİTMİŞİ (*)

BOLŞEVİK TABURU
KARAKEÇİLİ VE MAKE-
DONYA MÜFREZELERİ
SIKIYI GÖRÜNCE HEMEN
GERİ ÇEKİLMİŞLER.

VE BUGÜN GEDİZ
YENİDEN YUNAN'IN
ELİNDE!

BÜYÜK
GÜNAH
İŞLEMİŞLER!

(*) MİLLÎ MÜCADELE-SABAHATTİN BELEK, ÇİFT 2.

Kütahya... ETHEM Bey'in karargahı...

ETHEM BEY'İN AKLI FİKRİ
ANKARA'DA... YARIN DA ARİF
ORUÇ BEY BİRKAÇ MEBUSLA
GELİYOR!

ANKARA...

ALİ FUAT PAŞA'YI
KÜSTÜRMEYEN BATI CEPHESİ
KUMANDANLIĞINDAN ALMANIN
YOLUNU BULDUM: MOSKOVA
BÜYÜKELÇİLİĞİ..

Afyon...

HOŞGELDİNİZ
ETHEM BEYİ NASIL
OLDU DA...

İZİN FALAN ALMADIM, EŞREF
BEY, (*) GİZLİ GELDİM. SİZİNLE
BU GÖRÜŞMELERİMİ ANKARA
DUYARSA ÇOK İŞKİLENİR!

(*) EŞREF
KUŞÇUBAŞI.

Batı Cephesi Kumandanı, Gediz taarruzundan bu yana çok sinirli olmuştu.

ANKARA NE YAPMAK İSTİYOR? RAPORLARIMA CEVAP VERİLMİYOR! ORDU İÇİN YARDIM İSTEDİM, MALİYE VEKİLİ YAN ÇİZİYOR!

7 KASIM 1920

MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN BİR TEL, KUMANDANIM!

ŞİFREYİ AÇTIK, ÇOK ÖNEMLİ BAZI KONULARI GÖRÜŞMEK İÇİN İLK TRENLE ANKARA'YA TEŞRİFİNİZ RİCA OLUNUYOR!

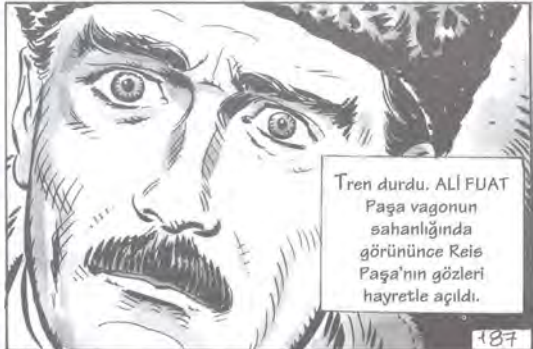
7 Kasım akşamı, ALİ FUAT Paşa, Kurmay başkanı SAFFET (Arkan) Bey ve yaverlerini de alarak Eskişehir'den hareket etti...

BU ÇAĞRI İYİ OLDU. MUSTAFA KEMAL PAŞA İÇİN DİKTATÖRLÜĞE GİDİYOR DENİYOR. BUNU DA YERİNDE İNCELEMELİK FİRSATINI BULACAĞIM.

8 Kasım sabahı
Ankara garında olağanüstü bir kalabalık vardı...

HAYRET! MUSTAFA KEMAL PAŞA, VEKİLLER HEYETİ... FEVZİ PAŞA, İSMET BEY... BÖYLE BİR KARŞILAMA TÖRENİNE NE GEREK VARDI?

Tren durdu. ALİ FUAT Paşa vagonun sahanlığında görününce Reis Paşa'nın gözleri hayretle açıldı.

ALİ FUAT PAŞA, koskoca Batı Cephesi Kumandanı, Kuva-yı Milliye çeteleri gibi bir kılıktaydı ve omzunda bir filinta sallanıyordu.

DEVRİM YAPAN
TÜRK MİLLETİNİN
ÜNLÜ BİR
GENERALİNİ BU
KILIKTA GÖRMEK
NE ACI BİR,
ÇAPRAZ FIŞEKLIĞİ
EKSİK!

ALİ FUAT Paşa, vekillerin, kumandanların elini sıkıp tören kıtasını selamladıktan sonra, MUSTAFA KEMAL paşa koluna girip kulağına fısıldadı...

PAŞAM, İZİN VERİRSEN,
ŞÖYLE BAŞBAŞA BİR GÖRÜŞMEK
İSTİYORUM!

Beraberce, ALİ FUAT Paşa'nın özel vagonuna çıktılar. MUSTAFA KEMAL Paşa, önce kendine has incelikle okul arkadaşları, yakın dostu paşanın halini hatırını sordu, sonra... Moskova'da bulunan Dışişleri Bakanı BEKİR SAMİ Bey'in pek başarılı olamadığından yakındı. Oysa şu dönemde Rusya ile ilişkilerin çok akıllıca yürütülmesi gerektiğini söyledi. Ve... bombasını patlattı...

MOSKOVA BÜYÜKELÇİMİZ
OLUR MUSUN? VEKİLLER HEYETİ'YLE
UZUN UZUN DÜŞÜNDÜKTEN SONRA BU
İŞİ ANCAK VE EN İYİ SENİN
YAPABİLECEĞİNE KARAR VERDİK!

ALİ FUAT Paşa, hiç beklemediği Moskova Büyükelçiliği teklifi karşısında önce bir duraksadı, şaşırdı. Sonra, MUSTAFA KEMAL Paşa'nın ısrarlı ve rica dolu bakışları karşısında kabul etti. Biraz sonra da, Genel Kurmay Başkanlığında yerine atanan İSMET Bey ve Güney Cephesi Kumandanı REFET Bey'lerle yapılan brifinge katıldı, düşüncelerini söyledi.

Büyükelçilik işlemlerinin tamamlanmasının beklendiği günlerden birinde MUSTAFA KEMAL Paşa kendisini ziyarete gelen ALİ FUAT Paşa'ya gizli bir sıkıntısını açmadan edemedi.

ÇERKEZ ETHEM'LE REŞİT BEY İ DE YANINDA MOSKOVA'YA GÖTÜREMEZ MİSİN?

"REİS PAŞA"nın bu önerisi hemen duyulmuş ve "kıyametler" koparılmıştı. ÇERKEZ ETHEM'in yakın dostu HACI ŞÜKRÜ Bey başta olmak üzere, Meclis'teki bütün ETHEMİST'ler sanki ayaklanmışlardı.

NE OLUYOR, BİLELİM!

HAYIR! BUNA ASLA RAZI OLMAYIZ!

ALİ FUAT PAŞA'DAN SONRA ETHEM VE REŞİT BEY'LER DE Mİ VATANDAN UZAKLARA GÖNDERİLİYOR?

BU YOLUN SONU DİKTATÖR-LÜKTÜRİ!

ALİ FUAT Paşa, yalnız kaldığında
hızla gelişen olayları bir akıl
süzgecinden geçiriyordu..

"DİKTAYA GİDİYOR!" DENİYORDU.
YENİ GÖREVİMİN BANA VERİLİŞ
BİÇİMİ BU SÖYLENTİLERİ DOĞRULAR
GİBİ...

İyi bir asker
olduğu kadar,
iyi bir devlet
adamı olduğunu
göstermekte
gecikmedi. (*)

AMMA...
ANKARA BİR GARİP
BAŞKENT OLMUŞ...
HER KAFADAN BİR SES
ÇIKIYOR. HOROZU ÇOK
OLAN KÖYDE SABAH
GEÇ OLUR, DERLER.
HERHALDE MUSTAFA
KEMAL PAŞA DA
ÜLKEYİ TEK ELDEN
YÜRÜTMİYİ BU
YÜZDEN İSTİYOR
OLMALI!

BİZLERE DÜŞEN,
ONA YARDIMCI
OLMAKTIR.

(*) 20 ARALIK 1920'de Kars yoluyla Moskova'ya giden ALİ
FUAT Paşa, Büyükelçilik görevini başarıyla yürütmüş, özellikle
ENVER Paşa'nın davranışlarını kontrol altında tutarak büyük
yararlık göstermiştir.

Kütahya'da, ARİF ORUÇ, ÇERKEZ ETHEM'i
ziyaret ederek, Ankara'dan haberler getir-
mişti. Ayrıca en son Yunan gazetelerinin
önemli haberlerinden çeviriler yapıyordu.

YUNAN KUMANDANI;
"ÇERKEZ ETHEM Bey'in
saldırıları karşısında
tutunamadık." DİYOR.

BİR BAŞKA YAZI:
"Bu başarısızlık VENİZELOS'un
seçimleri kaybetmesine neden
olacaktır!" DİYOR!

AMMA, ANKARA GEDİZ
TAARRUZUNU BİR YENİLGİ KABUL
EDİYOR, ALİ FUAT PAŞA'YI MOSKO-
VA'YA GÖNDERİYOR, KUVA-YI SEY-
YARE'Yİ İSMET VE REFET BEYLERİN
İNSAFINA TERKEDİYOR!

ALİ FUAT Paşa'nın Batı Cephesi Kumandanlığından alınıp, yerine İSMET Bey'in kumandan olması, bir de Güney Cephesi kurulup oraya da kurnazlığıyla ünlü REFET Bey'in kumandan olarak atanması (9 Kasım 1920) ÇERKEZ ETHEM'in huzurunu kaçırmıştı.

İSMET BEYİN SİCİLİNDE BİR TEK OLSUN KAZANILMIŞ BİR MUHAREBE VAR MIDIR ACABA? HELE REFET BEY... ELİMİZLE DAHİLİYE VEKİLİ YAPTIĞIMIZ BU ZAT, BÜTÜN ÇATIŞMALARDA ÖNCE SİNSİCE SAKLANMIŞ, SONRA ORTAYA ÇIKIP KAHRAMANLIK TASLAMIŞTIR!

Topçu Kurmay
Albayı İSMET
Bey

Süvari
Kurmay
Albayı
REFET Bey

Kütahya...

MUSTAFA KEMAL PAŞA, REFET BEYE: "Bana yeni süvari alayları kur!" DİYE EMİR VERMİŞ O DA AFYON'DA BÜTÜN GAYRETYİLE BUNA ÇALIŞIYORMUŞ.

ETHEM Bey, hem yeni görevini kutlamak, hem de Kuva-yı Seyyare'nin bazı acil ihtiyaçları için biraz para istemek amacıyla İSMET Bey'i Ankara'da ziyarete gelmişti...

ETHEM BEY, KUVA-YI SEYYARE İÇİN 5-10 BİN LİRA ÇOK AZ BİR PARA! BEN SİZE DAHA BÜYÜK MİKTARDA ÖPEME YAPMAYI DÜŞÜNÜYORUM! YALNIZ SİZDEN BİR RİCAM VARI!

Çerkez ETHEM,
İSMET Bey'i hiç
sesini çıkarmadan
dinliyordu.

"BİRLİKLERİME ÇOKTAN BERİ MAAŞ
VEREMEDİM." DİYORSUNUZ... OYSA
JANDARMA ASKERİ MAAŞINI
GÜNÜNDE ALIYOR. SİZİNKİ DE
JANDARMA HİZMETİ SAYILDIĞINA
GÖRE...

BUNA KUVA-YI SEYYARE'NİN TAM
MEVCUDUNU ÇIKARIN... KAÇ ER, KAÇ
SUBAY VAR BİLELİM, SAYILARINA
RÜTBELERİNE GÖRE BİR BORDRO
ÇIKARALIM. BÖYLECE MAAŞLARIN
HESABI YAPILIR, SİZE TESLİM EDİLİR,
SİZ DE BİRLİKLERİNİZE
DAĞITIRSINIZ. BUNDAN
SONRA BÖYLE YAPALIM.

ETHEM Bey kendisinin
bile zor duyacağı bir
sesle...

OLUR, ÖYLE
YAPARIZI

dedi amma...

...öfkesini REŞİT Bey'in evinde açığa vurdu.

DEMEK BUNDAN
SONRA HER PARAYA İHTİYAÇ
OLDUĞUNDA İSMET BEYE HESAP
VERECEĞİZ ÖYLE Mİ? BEN BÖYLE
ŞEYE GELEMEM!

BU İSMET DE KİM OLUYOR!
BEN, KİMSEDEEN EMİR ALMADAN SALİHLİ
CEPHESİNİ KURUP YUNAN'A KARŞI
ÖLÜMÜNE ÇARPIŞIRKEN NEREDEYDİ
BUNLARI!

Ansızın bir öksürük krizi...

ÖHÖ
ÖHÖ
ÖHÖ
ÖHÖ

ETHEM! SAKİN OL!
HASTASIN, KENDİNİ BU
DERECE ÖFKEYE
KAPTIRMAMALISIN. BU GİBİ
İŞLERE HİÇ BULAŞMA!
SEN!

Keçiören'deki dost evinde dinlenirken, Sağlık
Bakanı Doktor ADNAN (Adıvar) Bey hemen koşup
gelmişti.

MUSTAFA KEMAL PAŞA
RAHATSIZLIĞINIZI DUYAR DUYMAZ
BENİ ARADI. "TEDAVİSİ İÇİN NE
GEREKİYORSA YAPIN, İSTEKLERİ
VARSA YERİNE GETİRİNİ DEDİ!

SAĞ
OLSUN!

Fakat, ETHEM Bey'e "Geçmiş olsun..." ziyaretine
gelenler onu büsbütün hasta edici yorumlar
getiriyorlardı.

AFYON'DA NE İÇİN SÜVARİ
ALAYLARI KURULUYOR
SANIYORSUNUZ,
ETHEM BEY! SİZİ
DEFTERDEN SİLMEK
İÇİNİ..

İSYANLAR
BASTIRILDI. ARTIK
SİZE İHTİYAÇLARI
KALMADI.

Batı Cephesi Karargahı'nın bulunduğu
Eskişehir'e gelen İSMET Bey, 23 Kasım'da
bütün tümen kumandanlarını topladı.

ŞİMDİYE KADAR ORDU, KUVA-YI MİLLİYE,
İÇİÇE ÇALIŞIYORDUK. HER BİRLİK KENDİ BAŞININ
ÇARESİNE BAKIYORDU, ARTIK BU DÜZENLİLİK
BİTTİ. BUNDAN SONRA NEYE İHTİYACINIZ VARSA
CEPHE KUMANDANLIĞINDAN
İSTEYECEKSİNİZ. ORDUNUN HALKA
TEMASI OLMAYACAK.

KİMSEYİ ASKERE ALA-
MAZSINIZI KİMSEDEN 10
PARA İSTEYEMEZSİNİZ!

KİMSEYE EZA CEFA
ETMEK YOKI HALKTAN BİR
ŞİKAYETİNİZ VARSA DEVLETİN ADLI
MERCİLERİ, İSTİKLAL MAHKEMELERİ
VAR. ORAYA BİLDİRECEKSİNİZ.
GEREĞİNİ ONLAR YAPACAKTIR!

Tümen kumandanları
toplantıdan çok
memnun çıktılar

OH BE, DÜNYA
VARMİŞİ
SİVİLLERİN
İŞLERİNİ HEP
BİZ
GÖRÜYORDUK!

ASKERLİK
MESLEĞİNİ
UNUTMUŞTUK
VALLAHİ!

DEVLET DEDİĞİN
BÖYLE OLUR!

Aynı gün Gediz,
Simav, Demirci ve
Gördes hükümet
meydanları...

"SİMAV'DA SİZİN
HER TÜRLÜ DERTLERİNİZİ
DİNLEMELİK, ADİL BİR
YÖNETİM KURMAK
GÖREVİYLE YÜKÜMLÜ BİR
BÖLGE KOMUTANLIĞI
KURULMUŞTUR!

Aynı bildiriye
Kuva-yı Seyyare
Kumandan
vekili TEVFIK
Bey de alınca...

NE?! BENİM
BÖLGEMDE BİR BÖLGE
KOMUTANLIĞI HA?!

ÇABUK KÜTAHYA
MERKEZ KUMANDANINI
BULUN BANA!

Biraz sonra, Kütahya Merkez Kumandanı, Batı Cephesi Yeni Kumandanı İSMET Bey'in sivil hizmetler için atadığı Kaymakam (Yarbay) İBRAHİM Bey'i ite-kaka makamından alıp Simav dışına atıyordu.

GERİ GELMEYE
KALKIŞIRSAN TEVFİK
BEY SENİ ASACAK,
BİLMİŞ OL!

27 Kasım... Batı
Cephesi Kumandanı
İSMET Bey yeni bir
taşkınlığa hedef
oluyordu.

EYVAH!
İYİCE
AZITTILAR!

"LUZUMSUZ YERE VE BİZE HABER VERMEDEN KUVA-YI
SEYYARE BÖLGESİNE GÖNDERDİĞİNİZ KAYMAKAM
İBRAHİM BEY'İ MAİYETİYLE BİRLİKTE SİZE GERİ
GÖNDERİYORUM. SİZİ BUNDAN SONRA ÜST MERCI
OLARAK TANIMADIĞIMI VE BÜTÜN İLİŞKİLERİMİ
KESTİĞİMİ BİLDİRİRİM.

TEVFİK Umum Kuva-yı Seyyare Ku. Vekili.

İSMET Bey kendisine gönderilen telgrafi anında MUSTAFA KEMAL Paşa'ya aktarmış o da Meclis'te REŞİT Bey'in eline tutuşturmuştu.

NEDİR BU YAPTIĞINIZ ÇOCUKLARI!

AL, OKU ŞU TELGRAFII TEVFİK, İSMET BEYE SENİ TANIMİYORUM, DEMİŞ. RAPORLARINI DA İKİ GÜNDÜR ONA DEĞİL, MUSTAFA KEMAL PAŞAYA GÖNDERİYORMUŞ.

BİZE KARŞI HAZIRLANAN TUZAKLARDAN HABERİNİZ YOK ANLAŞILANI!

Ertesi gün, MUSTAFA KEMAL Paşa, ETHEM Bey'i bürosuna davet etti. Olayları uzun uzun, başbaşa görüştüler. Paşa'nın konuşması ETHEM Bey'i sanki büyülemişti.

BU TATSIZ OLAYLAR BENİ ÇOK ÜZÜYOR, PAŞA HAZRETLERİ!..

ETHEM BEY, BİLİYORUM, DİNLENMEYE İHTİYACINIZ VAR. FAKAT, ŞU BUHRANLI DÖNEM ATLATILINCAYA KADAR KUVVETLERİNİZİN BAŞINDA BULUNAMAZ MISINIZ? ÇÜNKÜ, TEVFİK BEY'LE İSMET BEY ARASINDAKİ BU GERGİNLİK İKİ KUMANDAN ARASINDA BİR İŞ OLMAKTAN ÇIKIP BÜYÜYECEK GİBİ GÖRÜNÜYOR!

Uzak görüşlü Reis Paşa haklıydı. İSMET Bey, TEVFİK Bey'den yeni bir tel almıştı...

"...KUVA-YI SEYYARE NE BİR FIRKA NE DE DÜZENLİ BİRLİK HALİNE SOKULAMAZ. BU SERSERİLERİN BAŞINA NE BİR ZABİT (Subay) NE DE HESAP MEMURU KOYMAK SÖZ KONUSU BİLE OLAMAZ!"

"...ZATEN, ZABİT GÖRDÜLER Mİ ŞEYTan GÖRMÜŞ GİBİ OLUYORLAR. BÖLÜKBAŞILAR DA OKUMASI YAZMASI OLMAYAN KİŞİLERDİR. KUVA-YI SEYYARE'NİN ŞİMDİYE KADAR OLDUĞU GİBİ GELİŞİ GÜZEL İDARE EDİLMESİ ZORUNLUDUR!.."

"Kuva-yı Seyyare'nin sonu geldi!.." söylentileri almış yürümüştü. ETHEM Bey, Ankara'dan ayrılmak istemiyor, "HASTAYIMI" diyordu. REFET Bey, ne yapacağını şaşırmıştı. MUSTAFA KEMAL Paşa'yı karşısına almaktan çekiniyor, "milli kahraman" olmuş kardeşini de yalnız bırakmak istemiyordu. Çerkez'lerin "Bilge" diye andıkları YUSUF İZZET Paşa hemen devreye girip iki kardeş e uzun uzun nasihat etmek zorunda kaldı...

BUNU BİR SORUN HALİNE GETİRMİYİN. ARTIK DÜZENLİ BİR ORDU KURULMUŞTUR. KUVVE-İ SEYYARE-NİN DE BU ORDU İÇİNDE YERİNİ ALMA ZAMANI GELMİŞTİRİ KUMANDA BİR ELDE TOPLANMAZSA DÜŞMAN KARŞISINDA BAŞARI SAĞLANAMAZ!

ETHEM BEY KARDEŞİMİZİN VE BİRLİKLERİNİN BÜYÜK HİZMETLERİ OLMUŞTUR. DAHA DA OLACAKTIR!

MUSTAFA KEMAL PAŞA HER ZAMAN HER YERDE ETHEM BEY'DEN ÖVGÜ İLE SÖZEDİYOR.

Kütahya'da karargahına dönen ETHEM Bey, birkaç gün sonra avluda pırlıl pırlıl bir otomobil gördü

İSMET BEY GÖNDERMİŞ EFENDİM!

CEPHEYE GİDİŞ- GELİŞLERİNİZDEN YORULMAYIN DİYE...

"BİLGE" YUSUF İZZET PAŞA DA DURUMUN FARKINDA DEĞİL. BEN CEPHEYE DÖNSEM İYİ OLACAKI

ETHEM Bey, Batı Cephesi Kumandanı'nın gönderdiği otomobilin tadını çıkaramıyordu bir türlü... Çünkü TEVFİK Bey cepheden karargaha her gelişinde öyle şeyler anlatıyordu ki...

ÖBÜR YANDAN ÇUKURUNU KAZMAYA DEVAM EDİYOR!

BİR YANDAN SANA OTOMOBİL GÖNDERİYOR,

BİZİM MÜFREZELER ARASINA KENDİ ASKERLERİNİ SOKUP ALEYHİMİZDE PROPAGANDA YAPTIRIYOR. GÜYA SEN HASTA FALAN DEĞİLMİŞSİN DE ANKARA'DA HÜKÜMETİ DEVİRMEK İÇİN FIRSAT KOLLUYORMUŞSUN!

BU FESATÇILARI YAKALARSAM HEPSİNİ ASARIM, ETHEMİ REŞİT BEY ANKARA'DA MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN ETKİSİ ALTINDA. ONUN BU İYİMSERLİĞİ BAŞIMIZI YİYECEK, BİLMİŞ OL!

Tam o günlerde, güvendiği subaylarından biri...

EFENDİM BENİ DE DOĞU CEPHESİNE TAYİN ETTİLER. BÖYLE BÖYLE KUVA-YI SEYYARE'Yİ ÇÖKERTMEK İSTİYORLARI!

BENİM KORUMA BİRLİĞİNDEN 15 KİŞİ HAZIRLANSIN, ESKİŞEHİR'E GİDİYORUZ! (*)

(*) Batı Cephesi Karargahı Eskişehir'deydi.

198

ÇERKEZ ETHEM, Eskişehir trenine eklenen özel bir vagona
15 fedaisini de bindirip hemen yola çıktı...

ÖNÜNE ÇIKAN KUVA-YI SEYYARE
SUBAYINA KÜÇÜLTÜCÜ SÖZLER
SÖYLÜYÖRMÜŞ. HELE, BANA DA TERS
BİR DAVRANIŞTA BULUNSUN DA...
BEN BİLİRİM YAPACAĞIMI!

İSMET Bey'in karargahı Eskişehir İstasyonuna uzak
değildi. Fakat... emir subayı tatsız bir haberle
döndü.

KARARGAH KUMANDANI, "YARIN
TEŞRİF BUYURSUNLARI" DİYOR. İSMET
BEY, BUGÜN BÜTÜN RANDEVULARINI
İPTAL ETTİRMİŞ. ÇOK ÖNEMLİ BİR...

Çerkez ETHEM'in bir bakışıyla 4
fedai kapı nöbetçilerini makasa
almıştı...

HER KAPIDA İKİ KİŞİ KALSINI! BEN
İSMET BEY'LE KONUŞURKEN KİMSE
İÇERİ ALINMASINI!

BAŞÜSTÜNE
EFENDİMİ!

Kapıdaki nöbetçinin zile basmasına fırsat vermeden kapıya vurması ile içeri girmesi bir oldu.

İSMET Bey, bir subayla sıkı bir çalışma içindeydi. Çerkez ETHEM'i ansızın odasında görünce büyük bir şaşkınlık geçirdi...

ETHEM Bey'in isteği üzerine levazım subayı dışarı çıktı. İSMET Bey şaşkınlığı çabuk atlatmıştı. Baş köşeye oturttuğu Çerkez ETHEM, hemen konuya girdi.

İSMET BEY,
BENİMLE LÜTFEN
CİDDİ VE AÇIK
KONUŞSUN!

ETHEM BEY,
KÖTÜ NİYETLİ
İNSANLARIN OYU-
NUNA GELİYORUZ.

SİZE VE
KUUVETLERİNİZE
ELBETTE İHTİYACIMIZ
VAR. BEN SİZİ,
DEĞERİNİZE UYGUN
BİR RÜTBE VE ÜNİFOR-
MAYLA ORDU İÇİNDE
GÖRMEK İSTİYORUM.
RÜTBENİN DERECESİNİ
SİZ SEÇİN, KARAR VE
EMRİ ÇIKARTMAK
BENİM GÖREVİMİ

BU, GİZLİ-KAPAKLI KUVA-YI
SEYYARE ALEYHTARLIĞININ SEBEBİ
NEDİR? EĞER BANA VE KUVA-YI
SEYYARE'YE ARTIK LÜZUM KALMADIYSA
SÖYLEYİN BU FEDAKAR BİRLİKLERİ
HEMEN DAĞITIP BEN DE BİR KÖŞEYE
ÇEKİLEYİM. ZATEN HAŞTAYIM VE BIKTIM,
USANDIM.

TEŞEKKÜR
EDERİM FAKAT
BEN RÜTBE
MERAKLIŞI
DEĞİLİM!

SİLAHA SARILIP CANIMI ORTAYA
ATTIMSA BUNU VATANIN SAVUNMASI
İÇİN YAPTIM. GÜN GELDİ YAKINLARIMIN
BİLE İDAMINA İMZA ATTIM. ŞİMDİ BİR
RÜTBE ALIRSAM, MİLLET ONCA FEDAKAR-
LIĞI VE ÇATIŞMAYI BİR RÜTBE ELDE ETMEK
İÇİN YAPTIĞIMI ZANNEDER

İSMET Bey'in sıcakkanlı konuşması Çerkez ETHEM'in öfkesini yatıştırmıştı. Konu tatlıya bağlandı.

YARIN ANKARA'YA GEÇİYORUM.
DÖNÜŞTE BU KONUYU GENE
GÖRÜŞELİM. KARARGAH KUMAN-
DANINIZIN KULAĞINI ÇEKİN.
ZİYARETİM BİRAZ KABACA
OLDUYSA ONUN
YÜZÜNDENDİR!

SIK SIK
GÖRÜŞELİMİ
KAPIM SİZE HER
ZAMAN AÇIKTIR!

Çerkez ETHEM'in Ankara'ya ulaştığı sıra, TEVFIK Bey Kütahya'da yeni bir sorun yaratıyordu... Ve Ankara bunu hemen haber alıyordu.

TEVFIK BEY, GÖNDERDİĞİ BİR EVRAKI
"İSTİKLAL MAHKEMELERİNİ İLGİLENDİRİR"
GEREKÇESİYLE İMZALAMAYAN KÜTAHYA
HAKİMİNİ TUTUKLATIP GEDİZE GETİRTMİŞ.
"ASACAĞIMI!" DİYORMUŞ.

İSTANBUL'DAN İZZET PAŞA HEYETİNİN
GELECEĞİ ŞU GÜNLERDE TEVFIK'IN
BU YAPTIĞI KÖTÜLÜĞÜN
EN BÜYÜĞÜ... BU DURUMA SON
VERMENİN ZAMANI GELDİ.

- BU ETHEM'LE
KARDEŞLERİNİN NE
ZAMAN NE YAPACAK-
LARI BELLİ DEĞİL.
BU İŞİN ÜSTÜNE
GİDEBİLECEK MİYİZ.
İSMET?
- ELBETTE!

* SONUCU GÖZE
ALACAK MİYİZ?
- SİZ KARAR VERİRSENİZ
ALIRIZ VE SONUNDA
SİZİN BİZİM DEDİĞİMİZ
OLUR. BUNA GÜCÜMÜZ
YETERİ
- PEKALA! HEMEN
HAZIRLIĞA BAŞLAYINI

TEVFIK Bey, Kütahya Bölgesi'nde tam bir derebeyi kesilmişti. Son olarak FAHRETTİN Bey'in 12. Kolordusundan 3 esir (!) almış, vermiyordu...

FAHRETTİN BEY BENİM BÖLGEMDE BİR
ŞAHSI TUTUKLAYIP SORGUYA ÇEKMEKLE
BÖLGEME TECAVÜZ ETMİŞTİR! ŞİMDİ GELSİN
DE SİZİ ELİMDEN ALSIN BAKALIMI! (*)

(*) M. KEMAL, Paşa'nın emriyle askerler geri alınmıştır.

TEVFİK Bey'in Kütahya'da birbiri ardına yarattığı tatsızlıklar Ankara'da Meclis'te, lehte-aleyhte büyük tartışmalara neden oluyordu.

1920 yılının Aralık ayı, kış başlangıcı olmasına karşın Batı Cephesi Kumandanlığı, "Ankara" ve Kuva-yı Seyyare için oldukça hararetli geçmiş, taraflara bir hayli ter döktürmüştü. Çerkez ETHEM hastalığını öne sürerek Ankara'dan ayrılmıyor... TEVFIK Bey, yasak olduğu halde, şifreli telgraf görüşmelerini sürdürüyordu...

MUSTAFA KEMAL Paşa, 5 Aralık'ta Bilecik'te buluşup SEVR Andlaşmasını -bir iki ufak düzeltmeyle- kendisine yutturmaya çalışacak AHMET İZZET ve SALİH Paşa'lara karşı taktik kurmaya çalışırken, ÇERKEZ ETHEM SORUNU'nu da artık halletmek istiyordu. 3 Aralık günü konuk olduğu evde onu ziyarete gitti...

Reis Paşa, ETHEM'in "fakat"ını duymamış gibi, arkasında bekleyen sağlık bakanı doktor ADNAN Bey'e döndü, müşfik bir sesle...

Çerkez ETHEM yatağında düşünüyordu.

Meclis'te umudlarını
ETHEM Bey'e bağlamış
muhalif milletvekilleri eve
doluşmuş, Eskişehir
trenine binmesini önlemeye
çalışıyorlardı...

GİTMEYİNİ SİZE
HAZIRLANMIŞ BİR TUZAK
OLMASI ÇOK MUHTEMELİ
ANKARA'DAN SAKIN
UZAKLAŞMAYINI HAYATINIZI
TEHKİYE ATMAYINI!

Öğleden sonra, saat 4'e doğru...

HAYATİ BEY SİZİ ALMAYA
GELDİ EFENDİMİ REİS
PAŞA'NIN ÖZEL KALEM
MÜDÜRÜ...

EYETİ BENİ GARA
GÖTÜRECEK. GİDELİM
BAKALIM. MUSTAFA
KEMAL PAŞA'YI
BEKLETMEYELİM!

İÇİNİZ FERAH OLSUN, BEYLER!
ESKİŞEHİR'DEN KÜTAHYA'YA GEÇECEĞİM.
CEPHEDE KENDİMİ DAHA EMNİYETTE
HİSSEDİYORUM!

ETHEM Bey'e trende yataklı bir
vagon ayrılmıştı. 15 fedaisi bitişik
vagonda bulunuyordu.

MUSTAFA KEMAL
Paşa'nın Topal OSMAN'lı özel
koruma birliği de aynı trendeydi
ve 50 "Karadeniz uşağı"ndan
oluşuyordu.

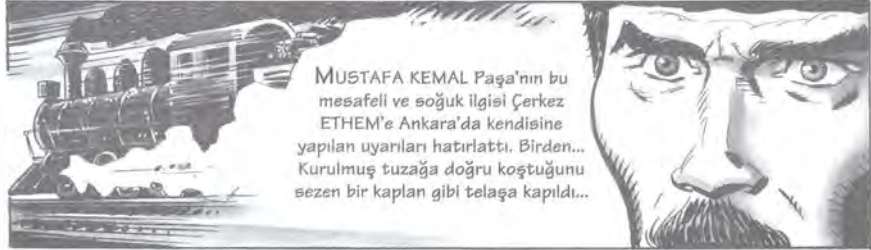
Trende, abisi Saruhan mebusu REŞİT Bey, MAHMUT CELAL (Bayar), HACI ŞÜKRÜ, HAKKI BEHİÇ, KILIÇ ALİ Beyler de vardı. ETHEM Bey kendisine ayrılmış yataklı vagona, MUSTAFA KEMAL Paşa'yla başbaşa kaldıklarında ona söyleyeceği acı sözleri tasarlıyordu...

Fakat... "Reis Paşa" arada bir ayaküstü uğruyor, hal-hatır sorup gidiyordu. Şöyle oturup, açıklık isteyen konularda uzun uzun konuşmaya hiç niyetli görünmüyordu... (*)

(*) Ç. ETHEM'in Hatıraları. Dünya Yayınları. S.148.
- Tarihçi C.KUTAY; Ç. ETHEM Dosyası'nda. "Paşa ile uzun zaman başbaşa bulunduk!" diye yazar. C. 2, 148.

MUSTAFA KEMAL Paşa'nın bu mesafeli ve soğuk ilgisi Çerkez ETHEM'e Ankara'da kendisine yapılan uyanları hatırlattı. Birden... Kurulmuş tuzağa doğru koştuğunu sezen bir kaplan gibi telaşa kapıldı...

Sabaha doğru Eskişehir'e geldiklerinde, 15 fedaisiyle birlikte tren den sessizce ayrıldı, istasyon yakınında bir zamanlar kendisine ayrılmış olan Demiryolu Hat Komiserliği lojmanına yürüdü. Gözleri kan çanağı gibiydi. Bütün gece hiç uyumamıştı...

Çerkez ETHEM, bir ara İngiliz irtibat subayının da kaldığı, sonra kendisine ayrılan lojmana geldi. Odası, bıraktığı gibi duruyordu.

HEY GİDİ GÜNLER!

EFENDİM, TEVFİK BEY'İN GÖNDERDİĞİ İKİ ZABİT SİZİNLE MUTLAKA GÖRÜŞMEK İSTİYORLAR.

GELSİNLER.

KUMANDANIM! DÜN GECE ÖZEL BİR TRENLE İNÖNÜ'NDEKİ HÜCUM TABURUNU ESKİŞEHİR'E NAKLETTİLER. BİR PİYADE ALAYI DA PORSUK KÖPRÜSÜ YAKININA YERLEŞTİRDİ. BU OLAĞANÜSTÜ FAALİYETLERİN SİZE KARŞI OLDUĞU AÇIĞA BELLİ... AYRICA...

2 subay görev yerlerine dönünce Çerkez ETHEM, bir an düşündü.

DEMEK ANKARA'DA SÖYLENENLER DOĞRU MUŞ!

İSTANBUL HEYETİ'Nİ BİRLİKTE KARŞILAMAK BİR BAHANE İMİŞ. ASIL AMAÇ, BENİ BİR PUNDUNA GETİRİP MAİYETİMLE BİRLİKTE ORTADAN KALDIRMAKI... BENİ TUTAN HALK AYAKLANIRSA DİYE HÜCUM TABURU ESKİŞEHİR'E GETİRİLMİŞ. PİYADE ALAYI DA...

Ve hemen atağa geçti...

BURADA GÖREVLİ BİZDEN 2 SUBAY HEMEN TRENE GİTSİN, PAŞA'NIN BULUNDUĞU VAGONU GÖZ HAPSİNE ALSINI!

TEVFİK BEY'İN GÖNDERDİĞİ KAÇ KUVA-YI SEYYARE ERİ VE SUBAYI VARSA SİLAHLARIYLA BİZE KATILSIN. HER AN TOPLU BİR HAREKETE HAZİR BULUNUNLARI!

ETHEM Bey'in hazırlığı (!) boşa gitti. Çünkü, tam Paşa'yla "kozunu paylaşmaya gideceği" sıra, trenin zamanından saatlerce önce anasının istasyondan ayrıldığını gördü.. MUSTAFA KEMAL Paşa, REŞİT Bey'i de alarak Bilecik'e doğru hareket etmişti.

Bu apar-topar gidişe istasyonda kalan mebuslar, MAHMUT CELAL, EYÜP SABRİ, HAKKI BEHİÇ, HACI ŞÜKRÜ Beyler de şaşırıp kalmışlardı...

Oysa... Tren Bilecik'e gitmemiş, Bilecik'ten çağrılan İSMET Bey'i bir-iki istasyon ötede karşılayıp yine Eskişehir'e dönmek için hareket etmişti...

İşin igyüzünü bilmeyen mebuslar türlü yorumlar yaparken, Çerkez ETHEM "İplerin koptuğu"nu anlamıştı.

SİZİNLE BERABER BEN DE GELİYORUM, ETHEM BEY! SONUNA KADAR YANINIZDAYIM!

HACI ŞÜKRÜ Bey; MUSTAFA KEMAL Paşa, Çerkez ETHEM'i ALİ FUAT Paşa'yla Moskova'ya göndermek istediği zaman "DİKTATÖRLÜĞE Mİ GİTMEK İSTİYORSUNUZ" diye telgraf çeken kimseydi... Birlikte birkaç yaylı at arabasına binip Kütahya'ya yollandılar.

İSMET Bey'i de alarak Eskişehir'e dönen M. KEMAL Paşa, akşam yemeğinde ETHEM Bey'i sordu, "RAHATSIZDI, KARARGAHTAKİ TOPLANTIYA KATILACAKTI." Karargah toplantısına da gelmeyince...

REŞİT BEY, ETHEM BEYİ GÖREMİYORUM. NEDEN ARAMIZDA DEĞİL?

ETHEM BEY ŞU ANDA KUVVETLERİNİN BAŞINDADIR EFENDİMİ

Paşa'nın soğukkanlılığını yanlış yorumlayan Saruhan mebusu REŞİT Bey, birden coğtu.

KARDEŞLERİM BUNU YAPMAKTA ÇOK HAKLIDIRLAR! BİREK MİLLİ KAHRAMAN OLDUKLARI HALDE HAKLARI YENİYOR, KÖTÜ DAVRANILIYOR! ZATEN SUÇ BİZDE! BU KURTULUŞ SAVAŞINA KATILMAKLA ÇOK YANLIŞ YAPTIK... EVLERİMİZ TOPRAKLARIMIZ DÜŞMAN ELİNDE KALDI! OYSA BEN VENİZELOS'LA DİDİZE OTURACAK KİMSEYDİM!

REŞİT BEY! VATAN, MİLLET, İSTİKLAL, NAMUS DUYGULARINDAN YOKSUN BU KONUŞMANIZI BİR ANLIK BİR ÇILGINLIĞIN ESERİ KABUL EDİYORUM! ŞU ANDAN İTİBAREN KARŞINIZDA ESKİ BİR ÇALIŞMA ARKADAŞINIZ YOK, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN VE HÜKÜMETİNİN BAŞKANI VAR!

DEVLET BAŞKANI OLARAK BATI CEPHESİ KUMANDANINA BÜTÜN YETKİLERİNİ KULLANARAK DURUM NEYİ GEREKTİYORSA YAPMASINI EMREDİYORUM!

AMAN PAŞAM, DURUN. BİR ÇARE ARAYALIM!

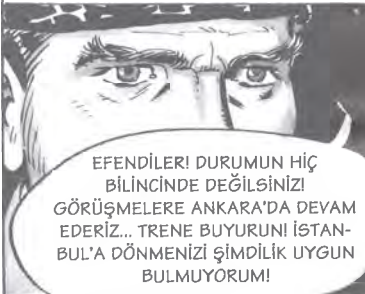
PAŞA HAZRETLERİ EMRİMDEKİ KUMANDANLARDAN BİRİ BANA KARŞI ÇIKMIŞTIR. BEN ONU HİZAYA SOKABİLECEK GÜÇTEYİM. KİMSE KARIŞMASINI!

İstanbul'dan gelen görüşme heyeti 4 Aralık'tan beri Bilecik'te MUSTAFA KEMAL Paşa'yı bekliyordu. Paşa'nın "İSTANBUL" ile anlaşmaya hiç niyeti yoktu ama, halkta "Halifenin temsilcileriyle görüşmedi bile..." Kanısı uyanmasın diye Bilecik'te buluşup görüşme teklifini kabul etmişti. (5 Aralık 1920)

Uzun tartışmalardan sonra İstanbul Heyeti'nin, vicdansız SEVR ANDLAŞMASI'nı sokuşturmakta ısrar ettiğini görünce...

2 eski sadrazamı İstanbul Heyeti'ni zorla Ankara'ya götüren MUSTAFA KEMAL Paşa, REŞİT Bey'in ricaları üzerine onu, Eskişehir'den geçerken, Karesi mebusu olmuş Albay KAZIM (Özalp) Bey'le birlikte, Çerkez ETHEM'le görüşmeye yollamıştı.

MUSTAFA KEMAL Paşa, Kuva-yı Seyyare sorunun tatlılıkla çözümlenmek istiyordu. 40-50 kişilik bir milletvekili grubu bu iş için toplandı ve ETHEM'le TEVFIK Bey'e söz geçirebilecek 5 kişi seçildi. Bunlar; REŞİT, CELAL, KILIÇ ALİ, EYÜB SABRİ ve VEHBİ Bey'lerdi.

DEMİRCİ MEHMET EFE Çerkez ETHEM'den bir telgraf almıştı.

"EFE! BU NAMUSSUZLAR SENİ, BENİ, YÖRÜK EFE'Yİ YOK ETMEK İSTİYORLAR! TEK SELAMET YOLU BİRBİRİMİZE SİMSIKI SARILMAKTIR!.. BENCE..."

ETHEM'e karşılık vermeye kalmadan, 15- 16 Aralık gecesi, DEMİRCİ EFE top sesleri ile don-gömlek yatağından dışarı fırladı. REFET Bey, aldığı emir üzerine lğdecik köyüne bir baskın yapıyordu - top ateşiyle önceden haber vererek(!)- ve DEMİRCİ EFE'de adamlarına bile haber vermeden -100 Bin altını evinde unutarak(!)- kaçmayı başarıyordu.

BU ARKADAŞLAR ŞİMDİYE KADAR HİZMET ETTİLER. ORDU İÇİNDE ÇALIŞMAYA DEVAM EDEBİLİRLER. ORDU DİSİPLİNİ İŞLERİNE GELMİYORSA BİR KENARA ÇEKİLİP İSTİRAHAT EDEBİLİRLER. AMMA ANLAŞMAZLIK, ASLA!.. BU KARDEŞLİK ESASINDAN AYRILMADAN KONUŞUN!

23 Aralık'ta yola çıkan heyet iki gün sonra ETHEM'in karargahındaydı.

MUSTAFA KEMAL PAŞA; "KİMSE HİZMETLERİNİ İNKAR ETMİYOR. HER ŞEY MÜMKÜN!" DİYOR.

ÖNCE PAŞA İYİ NİYETLİ OLDUĞUNU İSBAT ETSİN. FAHRETTİN BEY'İ AFYON'DAN ÇEKSİN, REFET BEY'İ CEPHE KUVA-YI SEY-YARE'YE PARA VERSİN!.. AYRICA..

Çerkez ETHEM'le TEVFIK Bey'in isteklerini "Heyet" adına Ankara'ya bildiren CELAL Bey (Bayar) 27 Aralık günü, kısa fakat zehir-zemberek bir telgraf alıyordu: "GÖREVİNİZ BİTMİŞTİR. HEMEN ANKARA'YA DÖNÜNİ"

ETHEM, ateş püskürüyordu.

GÖRDÜN MÜ!
İSTEDİKLERİM YAPILMIYOR. ŞİMDİ BEN DE
BU ARKADAŞLARI ALIP GEDİZ CEPHESİNE
ATEŞ HATTINA GÖTÜREBİLİRİM. KADERİME
ORTAK OLSUNLARI!

ETHEM BEY, BİZİ BIRAKMAZSANIZ
SİZİNLE UĞRAŞANLARIN ELİNE
YENİ BİR KOZ VERMİŞ OLURSUZU!

OYSA BİZ GIDER-GITMEZ
HER ŞEYİ MECLİS'E
ANLATACAĞIZ. MECLİS'İN SİZDEN
YANA OLMASINI SAĞLAYACAĞIZ.

MUSTAFA KEMAL Paşa'nın gönderdiği trenle
Ankara'ya dönen heyet (*) Meclis'e bilgi verdi...
Meclis tarafından 3 gün sorguya çekilen
MUSTAFA KEMAL Paşa'ya, ETHEM'in -sonraları
"HATA ETTİM" dediği
telgrafi hızır gibi yettiği.

EFENDİLERİ DÜN
AKŞAM ETHEM
BEY'DEN YÜKSEK
MECLİSİNİZE
GÖNDERİLMİŞ
TELGRAFI
OKUYORUM!

"BU İSRAFLAR İÇİNDE
MİLLET SAVAŞI DEVAM EDEMEZ...
BİR YILDIZ SÜREKLİ TOPLANTILAR SONUCU
YAPTIĞINIZ TEK İŞ MAAŞLARINIZI 300-400
LİRAYA ÇIKARMAK OLMUŞTUR. İÇİNİZDE 100
LİRAYI BİRARADA GÖRMÜŞ KAÇ KİŞİ YARDIR
ACABA! HÜKÜMET ÜYELERİNE DALKAVUKLUK
EDEREK KUTSAL GÖREVİNİZİ KİŞİSEL
ÇIKARLARA FEDA ETMİŞ GÖRÜNÜYORSUNUZ!
BİLECEK'E BARIŞÇI NİYETLE GELEN İZZET PAŞA
HEYETİNİ DERHAL SERBEST BIRAKIP İSTAN-
BUL'A GÖNDERİNİZİ..

24

(*) ÇERKEZ ETHEM, milletvekillerini salvermiş fakat abileri
REŞİT Bey'i yanında alıkoymuştu. Böylece TEVFIK Bey'e, 3
kardeş bir daha görmemek üzere Ankara'dan kopuyorlardı.

Çerkez ETHEM, ağabeyi REŞİT'ten gizli, yaverine çektiği, Meclis'e hakaret eden telgrafın birer suretini bütün askeri birliklere, bucaklara, köylere kadar ulaştırmıştı. 28 Aralık'ta, İSMET Bey, kuzeyden REFET Bey güneyden Kütahya üzerine yürüyünce kısıpaca alındığını anlayan ETHEM Bey, birliklerini hemen Gediz'e çekti... Kış bastırmıştı. Hava soğuktu ve ETHEM Bey iyiden hastaydı.

O günlerde Kuvve-yi Seyyare'nin gücü: 2000 piyade, 1000 süvari, 12 makineli tüfek, 4 top.

Nizami (düzenli) ordunun gücü: 5200 piyade, 1900 süvari, 67 makineli tüfek, 29 top.

ETHEM, Ankara'da Meclis'te bütün itibarını yitirdiğini anlayınca iyice gışarmış, bu kez İstanbul'la ilişki kurup padişaha yanaşmaya kalkışmıştı.

ETHEM, ayrıca ordu içine saldırgan propagandacılar kanalıyla bir bozgun havası yaratmaya çalışıyor ve çok da başarılı oluyordu.

MUSTAFA KEMAL PAŞA YUNANLILARLA BARIŞ YAPTI. İZMİR BÖLGESİNİ 15 YIL İÇİN DÜŞMANA BIRAKTI.

ANKARA'DA MECLİS DAĞILDI. MUSTAFA KEMAL PAŞA ELİMİZE GEÇTİĞİ ANDA ASILACAKTIR. 23. TÜMEN İLE 159. ALAY DA BİZE KATILDI.

BİZ YUNAN'A KARŞI DÖVÜŞMEYE DEVAM EDECEĞİZ. BİZE KATILIN, ETHEM BEY'E GÜVENİN!

Çerkez ETHEM, kendisini kovalayan İSMET ve REFET Bey'in birlikleriyle doğrudan bir çatışmaya girmekten kaçınıyordu. Bu uzaktan teması PARTİ PEHLİVAN'ın müfrezesi yapıyordu ve gelişmeyi saat başı ETHEM Bey'e rapor ediyordu.

Fakat TEVİK Bey, "ALLAH yarattı" demeyip acımasızca vuruyordu. Birinde, attığı top mermisi bir piyade taburunun tam orta yerinde patlayınca yaveri isyan etmişti.

OLMAZ Kİ TEVİK BEYİ
GAYURA ATEŞ EDER
GİBİ TOPA TUTULMAZ
Kİ TÜRK ASKERİ!

ASIN ŞU
ADAMI!..
ÇABUK!

Öbür subaylar binbir
ricaıyla yaverin canını
başılatıp Demirci'ye
kovulmasını (!)
sağlamışlardı.

İSMET Bey'in son uyarı
telgraflarına...

...HİÇ KİMSE SİZE BU KADAR
KARDEŞLİK YAPMADI! BÜYÜK
MİLLET MECLİSİNİN KARARIYLA
UYGUN GÖRDÜĞÜNÜZ BİÇİMDE
KUVA-YI SEYYARE'NİN
BAŞINDAN ÇEKİLMENİZİ...

...BÜYÜK
KAVGALARA GİRMIŞ
KİŞİLERDE HAYAT
KORKUSU OLMAZI..
İLİŞKİLERİMİZ ARTIK
REŞMİDİR. DUYGUSAL,
KİŞİSEL DÜŞÜNCELERE
YER KALMAMIŞTIR!..

...ETHEM Bey
son derece
ters karşılıklar
veriyordu.

...ÜSTÜME SALACAĞINIZ
ASKER SİZLER GİBİ NANKÖR OL-
MAYACAKTIR... ARADA AĞABE-
YİM REŞİT BEY OLMASAYDI, BU-
GÜN NE MUSTAFA KEMAL PAŞA
MECLİS REİSİ OLURDU NE DE
SEN...

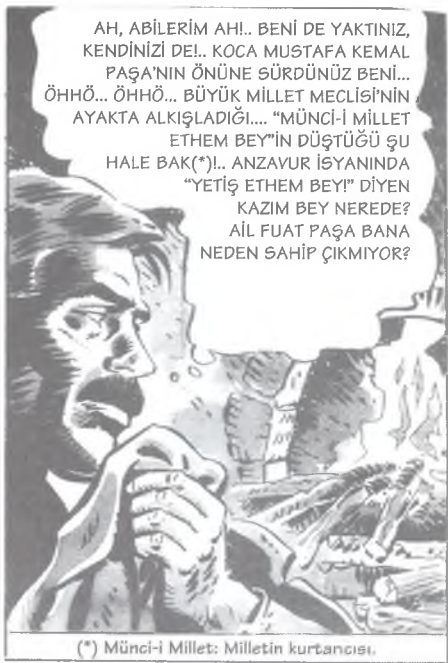
29.12. 1920
Tarihli telgraf

31.12.1920
tarihli telgraf

HASTALIĞI ARTTI.
ÜZÜNTÜ YEDİ BİTİRDİ
ETHEM BEY'İ... YAPTIĞINA
ÇOK PİŞMAN. AMMA
TESLİM OLMAYI
ONURUNA YEDİREMİYOR!

ASLINDA
BİR YERE
ÇEKİLİP
TEDAVİ
OLMASI
GEREKİR!

AH, ABİLERİM AHI!.. BENİ DE YAKTINIZ,
KENDİNİZİ DE!.. KOCA MUSTAFA KEMAL
PAŞA'NIN ÖNÜNE SÜRDÜNÜZ BENİ...
ÖHHÖ... ÖHHÖ... BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN
AYAKTA ALKIŞLADIĞI!... "MÜNCİ-İ MİLLET
ETHEM BEY'İN DÜŞTÜĞÜ ŞU
HALE BAK(*)!.. ANZAVUR İSYANINDA
"YETİŞ ETHEM BEY!" DİYEN
KAZIM BEY NEREDE?
AİL FUAT PAŞA BANA
NEDEN SAHİP ÇIKMIYOR?

(*) Münci-i Millet: Milletin kurtancısı.

Durumun düzelmesi için bir mucize
bekler gibiydi.

YARIN SARUHAN MEBUSU REŞAT
BEY'LE AZİZ BEY'İ İSMET'E
GÖNDEREYİM. ARAMIZI BULSUNLAR.
BAĞIŞLANMAYACAK BİR SUÇ
İŞLEMEDİM. VATANA ONCA
HİZMETİM VAR!

Ertesi gün, İSMET Bey'in karargahı...

MEBUS REŞAT BEY'LE AZİZ BEY
GELDİLER, KUMANDANIMI SİZİNLE
GÖRÜŞMEK İSTİYORLARI

İKİSİ DE ETHEM YANLISIDIR.
ETHEM KONUSUNUN GÖRÜŞÜLECEK
YANI KALMAMIŞTIR. ONLARI
KİMSEYLE TEMAS KURMALARINA
FİRSAT VERMEDEN ANKARA'YA
POSTALAYIN!

İSMET Bey'le son bir uzlaşma denemesi de suya düşünce 3 kardeş başbaya verip bir karara vardılar: Yunan'la görüşeceklerdi... ETHEM Bey, yaveri SAMİ Bey'i otomobile Uşak'taki Yunan karargahına gönderdi. (*)

* Otomobil, İSMET Bey'in hediye ettiği otomobildi.

Uşak'ta, Yunan Generali MANETAS'ın karargahı.

ETHEM BEY'İN İSTEDİĞİ 4 GÜNLÜK "ATEŞKES"İ KABUL EDİYORUM VE HEMEN CEPHEYE EMİR VERİYORUM. YALNIZ BU İŞ YAVERLE GÖRÜŞEREK OLMAZ. ÜÇÜNDEN BİRİ GELSİN, KARŞILIKLI KONUŞALIM.

TEVFİK BEY'LE BEN ASKERİZ, GİDEMİYİZ. AMMA SEN REŞİD BEY, HEM MEBUSSUN, HEM DE GÖRÜŞME YETENEĞİN BİZDEN YÜKSEKİ SEN GİT!

REŞİT Bey, birkaç süvari eşliğinde Uşak'a hareket etti. Kuva-yı Seyyare'nin başı 3 kardeşin Yunan'dan istedikleri; İzmir'e gidebilmek, oradan Avrupa'ya geçinceye kadar kendileri ve silah arkadaşları için "geçici oturma izni" alabilmek... Kumandan gözlerine inanamıyordu.

REŞİT BEY, KUMANDAN NEDEN ÇEKİLDİĞİNİZİ SORUYOR?

CEPHANEMİZ BİTTİ. YARDIM EDİN, CEPHANE VERİN, ETHEM BEY BİR GÜNDE KÜTAHYA'YA KADAR SÜRER TÜRK ORDUSUNU!

Birkaç gün sonra, 9 Ocak'ta Türk birlikleri üstünde uçan Yunan uçakları İzmir'de acele bastırılmış uydurma bildiriler atıyorlardı...

"EY ASKERLERİ
ŞERRE ALET OLMAYINI
AKSİ HALDE
GELİYORUM HAA!..
ÇERKEZ ETHEM.

Meclis'te, Yunan'la görüşmeler yapan REŞİT Bey'in milletvekilliği kaldırılıyordu.

PAŞA HAZRETLERİ,
ONLARDAN ARTIK "BEY"
DİYE SÖZETMEYİN.
"HAİN" DEYİNİ! (*)

O HALDE YÜKSEK
MECLİSİNİZE REŞİT VE HACI
ŞÜKRÜ BEY'LERİN MİLLETVE-
KİLLİĞİ ŞİFATLARININ KAL-
DIRILMASINI ÖNERİYORUM!

(*) Erzurum M. vekili Nüzhet Efendi.

ETHEM Bey son bir gıkışla
şansını denemek istedi.

KÜTAHYA'NIN TÜM
MALI HEPİNİZE
HELAL OLSUN
İ FRİİİİ

REFET'LE İSMET'E İSTERSEM KENDİLERİNİ EZİP
GEÇEBİLECEĞİMİ GÖSTERECEĞİM... ONLARI
BENİMLE GÖRÜŞMEYE MECBUR EDECEĞİM!

DAAN
DAAN

İSMET Mİ OLUR, REFET Mİ OLUR,
HANGİSİYLE YÜZYÜZE GELİRSEM...
DİYECEĞİM Kİ; BENDEN NE İSTİYOR-
SUNUZ? SORUN BENİM ŞAHSIM İSE,
ANADOLU'DA İSSİZ BİR KÖŞEYE

ÇEKİLMEMEYE
HAZIRIM!

BOMM
BOMM

REŞİD Bey'in Yunan'dan aldığı 2 ağır topun desteğiyle
Gediz'e saldırdı... (*) (*) Kendi Hatıralarından.

Çerkez ETHEM, 4 günde bıraktığı yerleri
4 günde İSMET Bey'in birliklerinden geri
almış, Gediz'i kolayca ele geçirmişti.

GEDİZ'DE NİZAMİ
BİRLİK DİYE BİR ŞEY
YOK KUMANDANIMI
DÜN GECE İNÖNÜ
CEPHESİNE GİTMIŞLER.

BİZ DE İSMETİN BİRLİKLERİNİ
DARMADAĞIN ETTİK DİYE
SEVİNİYORDUK. YAZIKLAR
OLSUN!

Yunan ordusu
İnönü'de sıkı bir
direnişle karşılaştınca,
fazla ileri gitmedi...
Türk ordusu da çekilen
düşmanı kovalamadı.
Çünkü... asker hem
bitikti, yorgundu,
uykusuzdu... Hem de
bitirilmesi gereken bir
"ÇERKEZ ETHEM işi"
vardı...

HAYDI ASLANIM, DÖ-
NÜŞTE İZİN... SÖZİ!

HAYDİ
HOOP!

İSMET Bey'le Gediz'de buluşamayan
ETHEM Bey 10 Ocak günü Kütahya'ya
saldırdı. Yolunu bekleyen
61. Tümenle kıyasıya bir
çatışmaya girdi.

ŞİMDİ SIRA
ETHEM'DE!

Büyük bir savaş olmamasına
karşın İnönü'de alınan sonuç
İSMET Bey'e ve yeni Türk ordusuna
büyük itibar kazandırmıştı.

Tarihte "Kütahya Çatışması" diye anılan, Türk ordusuyla Kuva-yı Seyyare çarpışması 11 Ocak'tan 14 Ocak'a kadar sürdü. Çatışmanın büyük yükü 61. Tümenin Yarbay İZZETTİN Bey'in omuzlarındaydı. REFET Bey'in süvari alayı hiç görünürde yoktu gene... Allah'tan, Kuva-yı Seyyare, kendiliğinden dağılmaya başlamıştı.

KAPLAN
NACİ'DEN SONRA
SERT MAHMUD
MÜFREZESİ DE
ORDUDAN YANA
GEÇMİŞ.

İSMAİL HAKKI BEY'İN
BOLŞEVİK TABURU?

ONLAR DA BİZİ
TERKETTİ SAYILIR.
YALNIZ PARTİ PEHLİVAN
MÜFREZESİ
DAYANIYOR!

21 Ocak'ta, ETHEM - çekile çekile Yunan ileri karakollarına iki adım ötede Kayacık kucağına gelmiş, Tahtalı Değirmeni düzlüğünde topladığı bütün birliklerine son aylıklarını dağıtıyordu. Bu işle ağabeyi TEVİK Bey'i görevlendirmişti... PARTİ PEHLİVAN'ın birkaç fedaisiyle geldiğini gördü. Pehlivan'ın yüzü asıktı.

BEN, TESLİM DE OLMAYACAĞIM. SUÇUM BÜYÜK, BAĞIŞLAMAZLAR... AMMA DAĞA ÇIKIP ÖLENE KADAR YUNAN'IN BAŞINA BELA OLACAĞIM. İSTERSEN SEN DE GEL...

Çerkez ETHEM cevap vermedi. Gözlerinden aşağı yaşlar sicim gibi iniyordu.

ETHEM BEY, YUNAN'A
SİĞİNMAYA KARAR VERDİĞİNİ
ÖĞRENDİM. BEN BUNU YAPAMAM. SENİN
DE AĞIR TOPLARI DA ALIP YUNAN'A
GÖTÜRMENE İZİN VEREMEM. HELALLEŞİP
AYRILALIM!

KUMANDANIM! TEVİK BEY,
MAAŞ DAĞITIMININ SONUNU BİLE
BEKLEMEDEN BİZİ TERK EDİP YUNAN
BÖLGESİNE GEÇTİ.

TEVFİK Bey'in kaçar gibi Yunan bölgesine geçmesi Çerkes ETHEM'in ağırlı miğdesine yeni acılar salmıştı.

Yunan bölgesinde, ETHEM'i bekleyen kardeşleri REŞİD ve TEVFİK Bey'ler ondan ber mektup aldılar.

Akhisar'da REŞİT ve TEVFİK Bey'lere: Yunan'la vardığınız anlaşma onuruma dokunduğundan sizi takip edemeyeceğim... Beni bağışlayın. KUYA-YI SEYYARE'yi dağıttım. Ben de karagahımla bir yerlere gidiyorum. Sağlığım iyidir. Allaha emanet olun. Kardeşiniz ETHEM.

Ne yapacağını söylemedi. Çünkü onu kendisi de bilmiyordu.

Yanında en sadık adamlarından 59 Çerkeze Sındırğı dağılarına doğru atını topukladı. Ağır silah olarak sadece bir makineli tüfekleri vardı...

Çerkez ETHEM karakışta dağlarda, karda, fırtınada, kararsız 10 gün kadar rasgele dolaştı. Hastalığı iyice artmıştı. Hem Yunan'dan hem REFET'in takipçilerinden kaçmak için hiçbir yerde konmadan sürekli yer değiştiriyorlardı.

Bu en kara günlerinde onu yalnız bırakmayanlar Manyas'ın, Bandırma'nın yerlisi Çerkez'lerdi. ETHEM'e bir köyde gözlenmeyi öneriyorlardı.

Sonunda acılara, daha çok üzüntüye yenik düştü. Bir gece zorlu bir yürüyüşten sonra, Yunan işgalindeki eski Manyas köyüne gizlice girdiler.

Birkaç gün
sonra...

KÖY AĞASINA SÖYLE-
YİN, SUSURLUK'A
GİTSİN, KUMANDANA
ONU BURADA BEKLE-
DİĞİMİZİ HABER
VERSİN!

KADERE KARŞI GELİNMEZ
ETHEM BEY. NAPOLYON DA
DÜŞMAN ELİNE DÜŞMÜŞ,
GURBETTE ÖLMÜŞTÜ!

Çerkez ETHEM'in yanındaki sadık adamlarıyla Yunanlı albaya teslim oluşu olaysız geçti. Zaten, **ETHEM**'in yakınlarında bir yerde olduğunu bilen albay, ağabeyi **TEVFİK** Bey'i İzmir'den çağırılmış haber bekliyordu. Hep birlikte trene binip İzmir'e gittiler. Onları **REŞİD** Bey karşıladı. Yunan Başkumandanlığı olayı kuşkuyla karşılamıştı. Tedavi bahanesiyle **ETHEM**'i uzun zaman gözaltında tuttular. Nasıl olurdu? İki yıl, her yerde karşılarına çıkan, ordularına dünyayı dar eden ünlü **Çerkez ETHEM**, önce gönülden savunduğu ülkesini terkeder, kendilerine sığınırdu... Yoksa, **MUSTAFA KEMAL PAŞA**'nın yeni bir oyunu muydu bu?!!

Çerkez **ETHEM**'in Avrupa'ya gitmesine izin vermiyorlardı. Neden sonra onlar gibi ülkeyi terk-dip İzmir'e gelen ünlü Teşkilat-ı Mahsusa eski Reislerinden Kuşçu Başı **EŞREF**, **Çerkez ETHEM**'i Atina'da hastanede buldu. Ne yaptı etti gerekli izni aldı. Ve onu Berlin'e götürdü. İyi bir hastaneye yatırdı. Berlin'de daha önce gelmiş İttihat ve Terakki yöneticileriyle tanışan **ETHEM**, bir süre, Buhara'da bulunan **ENVER Paşa**'nın yanına gitme düşleri kurdı. Umutlandı. Yaşama yeniden başlandı... derken, **Paşa**'nın Ruslarla bir çarpışmada şehit olduğunu duyunca, bir kez daha yıkıldı.

Yaveri **SAMİ** onu aldı. Mısır'a götürdü. Bir yıl sonra ağabeylerinin yerleştiği Ürdün'ün başken-ti Amman'a geçti. Amman çok sıcaktı. Sağlığı gene bozulmuştu. Osmanlı Ordusunda çalışmış Alman **Gulup Paşa** onu **Saray Hassa Alayı**'na kumandan olmaya davet etti. İstemedi, "Hastayım" dedi... Beyrut'a geçti... Bu kez 1935 güzünde Habeşistan ordusunu eğiten **VEHİP Paşa** ona görev vermek istedi. Hastalığı iyice ilerlediği için çok istediği halde yapamadı. 1937'de 150'liklerin affıyla **Reşit Bey**, Bandırma'ya aile ocağına döndü. Onu **TEVFİK** Bey izledi. **ETHEM**, Türk pasaportunun hazır olduğunu söyleyen ve yurda dönmesi için ısrar eden Beyrut Konsolosuna acı acı:

- **Dönemem! Ne yüzle?..** diyordu.

ETHEM'in gurbette büyük sıkıntılar içinde yaşadığını öğrenen **ATATÜRK**:

- **ETHEM**'in sonu böyle olmamalıydı. Ne yazık ki o günlerin zor şartları altın-da onunla gerektiği kadar ilgilenemedik" diyerek **ETHEM**'e olan sevgisini bir kez da-ha açığa vurmuştu.

1948 yılında Amman'da ölen **ETHEM** Bey, devlet töreniyle **Çerkez Mezarlığı**'na gömüldü.

SON

4447
1948

Türk tarihini, tarihe adı geçen "kahramanları", insanlarımızın yaşam-gelenek-göreneklerini nefis çizgileriyle genç kuşaklara iletmeyi görev bilen bir usta Suat Yalaz. Yalnızca Türkiye'de değil, Avrupa'da da ün kazanan Suat Yalaz, son yıllarda yakın tarihimize ilginç konuları yazıp resimleyerek bir "misyonu" yerine getiriyor.

Suat Yalaz'ın özelliği ve başarısındaki giz, yalnızca eşsiz çizgilerinden değil, kılı kırk yaran araştırmacılığı, ayrıntılara inen titizliğinden kaynaklanıyor. "Çerkez Ethem"i okurken özellikle bu ilginizi çekecek ve yıllar önce yaşananlara bir film izler gibi taniş olacaksınız...

1932'de Çiçekdağ'da doğan Suat Yalaz, yükseköğrenimini İstanbul'da "Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü"nde tamamladı.

Öğrencilik yıllarında günlük gazete ve haftalık mizah dergilerinde yeni akım karikatüristlerden biri olarak dikkat çekti. 1960'ta Akşam gazetesinde yazıp çizmeye başladığı "Karaağlan" adlı çizgi-romanının büyük ilgiyle karşılanması, ona hem basında yayıncılık, hem de en büyük tutkusu olan sinema alanında yapımcılık ve yönetmenlik kapılarını açtı. Yeşilçam'da on yıldan fazla süren bir "tarihi macera filmleri" çağına damgasını vurdu ve pek çok film yaptı. 1971'de Fransa'ya gitti, Paris'e yerleşti. "Karaağlan" adlı çizgi-romanı yedi yıl gibi uzun bir süre "El Kebir" adıyla yurtdışında yayınlandı. Şu anda "San Osmanlı" adlı çizgi-romanı Sabah gazetesinde yayınlanmaktadır.

Türkiye'yle bağlantısını hiç kesmeyen sanatçımız, Avrupa'nın en ünlü yayınevleriyle birlikte ülkemizin büyük gazeteleriyle çalışmalarını sürdürdü, sürdürmekte...

"Çerkez Ethem" belgesel çizgi-romanında, Milli Mücadele yıllarının Türkiye'si'nden kesitler bulacaksınız. Osmanlı geleneklerine bağlı, büyüklerine saygılı, örnek bir asker olan ve bunu da kanıtlayan Çerkez Ethem'in yaşamöyküsü ekseninde Kurtuluş Savaşı yıllarına uzanacaksınız... Suat Yalaz'ın sinema dilini yansıtan usta çizgileriyle ve benzersiz bir anlatımla...

Aksay Yayıncılık, tarihi ve belgesel çizgi-romanların büyük ustası Suat Yalaz'ın eserlerini sunmaktan onur duyar...

AKSOY
YAYINCILIK

ISSN: 975-312-330-2

